សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université Royale de Droit et des Sciences Economiques

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យ ព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

ស្រាវជ្រាវចាប់ពីថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២៤ ដល់ថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៤

ស្រាវជ្រាវដោយ	ណែនាំដោយ
និស្សិតឈ្មោះ លោក **មិនា ម៉ារនិត**	លោក **ហ៊ាង ឡេង**
កញ្ញា **ឡៅ ស្រីលីន**	

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**		ឆ្នាំចូលរៀន	២០២០
ជំនាន់ទី២៤		ឆ្នាំសរសេរសារណា	២០២៤

សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université Royale de Droit et des Sciences Economiques

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យ ព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

ស្រាវជ្រាវចាប់ពីថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២៤ ដល់ថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៤

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ លោក **មិនា ម៉ារនិត**

កញ្ញា **ឡៅ ស្រីលីន**

ណែនាំដោយ

លោក **ហ៊ាង ឡេង**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ជំនាន់ទី២៤

ឆ្នាំចូលរៀន ២០២០

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២៤

សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

ខ្ញុំបាទ **មិនា ម៉ារនិត** និងនាងខ្ញុំ **ឡៅ ស្រីលីន** ជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ ជំនាញនីតិសាស្ត្រ ជំនាន់ទី២៤ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំសិក្សា២០២០-២០២៤។

ជាបឋម យើងខ្ញុំសូមលំឱនកាយក្រាបប្រណិប័តន៍គោរពដល់ លោកអ្នកមានគុណទាំងទ្វេ គឺ **លោកឪពុក** និង **អ្នកម្ដាយ** ដែលលោកបានផ្ដល់កំណើត ចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សា អប់រំ ទូន្មានប្រៀនប្រដៅ តាំងពីតូច រហូតដល់ពេលនេះ ហើយជាពិសេសលោកបាន ផ្ដត់ផ្ដង់ ជ្រោមជ្រែង និងទំនុកបម្រុងការសិក្សារៀនសូត្ររបស់យើងខ្ញុំតាំងពីបឋមសិក្សារហូតមកដល់ថ្នាក់ឧត្ដមសិក្សា។

សូមគោរពថ្លែងអំណរគុណចំពោះ **ឯកឧត្ដមបណ្ឌិត លុយ ចណ្ណា** សាកលវិទ្យាធិការនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច និងសាកលវិទ្យាធិការរង ព្រឹទ្ធបុរស ព្រឹទ្ធបុរសរង ព្រមទាំង លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ ដែលបានខិតខំប្រឹងប្រែងអស់ពីសមត្ថភាព លះបង់ទាំងពេលវេលា និងកម្លាំង កាយចិត្ត ក្នុងការបង្ហាត់បង្រៀន ណែនាំ ទូន្មានប្រៀនប្រដៅ យ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះនិស្សិតទាំងអស់ ក្នុងគោលបំណង បណ្ដុះបណ្ដាលឱ្យនិស្សិតគ្រប់រូបក្លាយជាធនធានមនុស្សសម្រាប់សង្គមជាតិ។

ជាពិសេស សូមគោរពថ្លែងអំណរគុណចំពោះ **លោកគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ ហ៊ាខ ឡេខ** ជាសាស្ត្រាចារ្យណែនាំ ដែលបានលះបង់ពេលវេលាដ៏មានតម្លៃ ក្នុងការជួយណែនាំ ផ្ដល់ដំបូន្មាន ផ្ដល់យោបល់ សម្រាប់យើងខ្ញុំ ហើយលោកបានជួយកែលម្អកំហុសឆ្គងដែលកើតមានឡើង ដើម្បីឱ្យយើងខ្ញុំអាចរៀបចំក្នុងការស្រាវជ្រាវ ចងក្រងសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាមួយនេះឡើង។

សូមសម្ដែងនូវអំណរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅចំពោះអ្នកនិពន្ធ និងប្រាជ្ញ ព្រមទាំងទស្សនៈវិទូ ទាំងឡាយ ដែលយើងខ្ញុំបាន សិក្សាស្រាវជ្រាវពីស្នាដៃរបស់លោក ក្នុងការបំពេញសារណាបញ្ចប់ការសិក្សានាពេលកន្លងមក។

ជាទីបញ្ចប់ យើងខ្ញុំសូមប្រសិទ្ធពរជ័យសិរីបវរជូនលោកអ្នកមានគុណ ឯកឧត្ដម លោកជំទាវ លោក លោកស្រី និងសាស្ត្រាចារ្យទាំងអស់ សូមបានប្រកបដោយជោគជ័យគ្រប់ភារកិច្ច និងសូមទទួលបាននូវពុទ្ធពរទាំងបួនប្រការគឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ។

អារម្ភកថា

នៅពេលដែលបច្ចេកវិទ្យាវាយលុកទៅក្នុងសង្គមកាន់តែស៊ីជម្រៅ វាបានជួយជំរុញឱ្យវិស័យជាច្រើនមានការរីកលូតលាស់ទៅមុខ និងជាកាតាលីករក្នុងការជំរុញសេដ្ឋកិច្ចផងដែរ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ វាក៏បង្កើតឱ្យមានជាបទល្មើសផងដែរ ដោយសារតែជនទុច្ចរិតបានប្រើបច្ចេកវិទ្យាទំនើបនោះមកធ្វើជាឈ្នាន់ក្នុងប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ ទោះបីជាការប្រព្រឹត្តនោះ មិនបានបង្កជារបួសស្នាមរូបរាងកាយ ប៉ុន្តែវាបានបង្កជាផលប៉ះពាល់ដល់កេរ្តិ៍ឈ្មោះ កិត្តិយស របស់ជនរងគ្រោះជាខ្លាំង ពោលគឺប៉ះពាល់ទៅដល់សិទ្ធិឯកជនភាពរបស់ពួកគេ។

ដោយមើលឃើញថា ក្នុងទិដ្ឋភាពនៃការវិវត្តនៃបច្ចេកវិទ្យា កម្ពុជាក៏ដូចជាប្រទេសជាច្រើនដែរដែលកំពុងតែប្រឈមនឹងការកើនឡើងនៃឧក្រិដ្ឋកម្មបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។ ក្នុងនាមយើងជាពលរដ្ឋម្នាក់នៅក្នុងសង្គមគួរគប្បីឈ្វេងយល់ តាមដាន ព្រមទាំងត្រៀមខ្លួនក្នុងការការពារខ្លួនពីការវាយប្រហាររបស់ជនទុច្ចរិតដែលបានប្រើបច្ចេកវិទ្យាមកប្រព្រឹត្តបទល្មើសផងដែរ។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះ **រាជរដ្ឋាភិបាលនីតិកាលទី៧** នៃរដ្ឋសភាបាននិងកំពុងយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់តាមរយៈការដាក់ចេញនូវ **យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ-ដំណាក់កាលទី១** កំណត់យក **អាទិភាពគន្លឹះ ៥** គឺៈ "**មនុស្ស, ផ្លូវ, ទឹក, ភ្លើង** និង **បច្ចេកវិទ្យា**" ជាពិសេស គឺ **បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល** សម្រាប់ឆ្លើយតបទៅនឹងបដិវត្តឧស្សាហកម្មទី៤។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ ដែលជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រឆ្នាំទី ៤ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច បានសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងចងក្រងអត្ថបទសារណាស្តីពី **បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** ក្រោមការដឹកនាំរបស់លោក **ហ៊ាខ ឡេខ** ជាសាស្ត្រាចារ្យ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។ ដោយហេតុថា យើងខ្ញុំបានកត់សម្គាល់ឃើញថាបទល្មើសប្រភេទនេះបានកំពុងកើតឡើងជារៀងរាល់ថ្ងៃ ហើយជនរងគ្រោះ ទទួលរងផលប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរពីបទល្មើសនេះ។ បន្ថែមពីនេះ យើងខ្ញុំបានលើកយកបទដ្ឋានគតិយុត្តជាតិជាចម្បង និងធ្វើការបញ្ចូលជាមួយនឹងអត្ថបទ ក៏ដូចជាខ្លឹមសារនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវអន្តរជាតិក្នុងគោលបំណងជាប្រយោជន៍សម្រាប់និស្សិត ក៏ដូចជាសាធារណៈជនផងដែរ។

ជាកិច្ចបញ្ចប់ យើងខ្ញុំ ទន្ទឹងរង់ចាំនូវរាល់មតិទាំងឡាយក្នុងគោលបំណងស្ថាបនា ពីសំណាក់ឯកឧត្តមលោកជំទាវ លោក លោកស្រី អ្នកនាង កញ្ញា សាស្ត្រាចារ្យ សិស្ស និស្សិត និងមិត្តអ្នកអានទាំងអស់ដើម្បីជាការកែលម្អដល់រូបយើងខ្ញុំ។

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១

ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

១.១ ការកកើត និងមូលហេតុនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ៨

១.១.១ ការកកើតបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ៩

១.១.២ មូលហេតុដែលនាំឱ្យមានបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ១០

១.២ ក្របខណ្ឌច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ១២

១.២.១ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ១២

១.២.២ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ១៤

១.៣ ការអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងលំហាចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ១៩

១.៣.១ បទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្ត ឬចាត់ថាបានប្រព្រឹត្តនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ១៩

១.៣.២ បទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្រៅដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ២០

ជំពូកទី២

បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

២.១ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាបញ្ញត្តិក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ២៤

២.១.១ បទចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ២៥

២.១.២ បទបង្កើតជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ២៨

២.១.៣ បទបញ្ចូល លុបបំបាត់ ឬ កែប្រែដោយទុច្ចរិតនូវទិន្នន័យ ២៨

២.១.៤ បទចូលរួមក្នុងក្រុមប្រមូលផ្តុំ ឬ ក្នុងសន្ធិផ្តិភាពដើម្បីរៀបចំប្រព្រឹត្តបទល្មើស..................... ២៩

២.១.៥ ការប៉ុនប៉ង ៣០

២.១.៦ ទោសបន្ថែម : ប្រភេទ និងរយៈពេល ៣០

២.២ អំពើថ្មីៗដែលជាផ្នែកនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ៣១

២.២.១ បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាធំៗនៅកម្ពុជា ៣២

២.២.១.១ ការដាក់ផ្លាក់លួចយកព័ត៌មាន (Phishing attack) ៣៣
២.២.១.២ ការខលទូរសព្ទបញ្ឆោតលួចព័ត៌មាន (Vishing attack)........ ៣៤
២.២.១.៣ ការវាយប្រហារផ្អាកដំណើរការប្រព័ន្ធ (Distributed attack)........ ៣៤
២.២.១.៤ ការលួចអត្តសញ្ញាណ (Identify theft) ៣៤
២.២.១.៥ មេរោគជម្រិតទារប្រាក់ (Ransomware attacks)........ ៣៤
២.២.២ បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាធំៗកើតមាននាពេលបច្ចុប្បន្ននៅកម្ពុជា ៣៤
២.២.២.១ ការបរិហារកេរ្តិ៍លើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសង្គម (Social Media Defamation) ៣៥
២.២.២.២ ព័ត៌មានមិនពិត (Fake News)........ ៣៦
២.២.២.៣ ការជំរិត ឬ គំរាមកំហែងដោយប្រើប្រាស់រូបភាព ឬ វីដេអូអាសអាភាសរបស់ជនរងគ្រោះ និងគំរាមទារប្រាក់(Sex Extortion) ៣៨
២.២.២.៤ អំពើគំរាមកំហែង ឬ យាយីប្រើមធ្យោបាយអ៊ីនធឺណែត (Cyberbully/CyberHarassment) ៣៩
២.២.២.៥ អំពើឆបោកដោយប្រើប្រាស់មធ្យោបាយបច្ចេកវិទ្យា (Money Scam) ៤១
២.៣ ក្រសួង និងស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ចលើបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ៤២
២.៣.១ ក្រសួងមហាផ្ទៃ ៤២
២.៣.១.១ អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ........ ៤៣
២.៣.១.២ នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា........ ៤៤
២.៤ នីតិវិធីនៃការដាក់ពាក្យបណ្តឹង ៤៥
២.៤.១ ការដាក់ពាក្យបណ្តឹងដោយផ្ទាល់ ៤៥
២.៤.២ ការដាក់ពាក្យបណ្តឹងតាមប្រព័ន្ធអនឡាញ ៤៥

ជំពូកទី៣

ផលប៉ះពាល់ ការទប់ស្កាត់ និងវិធានការ ចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

៣.១ ផលប៉ះពាល់នៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ៤៩
៣.១.១ ផលប៉ះពាល់ចំពោះបុគ្គលប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ និងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ ៤៩
៣.១.២ ផលប៉ះពាល់ចំពោះសង្គមជាតិ ៥១
៣.២ ការទប់ស្កាត់ចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ៥១
៣.២.១ បុគ្គលដែលប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ ៥១

៣.២.២ ក្រសួង និងស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ច..៥២
៣.៣ ការដាក់ចេញនូវវិធានការរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា.....................................៥៣
៣.៣.១ ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥.................... ៥៣
៣.៣.២ គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថល ២០២២-២០៣៥ .... ៥៤
៣.៣.៣ យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា................. ៥៥
សេចក្តីសន្និដ្ឋាន...៥៧
អនុសាសន៍... ៥៩
ឯកសារយោង
បញ្ជីឧបសម្ព័ន្ធ

បញ្ជីវាក្យស័ព្ទ

ទិន្នន័យ (Data) បណ្តុំលេខ អក្សរ និមិត្តសញ្ញា សារ រូបភាព សំឡេង វីដេអូ ព័ត៌មាន ឬ កម្មវិធីអេឡិកត្រូនិក ដែលត្រូវបានរៀបចំក្នុងទម្រង់សមស្របសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងមូលដ្ឋានទិន្នន័យ ឬប្រព័ន្ធអេឡិកត្រូនិក។[១]

ទូរគមនាគមន៍ (១) វិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យាក្នុងការបញ្ជូន និងទទួលស៊ីញ៉ាល់ ទិន្នន័យ សំឡេង រូបភាព ឬប្រភេទព័ត៌មានដទៃទៀតតាមរយៈការប្រើប្រាស់ថាមពលក្រោមរូបភាពទម្រង់អេឡិចត្រូម៉ាញ៉េទិក អគ្គិសនី វិទ្យុ ពន្លឺ ឬទម្រង់ដទៃទៀត។[២]

(២) ការផ្សាយ ការបញ្ជូន ឬការទទួលស៊ីញ៉ាល់ អក្សរ រូបភាព សំឡេង ឬព័ត៌មានគ្រប់គ្រប់ប្រភេទ តាមមធ្យោបាយខ្សែកាប តាមអុបទិក តាមវិទ្យុអគ្គិសនី ឬតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកម៉ាញ៉េទិកផ្សេងៗទៀត។[៣]

បច្ចុប្បន្នភាព (នាម) ភាពនៃពេលដែលកំពុងតែមាននៅទីចំពោះមុខ គឺពេលឥឡូវនេះ។[៤]

បច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន សំណុំនៃទំនិញ សេវា សម្ភារៈ ដែលបានប្រើប្រាស់សម្រាប់ផលិតទុកធ្វើប្រព្រឹត្តិកម្មចែកចាយ និងផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មាន។[៥]

បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន (នាម) បច្ចេកទេសតាមបែបវិទ្យាសាស្ត្រ ដែលប្រើសម្រាប់បង្កើត ទទួល រក្សាទុក ប្រតិបត្តិ និងចែករំលែកព័ត៌មានតាមរយៈគ្រឿងអេឡិកត្រូនិករាប់បញ្ចូលទាំងកុំព្យូទ័រ ទូរសព្ទ ទូរទស្សន៍ វិទ្យុជាដើម។[៦]

បរិយាបន្នកម្ម (នាម) វិធានការឬគោលនយោបាយដែលរាប់បញ្ចូល ឬផ្តល់លទ្ធភាពដល់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដើម្បីទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចពីដំណើរការនៃការអនុវត្ត គម្រោងកម្មឬគោលនយោបាយ។[៧]

ប្រព្រឹត្តិកម្ម (នាម មើលពាក្យ ប្រព្រឹត្តកម្ម) ការប្រព្រឹត្តទៅ ដំណើរការ ការទទួល ការសម្អាត ការព្យាបាល។[៨]

ប្រព័ន្ធ (នាម) ចងរឹតរួត ចងឆ្វាក់ ចងក្រង។[៩]

---

[១] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥*, (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ២០២១), លេខ១៤, ទំព័រទី៩៨។

[២] សន្ទានុក្រមគតិយុត្ត ក្រុមប្រឹក្សានីតិកម្ម២០២២។

[៣] សន្ទានុក្រមគតិយុត្ត ក្រុមប្រឹក្សានីតិកម្ម២០២២។

[៤] វចនានុក្រមខ្មែរ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត។

[៥] សន្ទានុក្រមគតិយុត្ត ក្រុមប្រឹក្សានីតិកម្ម២០២២។

[៦] វចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា។

[៧] វចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា។

[៨] វចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា។

[៩] វចនានុក្រមខ្មែរ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត។

ប្រព័ន្ធ១ (នាម) បណ្តុំនៃវត្ថុ សម្ភារៈជាដើម ដែលអាចភ្ជាប់ ឬ ដំណើរការជាមួយគ្នា។ល។[១០]

ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន (បបព) សំដៅដល់អ្នកពាក់ព័ន្ធដំណើរការ និងបច្ចេកវិទ្យាដែលអាចផ្តល់នូវព័ត៌មានតាមតម្រូវការដោយស្វ័យប្រវត្តិ។[១១]

ព័ត៌មានវិទ្យា (នាម) វិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាអំពីព័ត៌មាន។ ការសិក្សាទីនេះ សំដៅលើបច្ចេកទេសប្រមូលផ្តុំ រៀបចំ ដោះស្រាយទាក់ទងនឹងការកត់ត្រាតាមបែបឌីជីថល។[១២]

រដ្ឋាភិបាលឌីជីថល (Digital Government) ដំណើរការនៃការធ្វើទំនើបកម្មលើប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាល និងសេវាសាធារណៈ តាមរយៈការប្រើប្រាស់នូវបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ដូចជាកុំព្យូទ័រ ឧបករណ៍ឆ្លាត និង ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត សំដៅជួយសម្រួល ដល់ការគ្រប់គ្រងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់រដ្ឋ ការសម្រេចចិត្ត និងការផ្តល់សេវាជូនប្រជាពលរដ្ឋ វិស័យឯកជន និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព តម្លាភាព គណនេយ្យភាព និងបរិយាបន្នកម្ម។[១៣]

សន្និធិភាព ដំណើរព្រមព្រៀងគ្នាដោយរបៀបណាមួយ។[១៤]

ស្វ័យប្រវត្ត (គុណនាម) ដែលកម្រើកឬដែលវិល, ដែលប្រព្រឹត្តទៅខ្លួនឯង។ល។[១៥]

ស្វ័យប្រវត្តិ (នាម) ភាវៈឬភាពនៃការប្រព្រឹត្តទៅដោយខ្លួនឯងដោយឥតដឹងអ្វី។[១៦]

ឧក្រិដ្ឋកម្មសាយប័រ (Cybercrime) បទល្មើស ដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងបណ្តាញបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មានដូចជា ការចូលលួច ក្លែងបន្លំ ឬ កែឯកសារ ការបញ្ចូលមេរោគ ការផ្ញើសារគំរាមកំហែង ឬចាប់ជំរិត ឬ ការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខ សេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមជាតិ។[១៧]

ឧស្សាហកម្ម ៤.0 (Industry ៤.0) បរិបទនៃការវិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មដែលបច្ចេកវិទ្យាអនុញ្ញាតឱ្យមានការបញ្ចូលគ្នានៃទិន្នន័យពីម៉ាស៊ីន ឧបករណ៍ និងសេនស័រ ពីខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្ម និងពីការប្រើប្រាស់របស់មនុស្ស ហើយដែលផ្តល់ព័ត៌មានច្បាស់លាស់ និង

---

[១០] វចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា។

[១១] សន្ទានុក្រមគតិយុត្ត ក្រុមប្រឹក្សានីតិកម្ម២០២២។

[១២] វចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា។

[១៣] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥*, (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ២០២១), លេខ២៦ ,ទំព័រទី៩៩។

[១៤] សន្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ខ្មែរ-អង់គ្លេស-បារាំង ផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។

[១៥] វចនានុក្រមខ្មែរ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត។

[១៦] វចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា។

[១៧] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥*, (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ២០២១), លេខ១២ ,ទំព័រទី៩៨។

ទាន់ពេល ដល់អ្នកផលិត និង អ្នកពាក់ព័ន្ធ សំដៅធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មទាំងមូល។[១៨]

អ៊ីនធឺណិត (Internet) បណ្ដាញកុំព្យូទ័រសកលដែលភ្ជាប់គ្នាតាមរយៈពិធីសារគមនាគមន៍រួមមួយដើម្បីចែករំលែក និង ផ្ដល់ព័ត៌មាន។[១៩]

---

[១៨] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥*, (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ២០២១), លេខ៨៤ ,ទំព័រទី១០១។

[១៩] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥, (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ២០២១), លេខ៨៥ ,ទំព័រទី១០១។

សេចក្ដីផ្ដើម

សេចក្ដីផ្ដើម

១. លំនាំបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

ជាការពិតណាស់ នៅពេលដែលសម័យកាលមានការឈានទៅមុខបន្តិចម្ដងៗ ពីមួយសម័យកាលទៅមួយសម័យកាល យើងតែងសង្កេតឃើញថា បណ្ដាប្រទេសនានានៅសាកលលោកមានការអភិវឌ្ឍលើវិស័យជាច្រើន ក៏ដូចជាមានភាពរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ផងដែរ។ ក្នុងនោះដែរធ្វើការសង្កេតឃើញថាមានការអភិវឌ្ឍ និងមានភាពរីកចម្រើនលើវិស័យជាច្រើនដូចជា វិស័យឧស្សាហកម្ម វិស័យសេដ្ឋកិច្ច វិស័យនគរូបនីយកម្ម វិស័យសង្គមកិច្ច វិស័យយុត្តិធម៌ វិស័យការងារ វិស័យអប់រំ វិស័យសុខាភិបាល វិស័យព័ត៌មានវិទ្យា និងទៅលើវិស័យជាច្រើនទៀត។ តែអ្វីដែលពិសេសនោះ ឃើញថាមានភាពរីកចម្រើន និងមានការអភិវឌ្ឍលើសពីការរំពឹងទុកនោះ គឺទៅលើវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ក្នុងទ្រង់ទ្រាយមួយដ៏ធំប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ។ ទន្ទឹមនឹងការអភិវឌ្ឍ និងភាពរីកចម្រើនទៅលើវិស័យនេះ យើងតែងតែឃើញមានបញ្ហាកើតឡើងទោះតិចក្ដី ឬច្រើនក្ដីតែងតែកើតឡើងទន្ទឹមគ្នា។ មានបណ្ដាប្រទេសជាច្រើនក្នុងសាកលលោកមានការអភិវឌ្ឍ និងមានការរីកចម្រើនយ៉ាងខ្លាំងក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាក្នុងនោះគឺទៅលើបច្ចេកវិទ្យា ឬប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាដែលជាផ្នែកមួយនៃវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាផងដែរ ដោយឡែកយើងឃើញថា មិនថាប្រទេសមហាអំណាចក្ដី ឬប្រទេសមិនមហាអំណាចក្ដីតែងតែឃើញបណ្ដាប្រទេសទាំងអស់នោះ មានការព្យាយាមខិតខំក្នុងការអភិវឌ្ឍទៅលើផ្នែកបច្ចេកវិទ្យា ក្នុងរូបភាពមួយដែលមនុស្សទូទៅអាចយល់ដឹងនិងសិក្សាបាន ឬក្នុងរូបភាពម្យ៉ាងទៀតដែលមនុស្សទូទៅពិបាកក្នុងការយល់ដឹងនិងសិក្សាផងដែរ។[២០] នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ បណ្ដាប្រទេសជាច្រើនមានបញ្ហាជាច្រើនបានកំពុងនឹងកើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់ ដោយសារតែភាពទំនើបកម្មនៃបច្ចេកវិទ្យាសម័យថ្មី ក៏ដូចជាមានការអភិវឌ្ឍ និងមានភាពរីកចម្រើនខ្លាំងក្លាលើសពីការរំពឹងទុករបស់មនុស្សទូទៅ។

វិស័យព័ត៌មានវិទ្យា យើងឃើញថាមានវិសាលភាពធំទូលាយដោយហេតុថា វិស័យព័ត៌មានវិទ្យាមានលក្ខណៈបែបវិទ្យាសាស្ត្រ មិនតែប៉ុណ្ណោះមានលក្ខណៈបត់បែន អភិវឌ្ឍទៅតាមសម័យកាលយ៉ាងឆាប់រហ័សផងដែរ។[២១] វិស័យព័ត៌មានវិទ្យា បានផ្លាស់ប្ដូរការរស់នៅរបស់មនុស្សគ្រប់រូបឱ្យមានភាពទាន់សម័យទៅតាមសម័យកាល និងបានជំរុញឱ្យមនុស្សគ្រប់រូបមានការរស់នៅតាមបែបថ្មី យល់ដឹងអំពីទំនើបកម្មនៃបច្ចេកវិទ្យា ជាពិសេសព្រមទាំងស្របទៅតាមបរិបទនៃបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម៤.០ផងដែរ។[២២] សព្វថ្ងៃនេះការរីកចម្រើនបានឈានទៅមុខដោយមានសក្ដានុពលយ៉ាងខ្លាំង ដោយសារតែសកម្មភាពរីកចម្រើន និង

[២០] https://shorturl.at/VZW២c (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[២១] https://shorturl.at/jCA0B (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[២២] https://shorturl.at/FE៣re (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

សកម្មភាពនៃការអភិវឌ្ឍដែលកើតចេញពីសកម្មភាពរបស់មនុស្សទាំងនេះហើយដែលនាំឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងឆាប់រហ័សក្នុងលក្ខណៈទ្រង់ទ្រាយដ៏ធំ។ ទន្ទឹមនឹងគ្នានេះ ឥទ្ធិពលនៃវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាបានបង្កឱ្យមានផលវិជ្ជមាន និងផលអវិជ្ជមានផងដែរ ហើយផលអវិជ្ជមាននេះហើយ ដែលធ្វើឱ្យកើតមានជាបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា នេះជាបញ្ហាដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ ត្រូវយកមកវិភាគ និងដាក់ចេញនូវដំណោះស្រាយក្នុងការគ្រប់គ្រងទៅលើបញ្ហាទាំងនេះ។[២៣] ក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ មនុស្សទូទាំងពិភពលោករស់នៅក្នុងសម័យបែបទំនើបដែលមានបច្ចេកវិទ្យាទំនើបកម្មខ្ពស់ និងភាពជឿនលឿនសម្បូរបែបសព្វគ្រប់បែបយ៉ាង មួយវិញទៀត ភាពជឿនលឿន ក៏ដូចជា ទំនើបកម្មនៃបច្ចេកវិទ្យា[២៤] ពិតជាបង្កភាពងាយស្រួលដល់មនុស្សទូទាំងពិភពលោកក្នុងការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ដើម្បីប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាបានពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយ ឬពីទីបមួយទៅទីបមួយទៀតបាន គឺដោយការទាក់ទងគ្នាតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត (Internet) យ៉ាងងាយស្រួល ដោយគ្រាន់តែបញ្ចូលព័ត៌មានផ្ទាល់ខ្លួនរបស់អ្នកប្រើប្រាស់តាមប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងសង្គមហ្វេសបុក (Facebook), តេឡេក្រាម (Telegram) ជាដើម ឬតាមរយៈប្រព័ន្ធទូរសព្ទ។[២៥] ព័ត៌មានវិទ្យា ឬ បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានវិទ្យា ក្នុងពិភពលោកកំពុងមានការរីកចម្រើនយ៉ាងឆាប់រហ័ស ជាពិសេសក្នុងយុគសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មជំនាន់៤.០ ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងការងារ ការបែងចែកការងារ ការគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ និងការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាសាធារណៈ និងមានជាច្រើនទៀត។ ពិតណាស់ បច្ចេកវិទ្យាពិតជាបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងកាត់បន្ថយការចំណាយពេលវេលា ហើយថែមទាំងទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ជាច្រើនពីបច្ចេកវិទ្យាទាំងនោះ។[២៦]

ដោយឡែកយ៉ាងណាមិញ មានមនុស្សមួយចំនួនបានយកភាពជឿនលឿននៃព័ត៌មានវិទ្យា ឬ បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានទាំងនោះប្រើប្រាស់ក្នុងផ្លូវមិនល្អ ដែលបង្កឱ្យមានជាបទល្មើសផ្សេងៗ ដែលជាហេតុនាំឱ្យមានបញ្ហាដល់អ្នកប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ សន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសង្គម។[២៧] សព្វថ្ងៃនេះ ប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសដែលកំពុងអភិវឌ្ឍ និងបន្តអភិវឌ្ឍជាបន្តបន្ទាប់ ទន្ទឹមនឹងគ្នានោះ ក៏កើតមានឡើងនូវឧក្រិដ្ឋកម្មសាយប័រ ដែលជាផ្នែកនៃបទល្មើសតាមបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននៅកម្ពុជា ហើយបាន និងកំពុងកើតមានឡើងជាហូរហែ ដែលជាក្តីកង្វល់របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងបរិបទថ្មីនៃសម័យបច្ចេកវិទ្យា។

[២៣] https://www.comptia.org/content/articles/what-is-information-technology (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[២៤] https://shorturl.at/NMlmY (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[២៥] freshnewsasia.com) (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[២៦] https://www.information.gov.kh/articles/៣២១០០ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[២៧] យល់ដឹងផ្នែកច្បាប់៖ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា (freshnewsasia.com) (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

២. ចំណោទបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

ដោយមើលឃើញពីភាពចាំបាច់ និងចំណុចមួយចំនួនដែលយើងគួរលើកយកមកពិចារណា ចំពោះប្រធានបទខាងលើ ទើបយើងសម្រេចចោទបានឡើងនូវចំណោទបញ្ហាចំនួន ៣ ដើម្បីធ្វើការឆ្លើយតបទៅនឹងប្រធានបទនោះ។ សំណួរស្រាវជ្រាវមានដូចតទៅ៖

១. តើទិដ្ឋភាពទូទៅនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាមានសញ្ញាណដូចម្តេច?

២. តើបច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាមានរូបភាពយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?

៣. តើមានផលប៉ះពាល់ និងវិធានការទប់ស្កាត់យ៉ាងដូចម្តេចខ្លះចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា?

៣. គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ

គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវដែលកំណត់យកនូវប្រធានបទដែលស្តីអំពី **បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** គឺក្នុងគោលបំណងដើម្បីធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវទៅលើទិដ្ឋភាពទូទៅនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ព្រមទាំងបច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា និងបង្ហាញពីផលប៉ះពាល់ដែលបណ្តាលមកពីបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ជាពិសេសនឹងលើកឡើងពីវិធានការទប់ស្កាត់ចំពោះបទល្មើសនេះផងដែរ។

៤. ទំហំ និងដែនកំណត់នៃការស្រាវជ្រាវ

ដោយមើលឃើញថាបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា មានការកកើតឡើងជាច្រើន ក្រោមរូបភាពថ្មីៗក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ។ ដូច្នេះ ក្រុមយើងខ្ញុំនឹងសូមសិក្សាស្រាវជ្រាវ តែទៅលើបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា រួមជាមួយនឹងអំពើថ្មីៗដែលជាផ្នែកនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជានៅដើមឆ្នាំ២០២២ រហូតមកដល់ពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០២៤ តែប៉ុណ្ណោះ។

៥. សារៈសំខាន់នៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ

ប្រធានបទស្តីអំពី **បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការបញ្ជ្រាបការយល់ដឹងបន្ថែមទៅដល់ មិត្តនិស្សិតដែលសិក្សាជំនាញនីតិសាស្ត្រ អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្នែកច្បាប់ ក៏ដូចជាគ្រប់បុគ្គលដែលមានបំណងចង់យល់អំពីផ្នែកច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ផងដែរ ជាពិសេសពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា។

៦. វិធីសាស្ត្រនៃការស្រាវជ្រាវ

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងចងក្រងសារណាមួយនេះឡើង ត្រូវបានរៀបចំដោយយកចិត្តទុកដាក់ ជាមួយនឹងការប្រមូលឯកសារពាក់ព័ន្ធទាំងជាតិ និងអន្តរជាតិ ដែលមានប្រភពច្បាស់លាស់គួរឱ្យទុកចិត្តបានជាពិសេស បទដ្ឋានគតិយុត្តជាតិ ដែលចូលជាធរមានរួចមកហើយ ជួបផ្សំជាមួយឯកសារផ្លូវការ ស្នាដៃសៀវភៅដែលបានរៀបរៀងឡើងដោយសាស្ត្រាចារ្យផ្នែកនីតិសាស្ត្រ និងព័ត៌មានតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត ដែលច្បាស់ការ និងទុកចិត្តបាន។

៧. រចនាសម្ព័ន្ធនៃការស្រាវជ្រាវ

ក្រោយពីទទួលបានការណែនាំពីសាស្ត្រាចារ្យ **ហ៊ាង ឡេង** យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់បានសម្រេចបែងចែករចនាសម្ព័ន្ធនៃការស្រាវជ្រាវដូចខាងក្រោម៖

- **សេចក្តីផ្តើម**
- **ជំពូកទី១ ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា៖** នៅក្នុងជំពូកនេះ ក្រុមយើងខ្ញុំសូមបកស្រាយអំពី ការកកើត និងមូលហេតុនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា និងក្របខណ្ឌច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ព្រមទាំងការអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌក្នុងលំហាចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា។
- **ជំពូកទី២ បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា៖** នៅក្នុងជំពូកនេះ ក្រុមយើងខ្ញុំសូមបកស្រាយអំពីបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាបញ្ញត្តិក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, អំពើថ្មីៗដែលជាផ្នែកនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា, ក្រសួង និងស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ចលើបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា និងនីតិវិធីនៃការដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា។
- **ជំពូកទី៣ ផលប៉ះពាល់ ការទប់ស្កាត់ និងវិធានការចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា៖** ដែលបរិយាយអំពី ផលប៉ះពាល់នៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា, ការទប់ស្កាត់ចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា និងការដាក់ចេញនូវវិធានការរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា។

ជំពូកទី១

ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃបទល្មើស
ក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

ជំពូកទី១
ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា គឺជាប្រភេទបទល្មើសមួយប្រភេទដែលគ្មានរបួសស្នាមខាងក្រៅទេ តែដោយឡែក បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាបានបង្កព្យសនកម្មដល់សិទ្ធិឯកជនភាពយ៉ាងខ្លាំង ឬប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយស កេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់ជនរងគ្រោះ។ ទៀតសោត បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាបានបង្ហាញឱ្យឃើញអំពីធាតុសត្យានុម័ត និងធាតុអត្តនោម័ត គឺថាមានលក្ខណៈពិសេសគួរឱ្យកត់សម្គាល់។ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា អាចមានការកើតឡើងតាមរូបភាពជាច្រើន ដោយបទល្មើសនេះកើតឡើងតាមរយៈការប្រើប្រាស់មធ្យោបាយដូចជាការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធទូរគមនាគមន៍ និងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែតជាអាទ៍។[២៨] បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា គឺជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាជាធរមាន។ យើងសង្កេតឃើញថា បច្ចុប្បន្ននេះមានករណីជាច្រើនដែលកើតមានឡើងមានរូបភាពដូចជា ការលួចចូលក្នុងទិន្នន័យឯកជនរបស់បុគ្គលដទៃទៀតដែលបទល្មើសនេះកំពុងតែកើតមានឡើងជាបន្តបន្ទាប់។ បន្ថែមពីនោះ មិនត្រឹមតែមានការលួចចូលក្នុងទិន្នន័យឯកជនប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងមានការលួចយកទៅប្រើប្រាស់ក្រោមរូបភាពជាបទល្មើសឆបោក ឬចាប់ជំរិតទាមទារប្រាក់ផ្សេងៗដែលបណ្តាលឱ្យមានភាពវឹកវរក្នុងសង្គម ក៏ដូចជាប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ម្ចាស់សាមីគណនីជាដើម។[២៩] ម្យ៉ាងវិញទៀតបច្ចេកវិទ្យាក៏ជាមុខព្រួញយ៉ាងសំខាន់ដែលបង្កឱ្យមានបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាផងដែរ។[៣០] បច្ចេកវិទ្យាអាចនាំយើងឱ្យមានភាពងាយស្រួលក្នុងការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃក្នុងការបំពេញការងារ និងក្នុងការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា ហើយក៏អាចបង្កជាហានិភ័យដល់មនុស្សក្នុងសង្គមបានផងដែរ ប្រសិនបើយើងយកភាពជឿនលឿននៃទំនើបកម្មបច្ចេកវិទ្យានេះទៅប្រើប្រាស់ក្នុងផ្លូវមិនល្អ។[៣១]

ដោយឡែក ឧក្រិដ្ឋកម្មសាយប័រ គឺជាបទល្មើសដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងបណ្តាញបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន រួមមាន ការចូលឬស្ថិតនៅ, ការលួច, ការក្លែងបន្លំ, ការកែឯកសារឬទិន្នន័យ, ការលុបបំបាត់ឯកសារឬទិន្នន័យ, ការបញ្ចូលមេរោគ, ការបង្កើតជាឧបសគ្គ, ការផ្ញើសារគំរាម, ការចាប់ជំរិតឬរាល់អំពើទាំងឡាយណា

---

[២៨] THOMAS J. HOLT AND ADAM M. BOSSLER, *Cybercrime in progress: theory and prevention of technology-enabled offenses / Thomas J. Holt and Adam M. Bossler* (New York: Routledge, first published ២០១៦), page១-២។

[២៩] យល់ដឹងផ្នែកច្បាប់៖ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា (freshnewsasia.com) (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៣០] យល់ដឹងផ្នែកច្បាប់៖ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា (freshnewsasia.com) (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៣១] យល់ដឹងផ្នែកច្បាប់៖ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា (freshnewsasia.com) (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

ដែលបង្កជាបញ្ហាដល់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មដោយស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គមជាតិ ព្រមទាំងប៉ះពាល់សិទ្ធិឯកជនភាពផងដែរ។[៣២]

ទោះបីយ៉ាងណាក្តីរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក៏ដូចជាក្រសួងដែលមានសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធ បានព្យាយាម ខិតខំប្រឹងប្រែងដោះស្រាយរាល់បញ្ហាទាំងអស់នោះជូនចំពោះប្រជាពលរដ្ឋផងដែរ ដោយរាជរដ្ឋាភិបាលបានធ្វើ ការការពារ ទប់ស្កាត់ ផ្សព្វផ្សាយ បង្ការ បង្ក្រាប និងជាពិសេសធ្វើការតាក់តែងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែល ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាទាំងនេះផងដែរ។ ដោយថ្មីៗនេះ ស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ចលើបញ្ហានេះបានធ្វើការពិគ្រោះ យោបល់អំពីសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដើម្បីធ្វើការប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើស បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។ ចំពោះ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន គឺមាន៩ជំពូកនិង៥៥មាត្រា ដែលមានគោលបំណង ធានាសុចរិតភាពនៃការប្រើប្រាស់ ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ទិន្នន័យកុំព្យូទ័រ និង ការពារសន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ព្រមទាំងការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់បុគ្គល ដោយកំណត់អំពី វិធានការបង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាប បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះមានវិសាលភាព អនុវត្តរាល់សកម្មភាពទាំងអស់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងឬនៅក្រៅ ដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[៣៣] យ៉ាងណាមិញ គួសបញ្ជាក់ផងដែរថាពាក្យ ព័ត៌មានវិទ្យា (Information Technology) ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩ មិនបានបញ្ញត្តិជាក់លាក់ និងមិនទាន់ផ្តល់ នូវជាអត្ថន័យ ឬនិយមន័យនៃពាក្យ ព័ត៌មានវិទ្យា (Information Technology) ច្បាស់លាស់នៅឡើយទេ។ ដោយឡែក យើងសង្កេតឃើញថា ពាក្យ **ព័ត៌មានវិទ្យា** បើតាមវចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ដោយក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ភាសាខ្មែរនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា បានផ្តល់នូវនិយមន័យថា (ន) ជាវិទ្យាសាស្រ្តសិក្សាព័ត៌មាន ការសិក្សា ព័ត៌មានទីនេះ សំដៅទៅលើបច្ចេកទេសប្រមូលផ្តុំ រក្សាទុក រៀបចំ ដោះស្រាយទាក់ទងនឹងការកត់ត្រាតាមបែប ឌីជីថល។[៣៤] រីឯ ពាក្យ **បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានវិទ្យា** បើតាមវចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ដោយក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ នៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា បានផ្តល់នូវនិយមន័យថា (ន) ជាបច្ចេកទេសតាមបែបវិទ្យាសាស្រ្ត ដែលប្រើសម្រាប់ បង្កើត ទទួល រក្សាទុក ប្រតិបត្តិ និងចែករំលែកព័ត៌មានតាមរយៈគ្រឿងអេឡិកត្រូនិករាប់បញ្ចូលទាំងកុំព្យូទ័រ ទូរសព្ទ ទូរទស្សន៍ វិទ្យុជាដើម។[៣៥] យើងធ្វើការសន្និដ្ឋានបានថា ពាក្យ ព័ត៌មានវិទ្យា ឬបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានវិទ្យា

---

[៣២] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥,* (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ២០២១), លេខ១២, ទំព័រទី៩៨។

[៣៣] https://nw.ax/4AI (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី២៣ មីនា ២០២៤)។

[៣៤] វចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា។

[៣៥] វចនានុក្រមខ្មែរ២០២២ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា។

មានវិសាលភាពទូលំទូលាយ ហើយទៀតសោតមានការផ្តល់នូវនិយមន័យផ្សេងៗគ្នាតែមានភាពស្រដៀងគ្នា។ ដូច្នេះយើងធ្វើការសន្និដ្ឋានបានថាពាក្យ ព័ត៌មានវិទ្យា ឬបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានវិទ្យា គឺជាវិទ្យាសាស្ត្រក្នុងការសិក្សាព័ត៌មាន លក្ខណៈបច្ចេកទេសប្រមូលផ្តុំ រៀបចំ ដោះស្រាយទាក់ទងនឹងការកត់ត្រាតាមបែបឌីជីថលគ្រប់គ្រងការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យបច្ចេកវិទ្យា ដើម្បីទទួលបានគ្រប់ព័ត៌មានដោយការប្រើប្រាស់មធ្យោបាយដូចជា កុំព្យូទ័រ ប្រព័ន្ធទូរគមនាគមន៍ ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណែត បច្ចេកវិទ្យា ឌីជីថល និងឧបករណ៍ជាច្រើនផ្សេងៗទៀត។

ជាមូលដ្ឋានគ្រឹះ ជំនួយក្នុងការឈ្វេងយល់ទៅលើប្រធានបទនេះទាំងស្រុងឱ្យមានលក្ខណៈស៊ីជម្រៅអំពី ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ជាបឋម គួរគប្បីធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពី **ការកកើត និងមូលហេតុនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** (១.១) បន្ទាប់មកធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពី **ក្របខណ្ឌច្បាប់ពាក់ព័ន្ធបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** (១.២) និងជាចុងក្រោយយើងនឹងធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពី **ការអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌក្នុងលំហាចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** (១.៣)។

១.១ ការកកើត និងមូលហេតុនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

គួសបញ្ជាក់ផងដែរថា ប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសមួយដែលបានឆ្លងកាត់ក្រោមភ្លើងសង្គ្រាមដ៏សែនជូរចត់នៅអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ឆ្នាំ១៩៧៩ ក្រោយពីបានរួចផុតពីភ្លើងសង្គ្រាមឆ្នាំ១៩៧៩ បានបញ្ចប់នៅឆ្នាំ១៩៩៣ រាជរដ្ឋាភិបាលបានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការរៀបចំនូវហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធប្រទេសជាតិការគ្រប់គ្រងប្រទេសឡើងវិញ និងបានរៀបចំដាក់ចេញនូវយន្តការជាច្រើនក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេស ព្រមទាំងស្តារប្រទេសលើគ្រប់វិស័យទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជារហូតមកទល់ពេលបច្ចុប្បន្ន។

បច្ចុប្បន្ននេះ ការរីកចម្រើនបានឈានទៅមុខដោយមានសក្តានុពលភាពយ៉ាងខ្លាំង ស្របពេលនៃការរីកចម្រើនឃើញថាមានការកើតមានឡើងនូវបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាជាច្រើន ដោយសារតែវិស័យបច្ចេកវិទ្យាមានការរីកចម្រើន។ ក្នុងនោះដែរ យើងឃើញថាមានបទល្មើសតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាកើនឡើងជាបន្តបន្ទាប់ ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខជាតិ ប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ ជាចំណុចដែលគួរឱ្យមានការព្រួយបារម្ភ។

ការកកើតបទល្មើសនីមួយៗតែងតែមានហេតុ និងផល ដូច្នេះដើម្បីមើលឱ្យឃើញអំពីទិដ្ឋភាពនៃការកកើត និងមូលហេតុនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាក្នុងផ្នែកនេះយើងនឹងធ្វើការសិក្សាអំពី **ការកកើតបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា** (១.១.១) និង**មូលហេតុដែលមានបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា** (១.១.២)។

១.១.១ ការកើតបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា

មកទល់ពេលនេះ វិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ទូរគមនាគមន៍ និងបច្ចេកវិទ្យា នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានការរីកចម្រើនយ៉ាងខ្លាំង។ យោងតាមរបាយការណ៍ចេញផ្សាយដោយ Hootsuite នៅឆ្នាំ២០២០ បង្ហាញថា ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមានក្រុមហ៊ុនផ្គត់ផ្គង់សេវាអ៊ីនធឺណែតប្រមាណ៤៧ក្រុមហ៊ុន ចំណែកឯតួលេខនៃការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតមានចំនួន៨.៨៦លាននាក់(៥២,៦%) អ្នកប្រើប្រាស់បណ្តាញសង្គមមានចំនួនប្រហែលជា ១២លាននាក់(៧១,៣%) ចំណែកការប្រើប្រាស់សេវាទូរសព្ទប្រហែលជាប្រមាណ២១.១៨លាននាក់ស្មើនឹង ១២៥,៨% ប្រៀបធៀបនឹងចំនួនប្រជាជនកម្ពុជាសរុប។[៣៦]

ទន្ទឹមនឹងការវិវត្តនៃបច្ចេកវិទ្យា វិស័យព័ត៌មានវិទ្យា និងទូរគមនាគមន៍ យើងសង្កេតឃើញថាមាន បទល្មើសដែលប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ឬប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសក៏កំពុង កើតមានឡើងជាច្រើនករណី និងមានបងប្អូនប្រជាពលរដ្ឋក្លាយជាជនរងគ្រោះជាបន្តបន្ទាប់ផងដែរ។[៣៧] តែប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ប្រទេសកម្ពុជា ស្របពេលដែលវិស័យបច្ចេកវិទ្យា ទូរគមនាគមន៍ ព័ត៌មានវិទ្យា និង ឌីជីថលមានការរីកចម្រើន ក្នុងនោះ ក៏មានបទល្មើសតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាកើនឡើងជាច្រើន។ ទៀតសោត សម័យកាលកាន់តែជឿនលឿន បច្ចេកវិទ្យាក៏មានភាពរីកចម្រើន ការកើតមានឡើងនូវបទល្មើសក៏ថ្មីផងដែរ។ យោងតាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ក្រុមការងារបច្ចេកទេសនៃនាយកដ្ឋានព័ត៌មានវិទ្យា បានធ្វើការរៀបរាប់អំពីស្ថានភាពបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានធំៗដែលកំពុងកើតមាន ក៏ដូចជាបន្ត កើនឡើងនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជារួមមានដូចជា បទល្មើសឆបោកប្រាក់ (Money-Deposit/Flipping Scam)[៣៨] ការលួចកាន់កាប់គណនីអនឡាញខុសច្បាប់(Account Phishing/Hijacking)[៣៩] ការដាក់ផ្លាក់លួច យកនូវព័ត៌មាន(Phishing Attack)[៤០] បទល្មើសបរិហារកេរ្តិ៍/សម្លុតឬយាយី (Cyberdefamation/Harassment/ Bully)[៤១] ការបរិហារកេរ្តិ៍លើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសង្គម (Social Media-Defamation)[៤២] បទល្មើសថត សកម្មភាពអាក្រាតជម្រិតទារប្រាក់ (Sextortion)[៤៣] បទល្មើសជម្រិតទារប្រាក់/បទល្មើសការចម្លងមេរោគ

---

[៣៦] https://shortifyme.co/GUaia (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៣៧] https://shortifyme.co/6hktl (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៣៨] https://shortifyme.co/j9IG6 (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៣៩] https://shortifyme.co/2kkqZ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៤០] https://shortifyme.co/lNIGk (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៤១] https://shortifyme.co/wnVZh (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៤២] https://shortifyme.co/MvBxw (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៤៣] https://shortifyme.co/cavKA (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

(Malware /Ransomware)[៤៤] ការលួចយកអត្តសញ្ញាណ (Identify Theft)[៤៥] បទល្មើសបន្លំលួចប្រាក់តាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា (Money-Fraud)[៤៦] ការបន្លំលួចប្រាក់ពីគណនីធនាគារ (Money-Fraud)[៤៧] បទល្មើសជ្រៀតចូលប្រព័ន្ធដោយខុសច្បាប់ (System-Compromise/Hacking)[៤៨] និងជាច្រើនទៀត។ យើងសង្កេតឃើញថាមានការកកើតឡើងនូវបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ និងមានគ្រប់រូបភាពថ្មីៗខណៈពេលដែលក្របខណ្ឌច្បាប់នៅកម្ពុជាមានលក្ខណៈមិនទាន់ជាក់លាក់នៅឡើយទាំងច្បាប់ពិសេស និងច្បាប់នីតិវិធី ដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជាកំពុងតែធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននៅឡើយ។

កត្តាដែលនាំឱ្យមានបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា គឺមានមូលហេតុនៃការកកើតហើយមូលហេតុទាំងនេះ យើងនឹងធ្វើការសិក្សានៅចំណុច (១.១.២) ខាងក្រោមនេះ។

១.១.២ មូលហេតុដែលនាំឱ្យមានបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា

ទន្ទឹមនឹងសម័យកាលកាន់តែជឿនលឿន បច្ចេកវិទ្យាក៏មានភាពរីកចម្រើន ការកើតមានឡើងនូវបទល្មើសក្រោមរូបភាពថ្មីៗផងដែរ។ យើងសង្កេតឃើញថា មានបទល្មើសកើតឡើងតាមរយៈការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសកំពុងកើតមានជាច្រើនករណី និងមានបងប្អូនប្រជាពលរដ្ឋក្លាយជាជនរងគ្រោះជាបន្តបន្ទាប់។ ប៉ុន្តែបើយើងសិក្សាឱ្យបានស៊ីជម្រៅគឺមានមូលហេតុ និងមានកត្តារួមផ្សំមួយចំនួនដែលបង្កឱ្យមានបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាមានការកើនឡើងនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាផងដែរ។[៤៩]

ក្នុងនោះកត្តារួមផ្សំមានដូចតទៅ៖

❖ **កត្តាកំណើននៃការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាពីសំណាក់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ**

យោងតាមរបាយការណ៍ដែលត្រូវបានចេញផ្សាយដោយ Hootsuite នៅឆ្នាំ២០២០បង្ហាញថាព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានក្រុមហ៊ុនផ្គត់ផ្គង់សេវាអ៊ីនធឺណែត ប្រមាណ៤៧ក្រុមហ៊ុន ចំណែកតួលេខនៃការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតមានចំនួន៨.៨៦លាននាក់(៥២,៦%) អ្នកប្រើប្រាស់បណ្តាញសង្គមមានចំនួន

[៤៤] https://shortifyme.co/uW៥៥J (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៤៥] https://shortifyme.co/aDopl (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៤៦] https://shortifyme.co/n១UQp (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៤៧] https://shortifyme.co/fWImg (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៤៨] https://shortifyme.co/ml៦x២ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៤៩] https://shortifyme.co/fLYZO (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

១២លាននាក់(៧១,៣%) ចំណែកការប្រើប្រាស់សេវាទូរសព្ទមានប្រមាណ២១.១៨លាននាក់ស្មើនឹង១២៥,៨% ប្រៀបធៀបនឹងចំនួនប្រជាជនកម្ពុជាសរុប។[៥០]

❖ **កត្តាកង្វះខាតនូវការយល់ដឹងអំពីការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា**

ស្របពេលដែល សម័យកាលកាន់តែជឿនលឿន បច្ចេកវិទ្យាក៏មានភាពរីកចម្រើន នាំឱ្យមានរូបភាពមួយដែលបង្កឱ្យមនុស្សទូទៅ មិនថានៅកម្ពុជាក្តី ឬនៅប្រទេសនានាក្នុងសាកលលោកក្តី មានភាពកង្វះខាតក្នុងការយល់ដឹងអំពីប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា។[៥១] ភាពខ្វះខាតក្នុងការយល់ដឹងអំពីបច្ចេកវិទ្យាក្នុងនោះអាចមានដូចជាកត្តាបុគ្គលដែលប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ កត្តាទំនើបកម្មនៃប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា កត្តាសង្គមដើរពុំទាន់បរិបទនៃសម័យកាលទំនើបកម្មបច្ចេកវិទ្យា កត្តាសម័យកាលមានការរីកចម្រើនខ្ពស់លើសពីការរំពឹងទុក និងកត្តាផ្សេងៗជាអាទ៍។ ដូច្នេះដើម្បីចូលរួមកាត់បន្ថយភាពងាយរងគ្រោះនៃបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា ពលរដ្ឋគ្រប់រូបគួរស្វែងយល់អំពីបច្ចេកវិទ្យាហានិភ័យពាក់ព័ន្ធ ដោយធ្វើការអាន ស្តាប់ ទស្សនាវីដេអូ សិក្សាស្វែងយល់ លើអត្ថបទកាសែត អត្ថបទអប់រំ វីដេអូអប់រំ ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ និងបន្តផ្សព្វផ្សាយអប់រំ ចែករំលែកជូនដល់សាច់ញាតិ បងប្អូន មិត្តភក្តិ ព្រមទាំងចូលរួមធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ជូនសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធក្នុងករណីជួបប្រទះ ឬសង្ស័យថាជាបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា។[៥២]

❖ **កត្តាក្របខណ្ឌច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត**

ក្របខណ្ឌច្បាប់នៅកម្ពុជាមានក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ដែលបានបញ្ញត្តិនៅក្នុងគន្ថីទី៣ បទល្មើសប្រឆាំងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ ក្នុងនោះមានមាតិកាទី២ ការប៉ះពាល់ដល់ទ្រព្យសម្បត្តិ ត្រង់ជំពូកទី២ដែលបញ្ញត្តិអំពី បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ដែលជាជំពូកចុងក្រោយនេះគន្ថីទី៣ផងដែរ។ ប៉ុន្តែបទបញ្ញត្តិនេះនៅមិនទាន់គ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៅឡើយទេ និងមានលក្ខណៈមិនទាន់ជាក់លាក់នៅឡើយ ទាំងច្បាប់ពិសេស និងច្បាប់នីតិវិធី ដោយសារប្រទេសកម្ពុជាកំពុងស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពអភិវឌ្ឍ ព្រមទាំងទំនើបកម្មនៃបច្ចេកវិទ្យាមានការអភិវឌ្ឍ និងរីកចម្រើនយ៉ាងលឿនពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃក្រោមរូបភាពថ្មីៗជាច្រើន ដោយឡែកទោះយ៉ាងណាក្តី រាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំង ក្នុងការតាក់តែងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដើម្បីគ្រប់គ្រងទៅលើបញ្ហានេះផងដែរ។[៥៣]

---

[៥០] https://shorturl.at/jiFRI (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៥១] https://gx.ax/d៧R (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៥២] https://gx.ax/d៧R (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៥៣] https://gx.ax/d៧R (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

❖ **និងកត្តាឧក្រិដ្ឋជនប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសខ្ពស់ក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស**

ឧក្រិដ្ឋជននៃបទល្មើសនេះ មានការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រ ឬបច្ចេកទេសខ្ពស់ តាមរយៈការប្រើប្រាស់រួមមានប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា អ៊ីនធឺណែត មេរោគ ជាអាទ៍ ដែលជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា។[៥៤]

១.២ ក្របខណ្ឌច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

ក្របខណ្ឌច្បាប់ដែលមានការពាក់ព័ន្ធបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា មានលក្ខណៈមិនទាន់ជាក់លាក់ និងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៅឡើយទេ ដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជាកំពុងស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពកំពុងអភិវឌ្ឍ ក៏ដូចជាសង្គមមានភាពជឿនលឿនក្រោមរូបភាពថ្មីៗប្លែកៗ។ ខណៈពេលនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្រសួង និងស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសនេះ បានធ្វើការការពារ ទប់ស្កាត់ ផ្សព្វផ្សាយ បង្ការបង្ក្រាប និងជាពិសេសខិតខំធ្វើការក្នុងការតាក់តែងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាទាំងនេះផងដែរ។ ដោយថ្មីៗនេះក្រសួង និងស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ចលើបញ្ហានេះ បានធ្វើការពិគ្រោះយោបល់អំពីសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដើម្បីធ្វើការប្រយុទ្ធប្រឆាំង ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។

ដូច្នេះដើម្បីមើលឱ្យឃើញអំពី ក្របខណ្ឌច្បាប់ពាក់ព័ន្ធបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា យើងនឹងធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពី**ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** (១.២.១) និង**សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន** (១.២.២)។

១.២.១ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ក្របខណ្ឌច្បាប់នៅប្រទេសកម្ពុជា យើងសង្កេតឃើញថា មានក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលបានបញ្ញត្តិមាត្រាមួយចំនួនសម្រាប់អនុវត្តទៅលើបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាផងដែរ។ បើទោះបីជាប្រទេសកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ននេះ ពុំទាន់មានក្របខណ្ឌច្បាប់ពិសេសជាក់លាក់នៅឡើយទាំងច្បាប់ពិសេស និងច្បាប់នីតិវិធីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាក្តី ក៏ប្រទេសកម្ពុជាមានលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តសមល្មមនឹងដាក់ទោសជនប្រព្រឹត្តបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាបានដែរ។ តួយ៉ាងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/១១០៩/០២២ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ បានបញ្ញត្តិ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាស្ថិតនៅក្នុងគន្ថីទី៣ "បទល្មើសប្រឆាំងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ" ក្នុងនោះមាតិកាទី២ "ការប៉ះពាល់

[៥៤] https://gx.ax/d៧R (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

ដល់ទ្រព្យសម្បត្តិ" ត្រង់ជំពូកទី២ដែលស្តីអំពី **បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា** ដែលជាជំពូកចុងក្រោយនៃគន្ថីទី៣ផងដែរ។[55]

បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាក្នុងនោះបានបញ្ញត្តិមាត្រាធំៗចំនួន៦ ដែលគូសបញ្ជាក់អំពីបទល្មើស និងទោស ដើម្បីអនុវត្តចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាដែលក្នុងនោះមានដូចតទៅៈ

- មាត្រា ៤២៧ បទចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ
- មាត្រា ៤២៨ បទបង្កើតជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ
- មាត្រា ៤២៩ បទបញ្ចូល លុបបំបាត់ ឬ កែប្រែដោយទុច្ចរិតនូវទិន្នន័យ
- មាត្រា ៤៣០ បទចូលរួមក្នុងក្រុមប្រមូលផ្តុំ ឬ ក្នុងសន្និដ្ឋិភាពដើម្បីរៀបចំប្រព្រឹត្តបទល្មើស
- មាត្រា ៤៣១ ការប៉ុនប៉ង (រាល់ការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទល្មើសទាំងប៉ុន្មានខាងលើនេះក៏ត្រូវផ្តន្ទាទោសដូចគ្នានឹងបទមជ្ឈិមខាងលើដែរ)
- មាត្រា ៤៣២ ទោសបន្ថែមៈ ប្រភេទ និងរយៈពេល (បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាមានទោសបន្ថែមដល់ទៅ១០ប្រភេទ)។

បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា តាំងពីឆ្នាំ២០០៩ បង្កប់ក្នុងគន្ថីទី៣ មាតិកាទី២ ត្រង់ជំពូកទី២ ដែលស្តីអំពី បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ដែលជាជំពូកចុងក្រោយនៃគន្ថីទី៣។ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាក្នុងនោះបានបញ្ញត្តិមាត្រាធំៗចំនួន៦ ដែលបញ្ជាក់ពីបទបញ្ញត្តិស្តីអំពីបទល្មើស និងទោស ដើម្បីធ្វើការអនុវត្តចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា។[56]

បទប្បញ្ញត្តិក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានៅមិនទាន់ជាក់លាក់ និងមិនទាន់មានភាពច្បាស់លាស់នៅឡើយ ទៀតសោតការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍ ដែលបញ្ញត្តិនៅត្រង់ជំពូកទី២ដែលស្តីអំពីបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា នៅមិនទាន់មានភាពច្បាស់លាស់ ព្រមទាំងមិនទាន់មានការកំណត់នូវអត្ថន័យនៃពាក្យ ក៏ដូចជាផ្តល់នូវជានិយមន័យមិនទាន់ស៊ីជម្រៅនៅឡើយទេ។ ដូចនេះដើម្បីសិក្សាឱ្យបានស៊ីជម្រៅទៅលើក្របខណ្ឌច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា យើងនឹងធ្វើការសិក្សាស្រាយបញ្ជាក់នៅចំណុច (១.២.២) ខាងក្រោមនេះដូចតទៅ។

[៥៥] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

[៥៦] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

១.២.២ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន

ប្រទេសកម្ពុជា បើទោះបីជាមានបទប្បញ្ញត្តិក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានបញ្ញត្តមាត្រាមួយចំនួនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាក្តី។ យើងធ្វើការសង្កេតឃើញថាបទប្បញ្ញត្តិដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា នៅមានលក្ខណៈមិនទាន់ជាក់លាក់នៅឡើយ។ យ៉ាងណាមិញ រាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការតាក់តែងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានដើម្បីធ្វើការប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។

ការប្រព្រឹត្តទៅនៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ឃើញថាៈ

- ❖ នៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០១០ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបានបង្កើតក្រុមការងារមួយ ដើម្បីបំពេញការងារធ្វើការតាក់តែង សេចក្តីព្រាងច្បាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន (ICT) ដោយមានអ្នកជំនាញការខាងច្បាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន ពីក្រុមប្រឹក្សាអឺរ៉ុប គឺលោក Alexander Seger ប្រធានផ្នែកឧក្រិដ្ឋកម្មសេដ្ឋកិច្ចចូលរួមសហការ តាមស្មារតីនៃការធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះមានគោលបំណងកំណត់វិធានការអប់រំ បង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបការប្រព្រឹត្តបទល្មើសនានាតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន ក៏ដូចជាធានាសុវត្ថិភាព និងការពារផលប្រយោជន៍ ស្របច្បាប់ក្នុងការប្រើប្រាស់ និងអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន។[៥៧] ឧក្រិដ្ឋកម្ម និងបទល្មើសតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន មានច្រើនប្រភេទ ហើយពាក់ព័ន្ធនឹងសមត្ថកិច្ចជាច្រើនរាប់ពីការភ្ជាប់ដោយខុសច្បាប់ទៅកាន់ប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រអ្នកដទៃ ការជ្រៀតជ្រែកទិន្នន័យ-ប្រព័ន្ធការផលិតឬចែកចាយរូបអាសអាភាសកុមារ ការឆបោក ការក្លែងបន្លំតាមរយៈកុំព្យូទ័រ ក៏ដូចជាបទល្មើសផ្សេងទៀត ដែលប៉ះពាល់ដល់ឯករាជ្យភាព អធិបតេយ្យភាព សន្តិសុខជាតិ។ល។[៥៨]
- ❖ នៅថ្ងៃទី០៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៩ ក្រុមប្រឹក្សានីតិកម្ម ក្រសួងមហាផ្ទៃ បន្តកិច្ចប្រជុំពិភាក្សា និងពិនិត្យលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។ កិច្ចប្រជុំនេះធ្វើឡើងដើម្បីសិក្សាបន្តទៅលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ក្នុងគោលបំណងធានាសុចរិតភាពនៃការប្រើប្រាស់ ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ទិន្នន័យកុំព្យូទ័រ និងការពារសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ព្រមទាំង

[៥៧] សេចក្តីបំភ្លឺទាក់ទងនឹងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន (ICT), ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍, លេខ៦៥៧ បទ, រាជធានីភ្នំពេញ ២៥ ឧសភា ២០១៥។

[៥៨] សេចក្តីបំភ្លឺទាក់ទងនឹងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន (ICT), ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍, លេខ៦៥៧ បទ, រាជធានីភ្នំពេញ ២៥ ឧសភា ២០១៥។

ការការពារសិទ្ធិសេរីភាពបុគ្គល ដើម្បីបង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបការប្រព្រឹត្តបទល្មើសតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានវិទ្យា។ ច្បាប់នេះមានវិសាលភាពអនុវត្តចំពោះបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុង ឬក្រៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហើយដែលអំពើនោះធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់រូបវន្តបុគ្គល នីតិបុគ្គល សន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ របៀបរៀបរយសាធារណៈ ឬផលប្រយោជន៍របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននេះមាន៧ជំពូក ៤៨មាត្រា ហើយក្រុមការងារបានកំពុងតែប្រមូលធាតុផ្សំផ្សេងៗដែលពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីដាក់ចូលទៅក្នុងសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ ហើយខ្លឹមសារនៅក្នុងច្បាប់នេះក៏មានចែងអំពីការផ្តន្ទាទោសផងដែរ។[៥៩]

❖ ទីស្តីការក្រសួងមហាផ្ទៃ នារសៀលថ្ងៃអង្គារ ទី៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ បានបន្តកិច្ចប្រជុំពិភាក្សា និងពិនិត្យលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន លើជំពូកទី០៤ មាត្រា១១ ស្តីពី ការអនុវត្តបទបញ្ញត្តិ។ ជាងនេះទៅទៀត ច្បាប់នេះមានវិសាលភាពអនុវត្ត ចំពោះបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុង ឬក្រៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហើយដែលអំពើនោះធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់រូបវន្តបុគ្គល នីតិបុគ្គល សន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ របៀបរៀបរយសាធារណៈ ឬផលប្រយោជន៍របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពី បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននេះ មានគោលបំណងធានា សុចរិតភាពនៃការប្រើប្រាស់ ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ទិន្នន័យកុំព្យូទ័រ និងការពារសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ព្រមទាំងការការពារសិទ្ធិសេរីភាពបុគ្គល ដើម្បីបង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននេះគឺមាន ៨ជំពូក និង៥០មាត្រា។ យ៉ាងណាមិញ កិច្ចប្រជុំពិនិត្យ និងពិភាក្សាលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានបានរៀបចំប្រជុំអន្តរក្រសួង និងអន្តរអគ្គនាយកដ្ឋានសរុបទាំងអស់៥២លើក។ ដោយឡែក កិច្ចប្រជុំក្នុងក្របខណ្ឌអគ្គនាយកដ្ឋានមានចំនួន៨លើក ហើយក្រុមការងារបាននឹងកំពុងតែប្រមូលធាតុផ្សំផ្សេងៗដែលពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីដាក់ចូលទៅក្នុងសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ ហើយខ្លឹមសារនៅក្នុងច្បាប់នេះ ក៏មានចែងអំពីការផ្តន្ទាទោសផងដែរ។[៦០]

❖ កិច្ចប្រជុំនាព្រឹកថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២០ ក្រសួងមហាផ្ទៃបានបន្តពិនិត្យ និងពិភាក្សាលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដើម្បីឱ្យសេចក្តីព្រាងច្បាប់មានភាពកាន់តែសុក្រឹត្យភាព ដើម្បីការពារ បង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានសេចក្តីព្រាងច្បាប់

---

[៥៩] https://www.facebook.com/share/p/៥rZEDE៩wUUHmhv៤y/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៦០] https://www.facebook.com/share/p/LdDtU៩៨EkHv៤yBto/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ត្រូវបានតាក់តែងក្នុងឆ្នាំ២០១៦មកម្ល៉េះ ដោយសារតែវិស័យបច្ចេកវិទ្យាមានការរីកចម្រើន ក្នុងនោះក៏មានបទល្មើសឧក្រិដ្ឋតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាកើនឡើង ដូច្នេះហើយដោយសារតែមានការព្រួយបារម្ភពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យានេះកើតឡើងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខជាតិ ប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សារធារណៈ ប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍ប្រជាពលរដ្ឋ ទើបក្រសួងមហាផ្ទៃបានរៀបចំនៅសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះឡើង ហើយក៏បានជួបប្រជុំពិភាក្សាជាបន្តបន្ទាប់ ចំនួន៦៧លើករួចមកហើយ ដោយមានទាំងប្រជុំអន្តរក្រសួង កិច្ចប្រជុំជាមួយនាយកដ្ឋានជំនាញរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ ព្រមទាំងមានជំនួយឧបត្ថម្ភបច្ចេកទេសពីក្រសួងយុត្តិធម៌សហរដ្ឋអាមេរិកផងដែរ ហើយក្រុមការងារបានកំពុងតែប្រមូលធាតុផ្សំផ្សេងៗដែលពាក់ព័ន្ធដើម្បីដាក់ចូលទៅក្នុងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ហើយខ្លឹមសារនៅក្នុងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ក៏មានចែងអំពីការផ្តន្ទាទោសផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌផងដែរ។ យ៉ាងណាមិញ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានមាន៨ជំពូក និង៥០មាត្រា សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននេះ មានគោលបំណងធានា សុចរិតភាព នៃការប្រើប្រាស់ ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ទិន្នន័យកុំព្យូទ័រ និងការពារសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ព្រមទាំងការការពារសិទ្ធិសេរីភាពបុគ្គល ដើម្បីបង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។ ជាងនេះទៅទៀតច្បាប់នេះមានវិសាលភាពអនុវត្តចំពោះបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុង ឬនៅក្រៅដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហើយដែលអំពើនោះធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់រូបវន្តបុគ្គល នីតិបុគ្គល សន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ របៀបរៀបរយសាធារណៈ ឬផលប្រយោជន៍របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[៦១]

- នៅថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២២ ក្រសួងមហាផ្ទៃ បានបន្តបើកកិច្ចប្រជុំពិភាក្សា និងពិនិត្យលើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដោយសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននេះមានគោលបំណងធានា សុចរិតភាព នៃការប្រើប្រាស់ ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ទិន្នន័យកុំព្យូទ័រ និងការពារសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ព្រមទាំងការការពារសិទ្ធិសេរីភាពបុគ្គល ដើម្បីបង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។[៦២]
- នៅថ្ងៃទី០៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២២ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃដឹកនាំកិច្ចប្រជុំស្តីពីសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះត្រូវបានចងក្រង និងរៀបចំតាក់តែងឡើង តាំងពីឆ្នាំ២០១៦មកម្ល៉េះ ដោយក្រុមការងាររៀបចំច្បាប់នេះ បានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ

---

៦១ https://www.facebook.com/share/p/FEbbhhkjdee៨QCuZ/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

៦២ https://www.facebook.com/share/p/jB៩uq២GnXogJpRT៨/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

និងរៀបចំឡើងដោយមានការគាំទ្រពីស្ថាប័នជាតិផងដែរ។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននេះ មានការចូលរួមពិភាក្សា និងផ្តល់យោបល់បន្ថែមពីក្រសួង និងស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធចំនួន៥ រួមមាន៖ ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ ក្រសួងព័ត៌មាន ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ និងក្រសួងយុត្តិធម៌។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ មានគោលបំណងក្នុងការធានាសុចរិតនៃការប្រើប្រាស់ ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ទិន្នន័យកុំព្យូទ័រ និងការពារសន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ព្រមទាំងការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់បុគ្គលដោយកំណត់អំពីវិធានការបង្ការ ការទប់ស្កាត់ និងការបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ក៏ប៉ុន្តែកត្តាដែលសំខាន់នោះដែលជាការចាំបាច់ត្រូវតែមានការចូលរួមពីបងប្អូនសំណាក់ប្រជាពលរដ្ឋឱ្យបានកាន់តែប្រសើរ។[៦៣]

- នារសៀលថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២២ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍បានពិភាក្សាការងារជាមួយឯកអគ្គរដ្ឋទូតនៃសាធារណរដ្ឋឆែក ប្រចាំនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយផ្តោតលើប្រធានបទជុំវិញវិស័យសន្តិសុខសាយប័រឆ្លៀតក្នុងឱកាសនោះដែរ ឯកឧត្តមរដ្ឋមន្ត្រី បានជម្រាបជូនបន្ថែមដល់ឯកឧត្តមឯកអគ្គរដ្ឋទូតអំពីសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារអ្នកប្រើប្រាស់ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសន្តិសុខសាយប័រ ដែលជាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ក្រសួង និងរាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងគោលដៅរក្សាសន្តិសុខក្នុងប្រព័ន្ធសាយប័រជូនដល់សង្គមជាតិកម្ពុជា។[៦៤]
- នៅថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២៤ ក្រសួងមហាផ្ទៃបានធ្វើការពិគ្រោះយោបល់លើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដោយពិភាក្សាលើការរៀបចំតាក់តែងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ឡើងដោយផ្អែកលើសន្ធិសញ្ញាទីក្រុង Budapest ឆ្នាំ២០០១ និងច្បាប់មួយចំនួនពីបណ្តាប្រទេសនានាជាមូលដ្ឋាន និងដោយមានកិច្ចសហការគាំទ្រពីស្ថានទូតសហរដ្ឋអាមេរិកប្រចាំព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដោយមានលោក ថូម៉ាស ធូកាធី និងលោក អែនតូនី ដែលជាអ្នកជំនាញការច្បាប់នៃក្រសួងយុត្តិធម៌ សហរដ្ឋអាមេរិកមកជួយពិនិត្យ និងផ្តល់យោបល់កែសម្រួលសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ គួរបញ្ជាក់ថាសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានគឺមាន៩ជំពូក និង៥៥មាត្រា ដែលមានគោលបំណងក្នុងការការពារសន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ធានាសុចរិតភាពនៃការប្រើប្រាស់ ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ទិន្នន័យកុំព្យូទ័រ ព្រមទាំងការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់បុគ្គល ដោយកំណត់អំពីវិធានការបង្ការ ការទប់ស្កាត់ និងការបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ព្រមទាំងអនុវត្តរាល់សកម្មភាពពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើស

---

[៦៣] https://www.facebook.com/share/p/Q២ជPd២Vy២YX២៥៧s៥/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៦៤] Ministry of Post and Telecommunications (mptc.gov.kh) (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុង ឬនៅក្រៅដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ហើយសកម្មភាពទាំងនោះធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬផលប្រយោជន៍របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាលើសពីនេះសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះក៏ទទួលបានការចូលរួមផ្តល់យោបល់ពីក្រុមហ៊ុនធំៗចំនួន៤ផងទៀតពីសហរដ្ឋអាមេរិក ដូចជាក្រុមហ៊ុនហ្វេសបុក ក្រុមហ៊ុនហ្គោហ្គលក្រុមហ៊ុនអាម៉ាស្សូន។ បន្ទាប់មកបានរៀបចំកិច្ចប្រជុំអន្តរក្រសួងចំនួន៥រួមមាន ក្រសួងប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍ ក្រសួងព័ត៌មាន ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្របច្ចេកវិទ្យានិងនវានុវត្តន៍ និងក្រសួងយុត្តិធម៌ចំនួន៦លើក បន្ថែមពីលើកិច្ចពិភាក្សាពីលើក្រសួងស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធកន្លងមកមានចំនួន១២០លើក។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននេះ គឺជាសក្ខីភាពនៃការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ក្នុងការបង្កើតក្របខណ្ឌច្បាប់មួយរឹងមាំ ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដែលជាប្រភេទបទល្មើសមិនប្រពៃណីក្នុងសម័យទំនើប និងធានាការពារសន្តិសុខជូនប្រជាពលរដ្ឋ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការរៀបចំច្បាប់នេះ តម្រូវឱ្យមានសន្តិសុខ និងសេរីភាព និងមានសក្ខីភាពជាកិច្ចសហការជាតិ និងអន្តរជាតិ ទើបទាមទារឱ្យយើងទាំងអស់គ្នាប្រើប្រាស់ប្រាជ្ញាជំនាញបទពិសោធន៍ជាសមូហភាព។[៦៥]

ទៀតសោតថ្មីៗនេះ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដែលក្រសួងមហាផ្ទៃប្រកាសថ្មីៗនេះ យើងឃើញថាមានការបែងចែកជា៩ជំពូក និង៥៥មាត្រា ដោយឡែកបទប្បញ្ញត្តិដែលយើងបានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវស្វែងរកឃើញគឺមានត្រឹមតែ៦ជំពូករួមមានដូចជា៖ ជំពូកទី១ បទបញ្ញត្តិទូទៅ(ពីមាត្រា១ដល់មាត្រា៤), ជំពូកទី២ គណៈកម្មាធិការជាតិប្រឆាំងនឹងបទល្មើសតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា(ពីមាត្រា៥ដល់មាត្រា១២), ជំពូកទី៣ នីតិវិធី(ពីមាត្រា១៣ដល់មាត្រា២០), ជំពូកទី៤ បទល្មើស(ពីមាត្រា២១ដល់មាត្រា៣៥), ជំពូកទី៥ ជំនួយផ្នែកច្បាប់ទៅវិញទៅមក និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ និងបត្យាប័ន(ពីមាត្រា៣៦ដល់មាត្រា៣៨) និងជំពូកបញ្ចប់ អវសានប្បញ្ញត្តិ(ពីមាត្រា៣៩ដល់មាត្រា៤០) ជាមាត្រាចុងក្រោយនៃជំពូកទី៦នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។

[៦៥] https://nw.ax/ៈAl (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី២៣ មីនា ២០២៤)។

១.៣ ការអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងលំហចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

យោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចំពោះការកំណត់ការអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជានៅក្នុងលំហ ចែកចេញជាពីរគឺ ករណីបទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្ត ឬ ចាត់ថាបានប្រព្រឹត្តនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងករណីបទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្រៅដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

១.៣.១ បទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្ត ឬចាត់ថាបានប្រព្រឹត្តនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

យោងតាមមាត្រា២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងផែនទីខ្នាត ១/១០០ ០០០ ធ្វើនៅចន្លោះឆ្នាំ ១៩៣៣-១៩៥៩ ហើយដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិនៅចន្លោះឆ្នាំ ១៩៦៣-១៩៦៩។[៦៦] ក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ច្បាប់កម្ពុជាត្រូវអនុវត្តទៅលើបទល្មើសទាំងឡាយដែលបានប្រព្រឹត្តនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជារួមបញ្ចូលទាំងលំហអាកាស និងសមុទ្រ ដែលមានចំណងចងភ្ជាប់នឹងដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[៦៧] ដូច្នេះ បទល្មើសត្រូវបានចាត់ថាប្រព្រឹត្តនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានៅពេល ដែលអំពើណាមួយនៃបទល្មើស នោះបានប្រព្រឹត្តនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[៦៨] តាមមាត្រា១៤ និង មាត្រា១៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបានចាត់ទុកថាបានប្រព្រឹត្តនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាកាលបើ បទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្តៈ

- នៅក្នុងនាវាដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរ ទោះបីជានាវានោះស្ថិតនៅទីណាក៏ដោយ ។
- នៅក្នុងអាកាសយានដែលបានចុះបញ្ជីនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទោះ បីជាអាកាសយាននោះស្ថិតនៅទីណាក៏ដោយ ។

ដូច្នេះ ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសនៅលើនាវា ឬ អាកាសយានខាងលើត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ច្បាប់កម្ពុជា។[៦៩]

ក្រៅពីនេះ មាត្រា១៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌក៏បានប្រគល់សមត្ថកិច្ចឱ្យច្បាប់កម្ពុជាជាបន្ថែមទៀត ចំពោះបទល្មើសដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងនាវាបរទេស ហើយដែលអាជ្ញាធរកម្ពុជាបានទទួលការអនុញ្ញាតឱ្យពិនិត្យ

---

[៦៦] មាត្រា២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

[៦៧] មាត្រា១២ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

[៦៨] មាត្រា១៣ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

[៦៩] រុន ពណ្ណារិទ្ធ និង ចាំង ស៊ីណាត, នីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅ (ភ្នំពេញៈ ធាងពុម្ពជោគជ័យ, ២០២២), ១៣១-១៣២។

មើល ឬឱ្យចាប់តាម អំណាចនៃកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ។ បទល្មើសត្រូវចាត់ទុកថាបានប្រព្រឹត្តនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវស្ថិតក្រោមច្បាប់របស់កម្ពុជា។ នៅពេលដែលធាតុផ្សំនៃបទល្មើសទាំងអស់បានកើតឡើងនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឬ ក៏នៅពេលដែលការផ្តើមគំនិត ឬការសមគំនិតបានកើតឡើងនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

ក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ច្បាប់កម្ពុជាត្រូវអនុវត្តទៅលើបុគ្គលគ្រប់រូបដែលជាអ្នកផ្តើមគំនិត ឬ អ្នកសមគំនិតនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក្នុងបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមដែលប្រព្រឹត្តនៅឯបរទេស ប្រសិនបើលក្ខខណ្ឌទាំងពីរដូចខាងក្រោមនេះ ត្រូវបានបំពេញៈ

- បទល្មើសត្រូវផ្តន្ទាទោសតាមច្បាប់កម្ពុជាផង និងតាមច្បាប់បរទេសផង និង
- អត្ថិភាពនៃបទល្មើស ត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយសេចក្តីសម្រេចជាស្ថាពរ របស់តុលាការបរទេស។[៧០]

១.៣.២ បទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្រៅដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ក្នុងករណីដែលជនល្មើសជាពលរដ្ឋខ្មែរ ច្បាប់កម្ពុជាត្រូវអនុវត្តទៅលើ គ្រប់បទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ដែលប្រព្រឹត្តដោយជននេះ។ ប្រសិនបើជាបទមជ្ឈិមវិញ ច្បាប់កម្ពុជាត្រូវយកទៅអនុវត្តបាន យោងតាមមាត្រា១៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ លុះត្រាតែអំពើនោះត្រូវបានផ្តន្ទាទោស តាមច្បាប់នៃប្រទេសដែលបទល្មើសបាន កើតឡើងផងដែរ។[៧១] ម្យ៉ាងទៀត ច្បាប់កម្ពុជាត្រូវអនុវត្ត ទោះបីជាជនជាប់ចោទទទួល បានសញ្ជាតិខ្មែរ ក្រោយអំពើដែលចោទប្រកាន់ក៏ដោយ។ ក្នុងករណីដែលជនរងគ្រោះជាពលរដ្ឋខ្មែរ នៅពេលដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ច្បាប់កម្ពុជាត្រូវយកទៅអនុវត្តលើគ្រប់បទឧក្រិដ្ឋដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្រៅដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទោះបីជា ជនល្មើសជាជនបរទេស ឬជាពលរដ្ឋខ្មែរក៏ដោយ។ ក្នុងករណីទាំងពីរខាងលើនេះ ការចោទប្រកាន់អាចធ្វើទៅបាន លុះត្រាតែមានបណ្តឹងរបស់ជនរងគ្រោះ ឬពីសិទ្ធិវន្ត (អ្នកមានសិទ្ធិ) ឬក៏បណ្តឹងបរិហារ (បណ្តឹងដែលមានបំណងលាតត្រដាងអត្ថិភាពនៃបទល្មើសណាមួយ) ជាផ្លូវការរបស់អាជ្ញាធរនៃប្រទេសដែលជាទីកន្លែងដែលអំពើនោះបានប្រព្រឹត្ត។ ការចោទប្រកាន់អាចប្រព្រឹត្តទៅបានតាមបណ្តឹងរបស់អង្គការអយ្យការតែប៉ុណ្ណោះ។

[៧០] មាត្រា១៧ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

[៧១] មាត្រា១៩ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

ក្រៅពីករណីដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ច្បាប់កម្ពុជាក៏មានសមត្ថកិច្ច អនុវត្តដែរ ប្រសិនបើបទល្មើស នោះប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ដល់អធិបតេយ្យជាតិរបស់កម្ពុជា ទោះបីជាត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅឯបរទេសក៏ដោយ យោងតាមមាត្រា២២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។[៧២]

ផ្អែកតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ករណីទាំងនោះមានដូចជា៖

- បទល្មើសប្រឆាំងនិងសុវត្ថិភាពនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។
- បទល្មើសក្លែងត្រាផ្លូវការនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។
- បទល្មើសក្លែងរូបិយវត្ថុ និងធនបត្រជាតិ ដែលមានតម្លៃស្របច្បាប់ នៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។
- បទល្មើសដែលប្រឆាំងនឹងភ្នាក់ងារទូត ឬ កុងស៊ុលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។
- បទល្មើសប្រឆាំងទីតាំងទូត ឬកុងស៊ុលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[៧៣]

---

[៧២] មាត្រា២២ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩, ។

[៧៣] មាត្រា២២ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

ជំពូកទី២
បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើស
ក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

ជំពូកទី២

បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

យោងតាមរបាយការណ៍ចេញផ្សាយដោយ Hootsuite នៅឆ្នាំ២០២០ បង្ហាញថា ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានការរីកចម្រើនយ៉ាងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ក៏ដូចជាប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាមានការអភិវឌ្ឍ យ៉ាងខ្លាំង។ ដោយឡែកយ៉ាងណាមិញ ទន្ទឹមនឹងការរីកចម្រើនទៅលើវិស័យនេះវាបានបង្កឱ្យមានផលវិជ្ជមាន និងផលអវិជ្ជមាន ហើយផលអវិជ្ជមាននេះហើយ ដែលធ្វើឱ្យជនឆ្មក់ឱកាសមួយចំនួនបានយកភាពរីកចម្រើននៃ ព័ត៌មានវិទ្យា ឬបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ទាំងនោះប្រើប្រាស់ក្នុងផ្លូវមិនល្អដែលបង្កឱ្យមានជាបទល្មើសផ្សេងៗ ដែល ជាហេតុនាំឱ្យមានបញ្ហាចលាចលដល់សង្គម សណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ក៏ដូចជាដល់អ្នកប្រើប្រាស់ផ្សេងៗទៀត។ បច្ចុប្បន្ននេះប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសដែលកំពុងអភិវឌ្ឍ និងបន្តអភិវឌ្ឍជាបន្តបន្ទាប់ ទន្ទឹមនឹងនេះបញ្ហាបាន កើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់ ក្នុងនោះគឺការកើតមានឡើងនូវបទល្មើសតាមបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននៅកម្ពុជា។ យើង សង្កេតឃើញថា មានករណីជាច្រើននៅកម្ពុជា ដែលជនឆ្លៀតឱកាសបានធ្វើសកម្មភាពទុច្ចរិតតាមរយៈការប្រើ ប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ឬប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា ជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដែលបង្កឱ្យកើតមានជា បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ហើយបានធ្វើឱ្យបងប្អូនប្រជាពលរដ្ឋក្លាយជាជនរងគ្រោះជាបន្ត បន្ទាប់ផងដែរ។

ដូច្នេះដើម្បីឱ្យយល់កាន់តែច្បាស់អំពី បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា យើងនឹងធ្វើការសិក្សាទៅលើរួមមាន **បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាដែលបញ្ញត្តិក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ** (២.១) **អំពើថ្មីៗដែលជាផ្នែកនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** (២.២) បន្ទាប់មកធ្វើការសិក្សាអំពី **ក្រសួង និង ស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ចលើបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា** (២.៣) និង**នីតិវិធីនៃការដាក់ពាក្យបណ្ដឹង** (២.៤)។

២.១ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាបញ្ញត្តិក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ដែលបញ្ញត្តិក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជាប្រភេទ បទល្មើសមួយប្រភេទដែលមានស្ថានភាពនៃបទល្មើស ឬក៏រូបភាពនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើសខុសពីបទល្មើសផ្សេង ដោយហេតុតែបទល្មើសនេះ មានការប៉ះពាល់ទៅដល់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ហើយការ ប៉ះពាល់ទៅដល់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យនេះ គឺជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើសដែលបានបង្កើតជាឧបសគ្គ ដល់ដំណើរការបច្ចេកទេសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា និងប៉ះពាល់ដល់ឯកជនភាពក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាផងដែរ។ បទល្មើសនេះបានស្ដែងឱ្យឃើញក្រោមរូបភាពរួមមាន ការចូលទៅដល់ ឬការស្ថិតនៅ, ការបង្កើតជាឧបសគ្គ, ការបញ្ចូល ការលុបបំបាត់ ឬការកែប្រែ, ការចូលរួមប្រមូលផ្ដុំ ឬការចូលរួមក្នុងសន្និដ្ឋិភាពដើម្បីរៀបចំប្រព្រឹត្ត

បទល្មើស និងការប៉ុនប៉ង ដែលទាំងនេះហើយជាសកម្មភាពទុច្ចរិត ក្នុងការប្រព្រឹត្តអំពើដែលប៉ះពាល់ទៅដល់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ដែលបង្កឱ្យមានជាបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា។[74]

ដើម្បីឱ្យយល់កាន់តែជាក់លាក់ ទៅលើបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាដែលបញ្ញត្តិក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឱ្យកាន់តែច្បាស់ ក្នុងផ្នែកនេះយើងនឹងធ្វើការសិក្សាអំពី **បទចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ** (២.១.១) ,**បទបង្កើតជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ** (២.១.២) ,**បទបញ្ចូល លុបបំបាត់ ឬ កែប្រែដោយទុច្ចរិតនូវទិន្នន័យ** (២.១.៣) **បទចូលរួមក្នុងក្រុមប្រមូលផ្តុំ ឬ ក្នុងសន្និដ្ឋិភាពដើម្បីរៀបចំប្រព្រឹត្តបទល្មើស** (២.១.៤) ,**ការប៉ុនប៉ង** (២.១.៥) និង**ទោសបន្ថែម** (២.១.៦)។

២.១.១ បទចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ

យើងដឹងហើយថា ជាទ្រឹស្តីច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ឬជាគោលការណ៍ ដើម្បីកំណត់បទល្មើសជនណាម្នាក់ដែលបានប្រព្រឹត្ត ឬចាត់ទុកថាអំពើណាមួយនោះជាបទល្មើស ឱ្យបានច្បាស់លាស់យើងត្រូវដឹងថាធាតុផ្សំនៃបទល្មើសត្រូវតែមាន ៣ធាតុសំខាន់ៗ បើខ្វះធាតុផ្សំណាមួយនោះមិនអាចចាត់ទុកជាបទល្មើសបានឡើយដូចធាតុផ្សំរបស់បទល្មើសទូទៅផងដែរ ក្នុងនោះរួមមានដូចជាធាតុផ្សំទី១ធាតុនីត្យានុកូលឬធាតុច្បាប់ ធាតុផ្សំទី២ធាតុសត្យានុម័តឬធាតុសម្ភារៈ និងធាតុផ្សំទី៣ធាតុអត្តនោម័តឬធាតុចិត្តសាស្ត្រ។

- **ធាតុផ្សំនីត្យានុកូល ឬធាតុច្បាប់**

ជាទ្រឹស្តីច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ឬជាស្មារតីនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ "**មានបទល្មើស មានទោស កាលណាមានច្បាប់ចែង**"។ មាត្រា៤២៧ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៩ បទចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ បញ្ញត្តិថា

"អំពើចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ដោយទុច្ចរិត ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១ (មួយ) ខែ ទៅ ១ (មួយ) ឆ្នាំ និងពិន័យជា ប្រាក់ពី ១០០.០០០ (មួយសែន) រៀល ទៅ ២.០០០.០០០ (ពីរលាន) រៀល។

កាលបើអំពើនោះជាហេតុបណ្តាលឱ្យមានការលុបបំបាត់ ឬ កែប្រែទិន្នន័យដែលមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធ ឬ ឱ្យមានការខូចខាតនូវដំណើរការនៃប្រព័ន្ធ បទល្មើសនេះត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១ (មួយ) ឆ្នាំ ទៅ ២ (ពីរ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ២.០០០.០០០ (ពីរលាន) រៀល ទៅ ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល។"[៧៥]

[៧៤] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

[៧៥] មាត្រា៤២៧ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

❖ **ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត ឬធាតុសម្ភារៈ**

សង្កេតឃើញថា បទចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ នៃមាត្រា ៤២៧ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ស្តែងឱ្យឃើញក្រោមរូបភាព២ និងមានការផ្តន្ទាទោស២ផ្សេងគ្នាផងដែរ អំពើក្នុងកថាខណ្ឌទី១ និងអំពើក្នុងការកថាខណ្ឌទី២នៃមាត្រា៤២៧ ជាអំពើដែលស្ថិតនៅក្នុងឈ្មោះបទល្មើសតែ១ គឺបទចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៩។

ត្រង់កថាខណ្ឌទី១នៃមាត្រា៤២៧ ស្តែងឱ្យឃើញអំពីកត្តាសត្យានុម័ត ក្នុងនោះគឺសំដៅទៅលើ អំពើចូលទៅដល់ ឬស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ដែលនេះស្តែងឱ្យឃើញអំពើដែលជនល្មើសបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសស្តែងចេញដោយតាមរយៈអំពើបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គម ក៏ដូចជាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ។ ម្យ៉ាងទៀត សកម្មភាពដែលកើតចេញនោះបង្កព្យសនកម្មដល់សង្គម គេអាចសង្កេតឃើញរួមមានដូចជា សកម្មភាព ពេលវេលា ទីកន្លែង ស្លាកស្នាម និងវត្ថុតាងទាំងឡាយណាដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស បង្កឱ្យមានចរិតលក្ខណៈគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គម និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ។ ត្រង់កថាខណ្ឌទី១នៃមាត្រា៤២៧ដដែលនោះក៏បានស្តែងឱ្យឃើញអំពីកត្តាអត្តនោម័តផងដែរ ក្នុងនោះគឺសំដៅទៅលើ ដោយទុច្ចរិត ដែលនេះស្តែងឱ្យឃើញអំពីការលេចឡើងនូវកិរិយាផ្លូវចិត្តរបស់ជនល្មើស ចំពោះអំពើបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គមដែលគេបានប្រព្រឹត្ត។ យើងអាចមើលឃើញនូវកត្តាអត្តនោម័តបាន តាមរយៈកត្តាសត្យានុម័តដែលជនល្មើសបានប្រព្រឹត្ត ព្រោះកត្តាទាំងពីរនេះមានលក្ខណៈឆ្លុះបញ្ចាំងគ្នាផងដែរ។ ម្យ៉ាងទៀតជាការសម្គាល់នូវចរិតគ្រោះថ្នាក់ ឬទិដ្ឋភាពខាងក្នុងរបស់ជនល្មើសក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសរួមមាន កំហុស គោលបំណង និងកត្តាជម្រុញឱ្យមានបទល្មើសកើតឡើង ចំណែកទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើត្រង់កថាខណ្ឌទី១នៃមាត្រា៤២៧ មានការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី១ (មួយ) ខែ ទៅ ១ (មួយ) ឆ្នាំ និងពិន័យជា ប្រាក់ពី ១០០.០០០ (មួយសែន) រៀល ទៅ ២.០០០.០០០ (ពីរលាន) រៀល។[៣៦]

រីឯត្រង់កថាខណ្ឌទី២នៃមាត្រា៤២៧ បានស្តែងឱ្យឃើញអំពីកត្តាសត្យានុម័តខុសពី កថាខណ្ឌទី១នៃមាត្រា៤២៧ ដោយកត្តាសត្យានុម័តក្នុងកថាខណ្ឌទី២នៃមាត្រា៤២៧ ស្តែងឱ្យឃើញពាក្យ **"អំពើនោះ"**។ អំពើនោះគឺសំដៅទៅលើ **"អំពើចូលទៅដល់ ឬស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យដោយទុច្ចរិត"** ហើយជាហេតុបណ្តាលឱ្យមានការលុបបំបាត់ ឬកែប្រែទិន្នន័យដែលមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធ ឬឱ្យមានការខូចខាតនូវដំណើរការនៃប្រព័ន្ធ។ ចំណែកទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើត្រង់កថាខណ្ឌទី២នៃមាត្រា៤២៧ មានការ

[៣៦] មាត្រា៤២៧, កថាខណ្ឌទី១ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

ផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១ (មួយ) ឆ្នាំ ទៅ ២ (ពីរ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ២.០០០.០០០ (ពីរលាន) រៀល ទៅ ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល។[៧៧]

យើងធ្វើការសន្និដ្ឋានបានថា កត្តាសត្យានុម័តរវាងកថាខណ្ឌទី១ និងកថាខណ្ឌទី២ នៃមាត្រា៤២៧ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានលក្ខណៈខុសគ្នា ដោយហេតុថា កត្តាសត្យានុម័តត្រង់កថាខណ្ឌទី១នៃមាត្រា៤២៧ គឺគ្រាន់តែជា "**អំពើចូលទៅដល់ ឬស្ថិតនៅ ដោយទុច្ចរិត**" តែប៉ុណ្ណោះមិនទាន់ជាហេតុបណ្តាលឱ្យមានការលុបបំបាត់ ឬ កែប្រែទិន្នន័យដែលមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធ ឬឱ្យមានការខូចខាតនូវដំណើរការនៃប្រព័ន្ធឡើយ។ ដោយឡែកកត្តាសត្យានុម័តត្រង់កថាខណ្ឌទី២នៃមាត្រា៤២៧ គឺជា "**អំពើចូលទៅដល់ ឬស្ថិតនៅដោយទុច្ចរិត ហើយបានបង្កជាហេតុបណ្តាលឱ្យមានការលុបបំបាត់ ឬ កែប្រែទិន្នន័យដែលមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធឬឱ្យមានការខូចខាតនូវដំណើរការនៃប្រព័ន្ធ**" ត្រង់កថាខណ្ឌទី២នៃមាត្រា៤២៧ គឺកត្តាសត្យានុម័តនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើសមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរជាង កត្តាសត្យានុម័តកថាខណ្ឌទី១នៃមាត្រា៤២៧។

- **ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត ឬធាតុចិត្តសាស្ត្រ**

ត្រង់កថាខណ្ឌទី១ និងកថាខណ្ឌទី២នៃមាត្រា៤២៧ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដដែលនោះ ក៏បានស្តែងឱ្យឃើញអំពីកត្តាអត្តនោម័តផងដែរ ក្នុងនោះគឺសំដៅទៅលើ ដោយទុច្ចរិត ដែលនេះស្តែងឱ្យឃើញអំពីការលេចឡើងនូវកិរិយាផ្លូវចិត្តរបស់ជនល្មើស ចំពោះអំពើបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គមដែលគេបានប្រព្រឹត្ត។ យើងអាចមើលឃើញនូវកត្តាអត្តនោម័តបាន តាមរយៈកត្តាសត្យានុម័តដែលជនល្មើសបានប្រព្រឹត្ត ព្រោះកត្តាទាំងពីរនេះមានលក្ខណៈឆ្លុះបញ្ចាំងគ្នាផងដែរ។ ម្យ៉ាងទៀតជាការសម្គាល់នូវចរិកគ្រោះថ្នាក់ ឬទិដ្ឋភាពខាងក្នុងរបស់ជនល្មើសក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសរួមមាន កំហុស គោលបំណង និងកត្តាជម្រុញឱ្យមានបទល្មើសកើតឡើង។ កត្តាអត្តនោម័ត ក្នុងកថាខណ្ឌទី១ នៃមាត្រា៤២៧ គឺចេតនាទុច្ចរិតនូវការចូល ឬ ការស្ថិតនៅ ដោយឡែក កត្តាអត្តនោម័ត ក្នុងកថាខណ្ឌទី២ នៃមាត្រា៤២៧ គឺចេតនាទុច្ចរិតនូវការចូល ឬ ការស្ថិតនៅ ហើយបានបង្កជាហេតុបណ្តាលឱ្យមានការលុបបំបាត់ ឬ កែប្រែទិន្នន័យដែលមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធ ឬ ឱ្យមានការខូចខាតនូវដំណើរការនៃប្រព័ន្ធ។

សរុបមកវិញ យើងសង្កេតឃើញថាក្នុង មាត្រា៤២៧ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩ បទចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ស្តែងឱ្យឃើញមានអំពើក្រោមរូបភាព២ និងមានការផ្តន្ទាទោស២ផ្សេងគ្នាផងដែរ ក៏ប៉ុន្តែអំពើទាំង២នេះស្ថិតក្នុងឈ្មោះបទល្មើសតែ១ គឺ "**បទចូលទៅដល់ ឬ ស្ថិតនៅនឹងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ**"។

[៧៧] មាត្រា៤២៧ កថាខណ្ឌទី២ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

២.១.២ បទបង្កើតជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ

ដើម្បីកំណត់បទល្មើសជនណាម្នាក់ដែលបានប្រព្រឹត្ត ឬចាត់ទុកថាអំពើណាមួយនោះជាបទល្មើសឱ្យបានច្បាស់លាស់យើងត្រូវដឹងថា ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសត្រូវតែមាន ៣ធាតុសំខាន់ៗដូចធាតុផ្សំរបស់បទល្មើសទូទៅផងដែរ ក្នុងនោះរួមមានដូចជាធាតុផ្សំទី១ ធាតុនីត្យានុកូលឬធាតុច្បាប់ ធាតុផ្សំទី២ ធាតុសត្យានុម័តឬធាតុសម្ភារៈ និងធាតុផ្សំទី៣ ធាតុអត្តនោម័តឬធាតុចិត្តសាស្ត្រ។

❖ **ធាតុផ្សំនីត្យានុកូល ឬធាតុច្បាប់**

មាត្រា៤២៨ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៩ បទបង្កើតជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ បញ្ញត្តិថា

"អំពើបង្កើតជាឧបសគ្គ ធ្វើឱ្យខូចដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី១ (មួយ) ឆ្នាំ ទៅ ២ (ពីរ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ២.០០០.០០០ (ពីរលាន) រៀល ទៅ ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល។"[78]

❖ **ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត ឬធាតុសម្ភារៈ**

សង្កេតឃើញថា បទបង្កើតជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យនៃមាត្រា៤២៨ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ស្តែងឱ្យឃើញអំពីកត្តាសត្យានុម័តនោះគឺថា ជាអំពើបង្កើតជាឧបសគ្គ ធ្វើឱ្យខូចដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ដែលនេះស្តែងឱ្យឃើញអំពីអំពើដែលជនល្មើសបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសស្តែងចេញ ដោយតាមរយៈការបង្កជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ។

❖ **ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត ឬធាតុចិត្តសាស្ត្រ**

ចំពោះ បទបង្កើតជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការនៃប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ មាត្រា៤២៨ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានបង្ហាញឱ្យឃើញនូវចេតនាទុច្ចរិតក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសផងដែរ។

២.១.៣ បទបញ្ចូល លុបបំបាត់ ឬ កែប្រែដោយទុច្ចរិតនូវទិន្នន័យ

ដើម្បីកំណត់បទល្មើសជនណាម្នាក់ដែលបានប្រព្រឹត្ត ឬចាត់ទុកថាអំពើណាមួយនោះជាបទល្មើសឱ្យបានច្បាស់លាស់យើងត្រូវដឹងថា ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសត្រូវតែមាន ៣ធាតុសំខាន់ៗដូចធាតុផ្សំរបស់បទល្មើសទូទៅផងដែរ ក្នុងនោះរួមមានដូចជាធាតុផ្សំទី១ធាតុនីត្យានុកូលឬធាតុច្បាប់ ធាតុផ្សំទី២ ធាតុសត្យានុម័តឬធាតុសម្ភារៈ និងធាតុផ្សំទី៣ធាតុអត្តនោម័តឬធាតុចិត្តសាស្ត្រ។

[៧៨] មាត្រា៤២៨ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

❖ **ធាតុផ្សំនីត្យានុកូល ឬធាតុច្បាប់**

មាត្រា៤២៩ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៩ បទបញ្ចូល លុបបំបាត់ ឬកែប្រែដោយទុច្ចរិតនូវទិន្នន័យ បញ្ញត្តិថា

"អំពើបញ្ចូល លុបបំបាត់ ឬ កែប្រែដោយទុច្ចរិតនូវទិន្នន័យទៅក្នុងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្ត ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១ (មួយ) ឆ្នាំ ទៅ ២ (ពីរ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ២.០០០.០០០ (ពីរលាន) រៀល ទៅ ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល។"[៧៩]

❖ **ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត ឬធាតុសម្ភារៈ**

សង្កេតឃើញថា បទបញ្ចូល លុបបំបាត់ ឬកែប្រែដោយទុច្ចរិតនូវទិន្នន័យ មាត្រា៤២៩ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ស្តែងឱ្យឃើញអំពីកត្តាសត្យានុម័តនោះគឺថា ជាអំពើបញ្ចូល លុបបំបាត់ ឬ កែប្រែនូវទិន្នន័យទៅក្នុងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្ត ដែលនេះស្តែងឱ្យឃើញអំពី អំពើដែលជនល្មើសបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស។

❖ **ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត ឬធាតុចិត្តសាស្ត្រ**

ចំពោះ បទបញ្ចូល លុបបំបាត់ ឬ កែប្រែដោយទុច្ចរិតនូវទិន្នន័យ មាត្រា៤២៩ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានបង្ហាញឱ្យឃើញនូវចេតនាទុច្ចរិតក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសផងដែរ។

២.១.៤ បទចូលរួមក្នុងក្រុមប្រមូលផ្តុំ ឬ ក្នុងសន្និដ្ឋិភាពដើម្បីរៀបចំប្រព្រឹត្តបទល្មើស

ដើម្បីកំណត់បទល្មើសជនណាម្នាក់ដែលបានប្រព្រឹត្ត ឬចាត់ទុកថាអំពើណាមួយនោះជាបទល្មើសឱ្យបានច្បាស់លាស់យើងត្រូវដឹងថា ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសត្រូវតែមាន ៣ធាតុសំខាន់ៗដូចធាតុផ្សំរបស់បទល្មើសទូទៅផងដែរ ក្នុងនោះរួមមានដូចជាធាតុផ្សំទី១ធាតុនីត្យានុកូលឬធាតុច្បាប់ ធាតុផ្សំទី២ធាតុសត្យានុម័តឬធាតុសម្ភារៈ និងធាតុផ្សំទី៣ធាតុអត្តនោម័តឬធាតុចិត្តសាស្ត្រ។

❖ **ធាតុផ្សំនីត្យានុកូល ឬធាតុច្បាប់**

មាត្រា៤៣០ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៩ បទចូលរួមក្នុងក្រុមប្រមូលផ្តុំ ឬ ក្នុងសន្និដ្ឋិភាពដើម្បីរៀបចំប្រព្រឹត្តបទល្មើស បញ្ញត្តិថា

[៧៩] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩, មាត្រា៤២៩។

"អំពើចូលរួមទៅក្នុងក្រុមប្រមូលផ្តុំ ឬទៅក្នុងសន្និដ្ឋិភាព ដែលបង្កើតឡើងដើម្បីរៀបចំប្រព្រឹត្ត បទល្មើសដែលមានចែងក្នុងផ្នែកនេះ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១ (មួយ) ឆ្នាំ ទៅ ២ (ពីរ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ២.០០០.០០០ (ពីរលាន) រៀល ទៅ ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល។"[៨០]

❖ **ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត ឬធាតុសម្ភារៈ**

សង្កេតឃើញថា បទចូលរួមក្នុងក្រុមប្រមូលផ្តុំ ឬក្នុងសន្និដ្ឋិភាពដើម្បីរៀបចំប្រព្រឹត្តបទល្មើស មាត្រា៤៣០ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ស្តែងឱ្យឃើញអំពីកត្តាសត្យានុម័តនោះគឺថា មានលក្ខណៈជាស្ថានទម្ងន់ទោស ដែលគឺជាការប្រមូលផ្តុំដែលបានបង្កើតឡើង ឬជាសន្និដ្ឋិភាពដែលបានធ្វើឡើង ដើម្បីត្រៀមរៀបចំ ឬ ប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលមានចែងក្នុងផ្នែកនេះ (បទល្មើសដែលមានចែងក្នុងផ្នែកនេះ គឺសំដៅទៅដល់បទល្មើសចាប់ពីមាត្រា៤២៧ ដល់ មាត្រា៤២៩)។

❖ **ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត ឬធាតុចិត្តសាស្ត្រ**

ចំពោះ បទចូលរួមក្នុងក្រុមប្រមូលផ្តុំ ឬ ក្នុងសន្និដ្ឋិភាពដើម្បីរៀបចំប្រព្រឹត្តបទល្មើស មាត្រា៤៣០ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានបង្ហាញឱ្យឃើញនូវចេតនាទុច្ចរិតក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសផងដែរ។

២.១.៥ ការប៉ុនប៉ង

យើងសង្កេតឃើញថា មាត្រា៤៣១ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក៏បានបញ្ញត្តិអំពីការប៉ុនប៉ង ផងដែរក្នុងជំពូកទី២ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា មានន័យថា កាលណាបើជននោះបានលក្ខខណ្ឌនៃការប៉ុនប៉ងមាត្រា២៧។[៨១] ទៀតសោត ការប៉ុនប៉ងបានបញ្ញត្តិរួចជាស្រេចនៅមាត្រា៤៣១ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា នោះជននោះត្រូវផ្តន្ទាទោសដូចគ្នានឹងបទមជ្ឈិម។[៨២]

២.១.៦ ទោសបន្ថែម : ប្រភេទ និងរយៈពេល

សង្កេតឃើញថា ជំពូកទី ២ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក៏បានចែងអំពីទោសបន្ថែមផងដែរ ត្រង់មាត្រា៤៣២ ចំពោះបទមជ្ឈិមដែលមានចែងក្នុងផ្នែកនេះ ទោសបន្ថែម ដូចតទៅនេះ អាចត្រូវបានប្រកាស៖

១-ការដកសិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋ ជាស្ថាពរ ឬសម្រាប់រយៈពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ យ៉ាងច្រើន។

---

[៨០] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩, មាត្រា៤៣០។

[៨១] មាត្រា២៧ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

[៨២] មាត្រា៤៣១ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

២-ការហាមឃាត់ចំពោះការប្រកបវិជ្ជាជីវៈ កាលបើបទល្មើសនេះបានប្រព្រឹត្ត នៅក្នុងការប្រកបវិជ្ជាជីវៈ ឬនៅក្នុងឱកាសនៃការប្រកបវិជ្ជាជីវៈនេះ ជាស្ថាពរ ឬសម្រាប់រយៈពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ យ៉ាងច្រើន។

៣-ការរឹបអូសឧបករណ៍ សម្ភារៈ ឬវត្ថុណាមួយ ដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់ ប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬដែលមានគោលដៅប្រព្រឹត្តបទល្មើស។

៤-ការរឹបអូសវត្ថុ ឬមូលនិធិ ដែលជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើស។

៥-ការរឹបអូសផលទុន និងទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផលកើតចេញពីបទល្មើស។

៦-ការរឹបអូសឧបភោគភណ្ឌ សម្ភារៈ ឬចលនវត្ថុនៅក្នុងទីកន្លែងដែលបទល្មើសនោះ បានប្រព្រឹត្ត។

៧-ការរឹបអូសយានជំនិះរបស់ទណ្ឌិតមួយគ្រឿង ឬច្រើនគ្រឿង។

៨-ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស សម្រាប់រយៈពេល ២ (ពីរ) ខែ យ៉ាងច្រើន ។

៩-ការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងសារព័ត៌មាន។

១០-ការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស តាមគ្រប់មធ្យោបាយទូរគមនាគមន៍ សោតទស្សន៍ សម្រាប់រយៈពេល ៨ (ប្រាំបី) ថ្ងៃ យ៉ាងច្រើន។[៩៣]

២.២ អំពើថ្មីៗដែលជាផ្នែកនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

បច្ចេកវិទ្យាក៏ជាមុខព្រួញយ៉ាងសំខាន់ ដែលបង្កឱ្យមានបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាផងដែរ។ ដោយហេតុថា មានមនុស្សឆ្លៀតឱកាសមួយចំនួនបានបង្កឱ្យមានជាបទល្មើសផ្សេងៗ។ យើងសង្កេតឃើញថាមានបទល្មើសកើតឡើងតាមរយៈការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ឬប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាធ្វើជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដែលបញ្ហានេះកំពុងកើតមានឡើងជាច្រើនករណី និងបានបង្កឱ្យប្រជាពលរដ្ឋរងគ្រោះជាបន្តបន្ទាប់នៅកម្ពុជា ដែលជាហេតុនាំឱ្យមានបញ្ហាដល់អ្នកប្រើប្រាស់ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសង្គម។ ម្យ៉ាងវិញទៀតថ្មីៗនេះ យើងធ្វើការសង្កេតឃើញថា មានការកើតឡើងនូវឧក្រិដ្ឋកម្មតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាក្រោមរូបភាពថ្មីៗ និងមានលក្ខណៈទ្រង់ទ្រាយធំៗប្លែកៗជាច្រើន ដែលជាផ្នែកមួយនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា។ ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា គឺជាបទល្មើសដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងបណ្តាញបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន ដូចជា ការលួចចូល ការក្លែងបន្លំ ឬការកែឯកសារ ការបញ្ចូលមេរោគ ការផ្ញើសារគំរាម

[៩៣] មាត្រា៤៣២ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

ឬការចាប់ជំរិត ឬធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិឯកជនភាព សេដ្ឋកិច្ច សន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ព្រមទាំងប៉ះពាល់ដល់សង្គមជាតិផងដែរ។[៨៤]

ជាមូលដ្ឋានគ្រឹះ ជួយក្នុងការឈ្វេងយល់ទៅលើប្រធានបទនេះ ដើម្បីឱ្យយល់កាន់តែច្បាស់អំពីអំពើថ្មីៗដែលជាផ្នែកនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា។ នៅក្នុងផ្នែកនេះយើងនឹងធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពី **បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាធំៗនៅកម្ពុជា** (២.២.១) និង**បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាកើតមាននាពេលបច្ចុប្បន្ននៅកម្ពុជា** (២.២.២)។

២.២.១ បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាធំៗនៅកម្ពុជា

បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងបណ្តាញអ៊ីនធឺណិត បានក្លាយជាចលករដ៏មានសក្តានុពលសម្រាប់មនុស្សក្នុងសកលលោកទាំងមូល។ ទន្ទឹមនឹងការរីកចម្រើននៃបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល បញ្ហាប្រឈមក៏បានកំពុងកើតឡើងជារៀងរាល់ថ្ងៃ ដោយជនខិលខូច ឬឧក្រិដ្ឋជន បានទាញយកនូវបច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តអំពើល្មើស តួយ៉ាងមាន ការវាយប្រហារតាមបណ្តាញអ៊ីនធឺណិត អំពើឆបោកប្រាក់ អំពើលួចយកនូវទិន្នន័យ អំពើក្លែងអត្តសញ្ញាណ និងអំពើស៊ើបការសម្ងាត់ផ្សេងៗ។[៨៥]

យោងតាមរបាយការណ៍របស់ ភ្នាក់ងារសន្តិសុខសាយប័រ និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធអាមេរិក(The US Cybersecurity and Infrastructure Security Agency) បានរាយការណ៍ថា បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាបានកើនឡើង៦២% នៅឆ្នាំ២០២២ ដោយបណ្តាបទល្មើសទាំងនោះកាន់តែមានភាពសាមញ្ញជាងមុន ដូចជាការជ្រៀតចូលប្រព័ន្ធ និងការឆបោក ដោយប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសធម្មតាទៅលើគោលដៅនៃការវាយប្រហារ។

ខាងក្រោមនេះ គឺជាប្រភេទនៃការវាយប្រហារបច្ចេកវិទ្យាធំៗ ចំនួន៥ អំឡុងឆ្នាំ២០២២៖

- ការដាក់ផ្លាក់លួចយកនូវព័ត៌មាន (Phishing Attack)
- ការខលទូរសព្ទបញ្ឆោតលួចព័ត៌មាន (Vishing Attack)
- ការវាយប្រហារផ្អាកដំណើរការប្រព័ន្ធ (Distributed Denial of Service Attacks)
- ការលួចអត្តសញ្ញាណ (Identity Theft)
- មេរោគជម្រិតទារប្រាក់ (Ransomware Attacks)។[៨៦]

---

[៨៤] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥*, (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ២០២១), លេខ១២ ,ទំព័រទី៩៨។

[៨៥] https://shortifyme.co/X៩១Yc (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៨៦] https://nw.ax/Gf៤ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

ជាថ្មីម្តងទៀត នាយកដ្ឋានព័ត៌មានវិទ្យាសូមធ្វើការក្រើនរំលឹកដល់បងប្អូនប្រជាពលរដ្ឋ សូមមេត្តាស្វែងយល់អំពីបច្ចេកវិទ្យាដែលខ្លួនកំពុងប្រើប្រាស់ តួយ៉ាងកម្មវិធីបណ្តាញសង្គម (Facebook, Telegram, Instagram, Messenger, WhatsApp) ឧបករណ៍បច្ចេកវិទ្យា (កុំព្យូទ័រ ទូរសព្ទ ទូរទស្សន៍ កាមេរ៉ាសុវត្ថិភាព។ល។) និងធ្វើការកំណត់នូវសុវត្ថិភាព (Security Settings) បន្ថែម។[៨៧]

២.២.១.១ ការដាក់ឆ្នាក់លួចយកព័ត៌មាន (Phishing attack)

កន្លងមកក្រុមការងារបច្ចេកទេសនៃនាយកដ្ឋានព័ត៌មានវិទ្យាសង្កេតឃើញថា បណ្តាបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាមួយចំនួនធំ តួយ៉ាងការលួចគណនីអ៊ីនធឺណេត ការឆ្លងមេរោគ ការធ្វើចារកម្មជំនួញ ឬបុគ្គលភាគច្រើនកើតឡើងដោយការចាញ់បញ្ឆោតនៃបច្ចេកទេស Phishing ពីសំណាក់ឧក្រិដ្ឋជនបច្ចេកវិទ្យា។[៨៨] ឧក្រិដ្ឋជនប្រើប្រាស់កម្មវិធីបណ្តាញសង្គម ឬអ៊ីម៉ែល ក្នុងការបញ្ឆោតជនរងគ្រោះចូលទៅកាន់គេហទំព័រក្លែងបន្លំ និងលួចយកនូវព័ត៌មាន។[៨៩]

Phishing គឺបច្ចេកទេសឆបោកលួចយកព័ត៌មាន ដូចជា លេខ Credit Card ឬលេខសម្ងាត់គណនី ហើយពេលខ្លះឧក្រិដ្ឋជនក៏ប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រមួយនេះ ដើម្បីចម្លងមេរោគទៅកាន់ម៉ាស៊ីនកុំព្យូទ័រ ឬទូរសព្ទដៃរបស់ជនរងគ្រោះផងដែរ។ ក្នុងប្រតិបត្តិការ Phishing ឧក្រិដ្ឋជនបានប្រើប្រាស់ វិស្វកម្មបណ្តាញសង្គម (Social Engineering) ជាជំនួយក្នុងបច្ចេកទេសឆបោករបស់ខ្លួន។ បច្ចេកទេសវិស្វកម្មបណ្តាញសង្គម (Social Engineering) ត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងគោលបំណងលួងលោម ធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះជឿទុកចិត្ត និងផ្តល់ព័ត៌មាន បើកមើលសារអេឡិចត្រូនិក ចុចលើតំណភ្ជាប់ផ្សេងៗ ឬ ចុចលើ File មេរោគ ជាដើម។

ដើម្បីការពារខ្លួនពីបច្ចេកទេស Phishing អ្នកត្រូវអនុវត្តវិធីសាស្ត្រ ដូចខាងក្រោម៖

- បញ្ជាក់សារតា និងគោលបំណងនៃសារអេឡិចត្រូនិកមុនពេលឆ្លើយតប
- ធ្វើការពិនិត្យតំណភ្ជាប់ តើជាគេហទំព័រពិតប្រាកដ ឬក្លែងបន្លំ
- ត្រួតពិនិត្យឯកសារភ្ជាប់ (Attachment) មុនពេលទាញយក ឬចុច (Click)
- មិនត្រូវផ្តល់លេខសម្ងាត់ ឬលេខ Credit Card ឱ្យអ្នកដទៃ
- ត្រូវតម្លើងកម្មវិធីកម្ចាត់មេរោគ និងAnti-Phishing ក្នុងម៉ាស៊ីនកុំព្យូទ័រ ឬទូរសព្ទដៃរបស់លោកអ្នក។[៩០]

---

[៨៧] https://nw.ax/Gf៤ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៨៨] https://www.facebook.com/share/QtW9wwt៤L9njEif៤/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៨៩] https://shorturl.at/BqrPB (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៩០] https://www.facebook.com/share/QtW9wwt៤L9njEif៤/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

២.២.១.២ ការខលទូរសព្ទបញ្ឆោតលួចព័ត៌មាន (Vishing attack)

ការខលទូរសព្ទបញ្ឆោតលួចព័ត៌មាន (Vishing Attack)៖ ឧក្រិដ្ឋជនធ្វើការខលចូលទូរសព្ទរបស់ជនរងគ្រោះ និងបានប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសវិស្វកម្មបណ្តាញសង្គម (Social Engineering) ដើម្បីឆបោកជនរងគ្រោះលួចយកនូវព័ត៌មាន។[៩១]

២.២.១.៣ ការវាយប្រហារផ្អាកដំណើរការប្រព័ន្ធ (Distributed attack)

ការវាយប្រហារផ្អាកដំណើរការប្រព័ន្ធ (Distributed Denial of Service Attacks)៖ ឧក្រិដ្ឋជនប្រើប្រាស់ឧបករណ៍បច្ចេកវិទ្យា ដែលឆ្លងនូវមេរោគ និងបញ្ជាឧបករណ៍ទាំងនោះដើម្បីចូលរួមប្រតិបត្តិការវាយប្រហារផ្អាកដំណើរការប្រព័ន្ធ។[៩២]

២.២.១.៤ ការលួចអត្តសញ្ញាណ (Identify theft)

ការលួចអត្តសញ្ញាណ (Identity Theft)៖ ឧក្រិដ្ឋជនលួចយកនូវអត្តសញ្ញាណជនរងគ្រោះ ពីកម្មវិធីបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម ការជ្រៀតចូលប្រព័ន្ធ ឬឧបករណ៍ប្រើប្រាស់របស់ជនរងគ្រោះ បន្ទាប់មកយកអត្តសញ្ញាណទាំងនោះទៅប្រើប្រាស់ ឬលក់ ឬចែកចាយលើទីផ្សារងងឹតដោយខុសច្បាប់។[៩៣]

២.២.១.៥ មេរោគជម្រិតទារប្រាក់ (Ransomware attacks)

មេរោគជម្រិតទារប្រាក់ (Ransomware Attacks)៖ ឧក្រិដ្ឋជនប្រើប្រាស់បច្ចេកទេស Phishing ឬជាការបង្កប់មេរោគក្នុងឯកសារ (File) ដែលបានបង្ហោះចែកចាយលើបណ្តាញអ៊ីនធឺណិត ដូចជាឯកសារកម្មវិធីឬ ឯកសារវីដេអូ ជាដើម។[៩៤]

២.២.២ បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាកើតមាននាពេលបច្ចុប្បន្ននៅកម្ពុជា

យោងតាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវអំពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន នាយកដ្ឋានព័ត៌មានវិទ្យាបានធ្វើការរៀបរាប់អំពីនិន្នាការបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាធំៗទាំង០៥ ដែលកំពុងកើតមានក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានដូចខាងក្រោម[៩៥]៖

- ការបរិហារកេរ្តិ៍លើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសង្គម[៩៦]

---

[៩១] https://shorturl.at/uMtWr (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៩២] https://shorturl.at/Frmwx (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៩៣] https://tinyurl.com/៤tzkknj២ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៩៤] https://tinyurl.com/៤tzkknj២ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៩៥] https://tinyurl.com/yu៥dvs៤r (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៩៦] https://www.facebook.com/share/teT៤MeHfsDRAqVVD/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

- ព័ត៌មានមិនពិត[៩៧]
- ការជំរិត ឬគំរាមកំហែងដោយប្រើប្រាស់រូបភាព ឬវីដេអូអាសអាភាសរបស់ជនរងគ្រោះ និងគំរាមទារប្រាក់[៩៨]
- អំពើគំរាមកំហែង ឬយាយីប្រើមធ្យោបាយអ៊ីនធឺណែត[៩៩]
- អំពើឆបោកដោយប្រើប្រាស់មធ្យោបាយបច្ចេកវិទ្យា។[១០០]

២.២.២.១ ការបរិហារកេរ្តិ៍លើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសង្គម (Social Media Defamation)

ការបរិហារកេរ្តិ៍លើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសង្គម គឺជាការចុះផ្សាយ ការចែករំលែក ខ្លឹមសារ អត្ថបទ រូបភាព វីដេអូ ប្រឌិតក្នុងចេតនាមួលបង្កាច់ ឬបង្ខូចប្រឆាំងនឹងបុគ្គល ក្រុមហ៊ុន ឬស្ថាប័ន ដោយប្រើប្រាស់មធ្យោបាយដូចខាងក្រោម៖

- បណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម (Facebook Twitter Instagram ឬ YouTube ជាដើម)
- បណ្តាញផ្សព្វផ្សាយគេហទំព័រ (គេហទំព័រ វេទិការអេឡិចត្រូនិក ឬ Blog ជាដើម)
- កម្មវិធីផ្ញើសារអេឡិចត្រូនិក (Messenger WhatsApp Telegram Line ឬ WeChat ជាដើម)[១០១]

ភាគច្រើននៃអ្នកប្រព្រឹត្តិបទល្មើសខាងលើ តែងតែយល់ថា ការចុះផ្សាយ ឬការចែករំលែក ខ្លឹមសារ អត្ថបទ រូបភាព វីដេអូ ដែលបានបរិហារកេរ្តិ៍បុគ្គល ក្រុមហ៊ុន ឬស្ថាប័ន គឺជាសិទ្ធិក្នុងការបញ្ចេញមតិប៉ុន្តែពួកគេពុំបានស្វែងយល់អំពីប្រភព និងផ្ទៀងផ្ទាត់សច្ចៈភាពនៃព័ត៌មាន ដែលខ្លួនបានចែករំលែក ឬបង្ហោះនោះឡើយ។ ដូច្នេះដើម្បីចូលរួមបង្ការ ទប់ស្កាត់បទល្មើស "បរិហារកេរ្តិ៍លើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសង្គម Social Media Defamation" គឺផ្តើមចេញពីបងប្អូនប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ដោយប្រកាន់ខ្ជាប់នូវការចុះផ្សាយ ការបង្ហោះ អត្ថបទ រូបភាព វីដេអូ ដែលមានប្រភពច្បាស់លាស់ មានខ្លឹមសារស្ថាបនា និងប្រកបដោយសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ។[១០២]

អំពើ "បរិហារកេរ្តិ៍លើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសង្គម Social Media Defamation" បានចាត់ជាបទល្មើសដែលបញ្ញត្តិក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានមាត្រាចំនួនពីរ អាស្រ័យទៅលើសកម្មភាពនៃការប្រព្រឹត្តអំពើនោះរួមមាន៖

---

[៩៧] https://www.facebook.com/share/p/rjUYcG៤៦៩oTMYhdZ/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[៩៨] https://www.facebook.com/share/p/uo១U៨YW៩EH៧RGGEp/ (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

[៩៩] https://www.facebook.com/share/p/VMSHHKHYkZ៨pJZFE/ (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

[១០០] https://tinyurl.com/៣២៤r៣sdp (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

[១០១] https://www.facebook.com/share/teT៤MeHfsDRAqVVD/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[១០២] https://www.facebook.com/share/teT៤MeHfsDRAqVVD/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

- មាត្រា ៣០៥ "បទបរិហារកេរ្តិ៍ជាសាធារណៈ" បានចែងថា៖ គ្រប់ការអះអាងបំផ្លើស ឬការទំលាក់កំហុសដោយអសុទ្ធចិត្តលើអំពើណាមួយ ដែលនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយស ឬកិត្តិស័ព្ទនៃបុគ្គល ឬនៃស្ថាប័ន គឺជាការបរិហារកេរ្តិ៍ និងត្រូវពិន័យជាប្រាក់ពី ១០០.០០០ (មួយសែន) រៀល ទៅ ១០.០០០.០០០ (ដប់លាន) រៀល។[១០៣]
- មាត្រា ៥០២ "បទប្រមាថ" បានចែងថា៖ ការប្រមាថ គឺជាវាចា កាយវិការ សំណេរ គំនូរ ឬវត្ថុដែលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរនៃបុគ្គល។ ការប្រមាថចំពោះអ្នករាជការសាធារណៈ ឬចំពោះពលរដ្ឋទទួលអាណត្តិសាធារណៈដោយការបោះឆ្នោតនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃមុខងារឬនៅក្នុងឱកាសនៃការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១ (មួយ) ថ្ងៃ ទៅ ៦ (ប្រាំមួយ) ថ្ងៃ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ១.០០០ (មួយពាន់) រៀល ទៅ ១០០.០០០ (មួយសែន) រៀល។[១០៤]

២.២.២.២ ព័ត៌មានមិនពិត (Fake News)

"ព័ត៌មានមិនពិត - Fake News" គឺជាប្រភេទព័ត៌មានមិនត្រឹមត្រូវ (Misinformation) ព័ត៌មានប្រឌិត (Disinformation) ឬបោកបញ្ឆោត (False Information) ដែលបានបោះពុម្ព ឬផ្សព្វផ្សាយលើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសង្គម (Social Media) ដែលមានចេតនាបំផ្លាញ ឬធ្វើឲ្យខូចកិត្តិយសដល់អង្គភាព ក្រុមហ៊ុនឬបុគ្គល ដោយហេតុផលមនោគមន៍វិជ្ជា ការសងសឹក ផលប្រយោជន៍ហិរញ្ញវត្ថុ ឬផលចំណេញផ្នែកនយោបាយជាដើម។[១០៥] ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា "ព័ត៌មានមិនពិត - Fake News" សង្កេតឃើញមាន ០៣ប្រភេទ ធំៗ គឺ៖

១- ព័ត៌មានតិះដៀល ឬប្រមាថ (Satire or Parody)៖ ជាប្រភេទអត្ថបទប្រើពាក្យកំប្លែងលេងសើច ការនិយាយបំផ្លើសឬការសើចចំអក ការរិះគន់ហែកហួរបុគ្គល ឬក្រុមមនុស្ស ជាពិសេសក្នុងបរិបទនយោបាយ និងលើប្រធានបទផ្សេងទៀត។ មកដល់បច្ចុប្បន្ន បច្ចេកទេស Deep Fake ត្រូវបានយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងការរចនាជាវីដេអូ ឬសម្លេង បង្កើតជាព័ត៌មានតិះដៀល ឬប្រមាថខាងលើផងដែរ។[១០៦]

---

[១០៣] មាត្រា៣០៥ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

[១០៤] មាត្រា៥០២ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

[១០៥] https://www.facebook.com/share/p/rjUYcG៤៦៩oTMYhdZ/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[១០៦] https://www.facebook.com/share/p/rjUYcG៤៦៩oTMYhdZ/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

២- ព័ត៌មានមិនពិត (Misleading News)៖ ជាប្រភេទអត្ថបទដែលដកស្រង់ព័ត៌មាន ឬការស្រាវជ្រាវផ្សេងៗ មកបន្ថែមអត្ថន័យហួសការពិត និងមិនឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីខ្លឹមសារដើម (Misinformation) ក្នុងគោលបំណងទាក់ទាញអ្នកទស្សនា។[១០៧]

៣- ព័ត៌មានបោកបញ្ឆោតដោយចេតនា (Clickbait)៖ ជាប្រភេទព័ត៌មានមិនពិត (Disinformation) ឬបោកបញ្ឆោត (False Information) ដែលបង្កើតឡើងដោយចេតនាដើម្បីរកលុយតាមរយៈចំនួននៃការចុច ឬចំនួនទស្សនា ឬជាការឃោសនាបង្កើតឲ្យមានការភ័ន្តច្រឡំលើអ្វីមួយ។[១០៨]

ដើម្បីចូលរួមប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងព័ត៌មានមិនពិត និងដើម្បីសុខមាលភាពសង្គមជាតិ បងប្អូនប្រជាពលរដ្ឋអាចអនុវត្តវិធីសាស្ត្រមួយចំនួន ដើម្បីកំណត់សុក្រិតភាពនៃព័ត៌មាន ដូចសង្ខេបជូនខាងក្រោម៖

- អានខ្លឹមសារអត្ថបទ និងស្វែងយល់អំពីប្រភពនៃព័ត៌មាន (អ្នកនិពន្ធ គេហទំព័រ)
- ធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់អត្ថបទ ពីប្រភពផ្សេងៗ
- ធ្វើការត្រួតពិនិត្យកាលបរិច្ឆេទអត្ថបទ
- ធ្វើការប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយបងប្អូន ឬមិត្តភក្តិ មុននឹងផ្សព្វផ្សាយបន្ត
- ធ្វើការរាយការណ៍ព័ត៌មានមិនពិត (ឧទាហរណ៍ Report Post) ទៅកាន់ក្រុមហ៊ុនផ្សព្វផ្សាយសង្គម ឬរាយការណ៍ជូនអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច។[១០៩]

មាត្រាចែងពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានមិនពិត ក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា៖

- មាត្រា ៣០៥ "បទបរិហារកេរ្តិ៍ជាសាធារណៈ" បានចែងថា៖ គ្រប់ការអះអាងបំផ្លើស ឬការទំលាក់កំហុសដោយអសុទ្ធចិត្តលើអំពើណាមួយ ដែលនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយស ឬកិត្តិស័ព្ទនៃបុគ្គល ឬនៃស្ថាប័ន គឺជាការបរិហារកេរ្តិ៍ និងត្រូវពិន័យជាប្រាក់ពី ១០០.០០០ (មួយសែន) រៀល ទៅ ១០.០០០.០០០ (ដប់លាន) រៀល។[១១០]
- មាត្រា ៥០២ "បទប្រមាថ" បានចែងថា៖ ការប្រមាថ គឺជាវាចា កាយវិការ សំណេរ គំនូរ ឬវត្ថុដែលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរនៃបុគ្គល។ ការប្រមាថចំពោះអ្នករាជការសាធារណៈ ឬចំពោះពលរដ្ឋទទួលអាណត្តិសាធារណៈដោយការបោះឆ្នោត នៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃមុខងារ ឬនៅក្នុងឱកាសនៃការបំពេញ

[១០៧] https://www.facebook.com/share/p/rjUYcG៤៦៩oTMYhdZ/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[១០៨] https://www.facebook.com/share/p/rjUYcG៤៦៩oTMYhdZ/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[១០៩] https://www.facebook.com/share/p/rjUYcG៤៦៩oTMYhdZ/ (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[១១០] មាត្រា៣០៥ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

មុខងាររបស់ខ្លួន ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ១ (មួយ) ថ្ងៃ ទៅ ៦ (ប្រាំមួយ) ថ្ងៃ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ១.០០០ (មួយពាន់) រៀល ទៅ ១០០.០០០ (មួយសែន) រៀល។[១១១]

២.២.២.៣ ការជំរិត ឬគំរាមកំហែងដោយប្រើប្រាស់រូបភាព ឬវីដេអូអាសអាភាសរបស់ជនរងគ្រោះ និងគំរាមទារប្រាក់(Sex Extortion)

ការជំរិត ឬគំរាមកំហែងដោយប្រើប្រាស់រូបភាព ឬវីដេអូអាសអាភាសរបស់ជនរងគ្រោះ និងគំរាមទារប្រាក់ គឺជាអំពើបោកបញ្ឆោតលួចថតយករូបភាព ឬវីដេអូអាសអាភាសរបស់ជងរងគ្រោះ និងគំរាមទារប្រាក់។ បទល្មើសមួយចំនួនកើតឡើងពីសំណាក់ឧក្រិដ្ឋជនមានជាអង្គការចាត់តាំង ប៉ុន្តែមួយចំនួនកើតឡើងដោយដៃគូស្នេហាជាដើម។[១១២]

បទល្មើសលួចថតរូបភាព ឬវីដេអូអាសអាភាស និងគំរាមទារប្រាក់ (Sex Extortion)៖ ដើម្បីសម្រេចគោលបំណង ឧក្រិដ្ឋជនប្រើប្រាស់គ្រប់មធ្យោបាយដាក់ធ្លាក់បោកប្រាស់មនោសញ្ចេតនាជនរងគ្រោះ ក្នុងគោលបំណងអូសទាញរួមភេទតាមរយៈអនឡាញ បន្ទាប់មកលួចថតរូបភាព ឬវីដេអូជនរងគ្រោះ និងគំរាមទារប្រាក់ (ការបង់ប្រាក់ច្រើនដំណាក់កាលឥតឈប់ឈរ)។ បទល្មើសប្រភេទនេះ កំពុងកើតមានឡើងជាច្រើនករណី នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក្នុងនោះជនរងគ្រោះភាគច្រើនជាស្ត្រី (សិស្សសាលា ឬឈ្នួញរកស៊ី) និងចំណែកបុរសភាគច្រើនជា បុគ្គលិកក្រុមហ៊ុន ដែលធ្លាក់ក្នុងការឆបោកពីសំណាក់ក្រុមឧក្រិដ្ឋជនក្រៅប្រទេស។ បើអ្នកក្លាយជាជនរងគ្រោះនៃបទល្មើសប្រភេទនេះ សូមធ្វើការរាយការណ៍ដល់មន្ត្រីដែលមានសមត្ថកិច្ច។[១១៣]

បច្ចុប្បន្ននេះ យើងសង្កេតឃើញថាមានករណីថតរូបភាព ឬវីដេអូអាសអាភាសគំរាមទារប្រាក់ (Sex Extortion) ជាច្រើនកំពុងកើតមានឡើងក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជនល្មើសបានប្រើប្រាស់មធ្យោបាយមួយចំនួនដូចខាងក្រោម៖

- មធ្យោបាយទី១៖ ប្រើប្រាស់នារីស្អាតៗ ដើម្បីទាក់ទាញជនរងគ្រោះ ធ្វើការសន្ទនាអនឡាញ ប្រើប្រាស់សកម្មភាពស្រើបស្រាល អូសទាញជនរងគ្រោះប្រព្រឹត្តសកម្មភាពរួមភេទ មុខកុំព្យូទ័រ ឬទូរសព្ទដៃ និងធ្វើការថតសកម្មភាពទាំងនោះ គំរាមទារប្រាក់។
- មធ្យោបាយទី២៖ ប្រើប្រាស់គេហទំព័រអាសអាភាស បញ្ចូលកម្មវិធីសន្ទនាអនឡាញ ឬផ្ទាំងបើកវីដេអូដែលបញ្ជា Webcam ដើម្បីលួចថតសកម្មភាពជនរងគ្រោះ និងធ្វើការគំរាមទារប្រាក់។

---

[១១១] មាត្រា៥០២ក្រ, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។

[១១២] https://www.facebook.com/share/p/n៣erVBh៨Rnfjesws/ (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី២០ មិថុនា ២០២៤)។

[១១៣] https://www.facebook.com/share/p/uo១U៨YW៩EH៧RGGEp/ (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

- មធ្យោបាយទី៣៖ ប្រើប្រាស់មធ្យោបាយផ្សេងៗ ក្នុងការចម្លងមេរោគទៅកាន់ម៉ាស៊ីនកុំព្យូទ័រ ឬទូរសព្ទដៃ ប្រើប្រាស់ Webcam ថតសកម្មភាពផ្សេងៗ និងធ្វើការគំរាមទារប្រាក់។

ប្រសិនអ្នកជួបករណី ដូចជម្រាបជូនខាងលើ៖

១. អញ្ជើញជួបជាមួយមន្ត្រីជំនាញ ដើម្បីធ្វើការប្រឹក្សា ដាក់ពាក្យបណ្តឹង និងស្វែងរកជនល្មើស

២. ការបង់ប្រាក់មិនមែនជាមធ្យោបាយ ព្រោះអ្នកនឹងត្រូវបង់បន្តបន្ទាប់

៣. ធ្វើការបិទគណនីបណ្តាញសង្គមបណ្តោះអាសន្ន

៤. ប្រើប្រាស់កម្មវិធីកម្ចាត់មេរោគ ស្កេន និងសម្អាតមេរោគក្នុងម៉ាស៊ីនកុំព្យូទ័រ ឬទូរសព្ទដៃ

៥. ប្រើប្រាស់ Sticker បិទ Webcam នៅពេលមិនប្រើប្រាស់។[១១៤]

២.២.២.៤ អំពើគំរាមកំហែង ឬយាយីប្រើមធ្យោបាយអ៊ីនធឺណែត (Cyberbully/CyberHarassment)

អំពើគំរាមកំហែង ឬយាយីប្រើប្រាស់មធ្យោបាយអ៊ីនធើណេត (Cyberbully/CyberHarassment) ជាអំពើគំរាមកំហែង ឬយាយីទាំងឡាយ ដែលប្រើប្រាស់អ៊ីនធើណេតជាមធ្យោបាយ តួយ៉ាងដូចជា៖ បណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម (Facebook, Twitter, Instagram) វេទិកាអេឡិចត្រូនិក (Online Forum) សារអេឡិចត្រូនិក (Email, Messenger) ឬគេហទំព័រ (Website, Blog)។[១១៥] បទល្មើសប្រភេទនេះកំពុងកើតឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ពិសេសក្នុងចំណោមយុវវ័យ។ បទល្មើសនេះ ក៏អាចបង្កឱ្យជនរងគ្រោះកើតជំងឺផ្លូវចិត្ត ចាកឆ្ងាយពីសង្គម និងក្រុមគ្រួសារ ឬឈានដល់ធ្វើអត្តឃាត។[១១៦]

អំពើយាយី (Bully) បានកើតមានស្ទើរគ្រប់ទីកន្លែង តួយ៉ាងនៅសាលារៀន កន្លែងធ្វើការ ក្នុងសហគមន៍ ឬទីកន្លែងផ្សេងៗ ដែលប្រព្រឹត្តដោយបុគ្គល ឬក្រុមមនុស្ស គោលដៅដាក់សម្ពោធផ្លូវចិត្តដល់ជនរងគ្រោះ។ ដោយសារភាពរីកចម្រើនផ្នែកបច្ចេកវិទ្យា អំពើយាយីបានពង្រីកវិសាលភាព ដោយប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា និងអ៊ីនធឺណេតជាមធ្យោបាយផ្តោតលើជនរងគ្រោះ។[១១៧]

តាមរយៈរបាយការណ៍របស់ អង្គការមូលនិធិសម្រាប់កុមារអន្តរជាតិរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ (UNICEF) បានបង្ហាញថាយុវជនកម្ពុជាដែលមានអាយុចន្លោះពី ១៥ឆ្នាំ ដល់ ២៥ឆ្នាំ ប្រមាណ៨៥.៧% កំពុងជួបបញ្ហានៃការយាយីដោយប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា និងអ៊ីនធឺណេត ក្នុងពេលដែលចំនួនអ្នកប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណេតនៅកម្ពុជាមានប្រមាណ៩.៧ លាននាក់ (៦០%នៃចំនួនប្រជាជនសរុប)។ លើសពីនេះក្នុងរបាយ

---

[១១៤] https://www.facebook.com/share/TzKp៧LAJ៥pvsP២VE/ (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

[១១៥] https://www.facebook.com/share/p/VMSHHKHYkZ៨pJZFE/ (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

[១១៦] https://www.facebook.com/share/p/VMSHHKHYkZ៨pJZFE/ (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

[១១៧] https://www.facebook.com/share/bKqdRQFRm៣mrkAfF/ (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

ការណ៍ស្រាវជ្រាវរបស់ "Cambodia Education" បង្ហាញពីស្ថិតិនៃផលប៉ះពាល់កើតឡើងដោយអំពើយាយី (Bully) ដូចខាងក្រោម៖

- កុមារ និងយុវជនកម្ពុជាប្រមាណ ១៦០០០០នាក់ បានបោះបង់ការសិក្សា
- ក្នុងនោះមានយុវជនថ្នាក់វិទ្យាល័យ ប្រមាណ ១៤% បានព្យាយាមធ្វើអត្តឃាត
- ការចាកចេញពីផ្ទះ ចូលរួមសង្គមងងឹត ពេស្យាចារ និងអំពើល្មើសច្បាប់ផ្សេងៗ
- លើសពីនេះមានផលប៉ះពាល់ជាច្រើនទៀត ដែលកើតឡើងដោយអំពីយាយីនេះ។

ដើម្បីចូលរួមប្រយុទ្ធប្រឆាំងអំពើយាយីដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ ក្រៅពីស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ចរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល អាណាព្យាបាល គណៈគ្រប់គ្រងសាលា និងសាស្ត្រាចារ្យ គឺជាបុគ្គលសំខាន់ទាមទារក្នុងការចូលរួមប្រយុទ្ធប្រឆាំងអំពើយាយីមកលើកុមារ និងយុវជន ដែលជាធនធានមនុស្សសម្រាប់សង្គមជាតិ៖

១- អាណាព្យាបាល៖ គឺជាបុគ្គលសំខាន់ក្នុងដំណើរការពារ និងទប់ស្កាត់អំពើយាយី ដោយអនុវត្តនូវវិធីសាស្ត្រដូចខាងក្រោម៖

- ធ្វើការអប់រំបុត្រធីតាខ្លួនអំពីអំពើយាយី និងផលប៉ះពាល់
- លើកទឹកចិត្តបុត្រធីតា ក្នុងការរាយការណ៍ជូនគណៈគ្រប់គ្រងសាលា អាណាព្យាបាល ពេលជួប ឬបានឃើញនូវអំពើយាយីមកលើខ្លួន ឬមិត្តរួមថ្នាក់
- ណែនាំបុត្រធីតា ឱ្យចេះលើកទឹកចិត្តមិត្តរួមថ្នាក់ដែលរងគ្រោះដោយអំពើយាយី
- ធ្វើការសង្កេត ស្វែងយល់ និងលើកទឹកចិត្តបុត្រធីតា របស់ខ្លួន និងធ្វើការរាយការណ៍ជូនគណៈគ្រប់គ្រងសាលា នៅពេលរកឃើញអំពើយាយីផ្សេងៗ

២- គណៈគ្រប់គ្រងសាលា និងសាស្ត្រាចារ្យ៖ ក្នុងនាមជាមជ្ឈមណ្ឌលផ្តល់ការអប់រំ ក្នុងដំណើរការពារ និងទប់ស្កាត់អំពើយាយី ដោយអនុវត្តនូវវិធីសាស្ត្រដូចខាងក្រោម៖

- បង្កើតនូវបទបញ្ញត្តិ បទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង ស្តីពីអំពើយាយី
- ធ្វើការបញ្ជ្រាបចំណេះដឹងដល់កុមារ និងយុវជន ដោយបង្ហាញអំពីទោសទណ្ឌ និងផលប៉ះពាល់នៃអំពើយាយី
- ធ្វើការអង្កេត និងស្រាវជ្រាវ នៅពេលជួបនូវករណីយាយីផ្សេងៗ
- សហការផ្តល់ដំណឹងដល់អាណាព្យាបាល នៅពេលដែលបុត្រធីតារបស់ពួកគាត់ ជួបនូវបញ្ហានៃអំពើយាយី ឬជាអ្នកប្រព្រឹត្តអំពើយាយីផ្សេងៗ។[១១៨]

[១១៨] https://www.facebook.com/share/bKqdRQFRmmmrkAfF/ (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

២.២.២.៥ អំពើឆបោកដោយប្រើប្រាស់មធ្យោបាយបច្ចេកវិទ្យា (Money Scam)

សកម្មភាពឆបោកប្រាក់តាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា ពិសេសលើបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម ជាច្រើនករណីបន្តកើតមានឡើងក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ អំពើឆបោកប្រាក់ប្រើប្រាស់មធ្យោបាយបច្ចេកវិទ្យា (Money Scam) ជាការលួងលោមឆបោកជនរងគ្រោះថានឹងឲ្យរបស់មានតម្លៃ ឬប្រាក់ដល់ជនរងគ្រោះ និងតម្រូវជនរងគ្រោះបង់ប្រាក់មួយចំនួនដើម្បីសម្រួលនីតិវិធី សេវាដឹកជញ្ជូន ឬសេវាពន្ធ ប៉ុន្តែពុំមានរបស់ ឬប្រាក់បានប្រគល់ជូនជនរងគ្រោះដូចការសន្យានោះឡើយ។ ដើម្បីសម្រេចគម្រោងឆបោក ដំបូងឧក្រិដ្ឋជនបានស្វែងរកលេខទូរសព្ទ ឬអ៊ីម៉ែលរបស់ជនរងគ្រោះលើបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម គេហទំព័រទិញលក់ ឬគេហទំព័រស្វែងរកការងារជាដើម។ បន្ទាប់មកឧក្រិដ្ឋជនធ្វើការទាក់ទងទៅកាន់ជនរងគ្រោះ ដោយប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសឆបោកមួយចំនួនដូចខាងក្រោម(មានច្រើនជាងនេះ)៖

១-ប្រាប់ជនរងគ្រោះថាទទួលបានកេរមរតកពីសេដ្ឋីក្រៅប្រទេស នូវទឹកប្រាក់រាប់លានដុល្លារអាមេរិក និងតម្រូវប្រាក់កក់ដើម្បីរត់ការឯកសារ ឬផ្ទេរប្រាក់។

២-ប្រាប់ជនរងគ្រោះថាឈ្នះរង្វាន់ធំពីកម្មវិធីឆ្នោតផ្សេងៗដែលមានទំហំទឹកប្រាក់រាប់ម៉ឺនដុល្លារអាមេរិក និងតម្រូវប្រាក់កក់ដើម្បីរត់ការឯកសារ ឬផ្ទេរប្រាក់។

៣-ប្រាប់ជនរងគ្រោះថាខ្លួនមានឧបករណ៍ និងក្រដាសបោះពុម្ពប្រាក់ និងតម្រូវប្រាក់កក់ដើម្បីបញ្ជូនឧបករណ៍ទាំងនោះទៅឱ្យជនរងគ្រោះ។

៤-ប្រាប់ជនរងគ្រោះថាឈ្នះរង្វាន់ទទួលបានសិទ្ធិរស់នៅក្រៅប្រទេស និងតម្រូវប្រាក់កក់ដើម្បីរត់ការឯកសារ។

៥-ប្រាប់ជនរងគ្រោះថាទទួលបានការងារក្រៅប្រទេស និងតម្រូវប្រាក់កក់ដើម្បីរត់ការឯកសារ។

៦-ដាក់លក់ ឬដេញថ្លៃទំនិញអនឡាញដែលមានតម្លៃថោកជាងតម្លៃទីផ្សារ និងតម្រូវជនរងគ្រោះទូទាត់ប្រាក់មុនបញ្ជូនទំនិញ។

៧-ប្រាប់ជនរងគ្រោះថាពួកគេបានគ្រប់គ្រងកុំព្យូទ័រ ឬទូរសព្ទដៃ និងបានថតសកម្មភាពអាក្រាតកាយជនរងគ្រោះ និងតម្រូវជនរងគ្រោះបង់ប្រាក់ជាថ្នូរនឹងការលុបរូបភាព ឬវីដេអូទាំងនោះ។

៨-ប្រាប់ជនរងគ្រោះថានឹងទទួលបានប្រាក់ចំណេញទ្វេដង (Money-Flipping) ប្រសិនជនរងគ្រោះបណ្តាក់ទុនជាមួយខ្លួន។

៩-បន្លំគណនីបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម ជាបុរស ឬនារីស្អាតៗ ប្រើប្រាស់មនោសញ្ចេតនាឆបោកប្រាក់ពីជនរងគ្រោះ (Romantic Scam)។

រាល់ឧបាយកលដូចរៀបរាប់ខាងលើ បន្ទាប់ពីទទួលបានប្រាក់ពីជនរងគ្រោះ ឧក្រិដ្ឋជនពុំបានធ្វើតាមការសន្យា ផ្ទុយទៅវិញ ពួកគេព្យាយាមប្រើប្រាស់ហេតុផលផ្សេងៗ ដើម្បីទទួលបានប្រាក់ជាបន្តបន្ទាប់ពីជនរងគ្រោះនាយកដ្ឋានព័ត៌មានវិទ្យាសូមក្រើនរំលឹកបងប្អូន មេត្តាពិចារណា កុំឱ្យក្លាយខ្លួនជាជនរងគ្រោះ និងធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ ឬដាក់ពាក្យបណ្តឹងដល់អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច នៅពេលជួបប្រទះបទល្មើសខាងលើ។[១១៩]

២.៣ ក្រសួង និងស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ចលើបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា

យើងឃើញថាចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ក្រសួងដែលមានសមត្ថកិច្ចនោះគឺក្រសួងមហាផ្ទៃ។ យោងតាមមាត្រា១ ព្រះរាជក្រម នស/រកម/០១៩៦/០៨ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងមហាផ្ទៃ "ត្រូវបានបង្កើតក្រសួងមហាផ្ទៃ ចំណុះឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា"។[១២០]

២.៣.១ ក្រសួងមហាផ្ទៃ

ក្រសួងមហាផ្ទៃ មានសមត្ថកិច្ចដឹកនាំគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលដែនដីគ្រប់ថ្នាក់លើវិស័យរដ្ឋបាលដឹកនាំគ្រប់គ្រងនគរបាលជាតិ ការពារសន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងការពារសុវត្ថិភាពជូនប្រជាពលរដ្ឋក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[១២១] ក្រសួងមហាផ្ទៃ មានបេសកកម្មដឹកនាំ គ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលដែនដីគ្រប់ថ្នាក់លើវិស័យនយោបាយរដ្ឋបាល គ្រប់គ្រងកងកម្លាំងនគរបាលជាតិលើវិស័យសន្តិសុខជាតិ សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសុវត្ថិភាពសង្គមក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[១២២]

ក្រសួងមហាផ្ទៃ មានតួនាទី ភារកិច្ចៈ

- បញ្ជា ដឹកនាំ កងកម្លាំងនគរបាលជាតិ គណៈបញ្ជាការឯកភាពរដ្ឋបាលរាជធានីខេត្ត ព្រមទាំងសហការសម្របសម្រួលជាមួយសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ក្នុងការថែរក្សាការពារសន្តិសុខជាតិ ពង្រឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងធានាសុវត្ថិភាពសង្គមក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- ទទួលអនុវត្តភារកិច្ច និងសិទ្ធិផ្សេងៗទៀតដែលរាជរដ្ឋាភិបាលប្រគល់ឱ្យ។ល។[១២៣]

ទៀតសោត រចនាសម្ព័ន្ធនៃក្រសួងមហាផ្ទៃឃើញថាមានស្ថាប័នជំនាញជាច្រើន។ ដោយឡែកយើងនឹងលើកយកស្ថាប័នជំនាញធំៗចំនួនពីរដែលសំខាន់ ក៏ដូចជាពាក់ព័ន្ធក្នុងការអនុវត្តទៅលើ បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាផងដែរ។ ដូច្នេះ ដើម្បីមើលឱ្យឃើញអំពីស្ថាប័នជំនាញទៅលើបទល្មើសក្នុងវិស័យ

---

[១១៩] https://tinyurl.com/៣២៨r៣sdp (ចូលទស្សនាថ្ងៃទី១៨ មេសា ២០២៤)។

[១២០] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងមហាផ្ទៃ, ព្រះរាជក្រម នស/រកម/០១៩៦/០៨, ២៤ មករា ១៩៩៦, មាត្រា១។

[១២១] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងមហាផ្ទៃ, ព្រះរាជក្រម នស/រកម/០១៩៦/០៨, ២៤ មករា ១៩៩៦, មាត្រា២។

[១២២] អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ១០៩អនក្រ.បក,១៩ សីហា ២០១៥, មាត្រា៤។

[១២៣] អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ១០៩អនក្រ.បក,១៩ សីហា ២០១៥, មាត្រា៥។

ព័ត៌មានវិទ្យា ក្នុងផ្នែកនេះយើងនឹងធ្វើការសិក្សាចែកចេញជា ពីរ រួមមាន **អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ** (២.៣.១.១) និង**នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា** (២.៣.១.២)។

២.៣.១.១ អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ

អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយការអប់រំ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអនុក្រឹត្យលេខ ២៧៩ អនក្រ.បកចុះថ្ងៃទី២៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៣ ត្រូវបានបង្កើត និងកែសម្រួលរចនាសម្ព័ន្ធឡើងវិញព្រមទាំងកំណត់តួនាទីភារកិច្ចនៅក្នុងអនុក្រឹត្យនេះផងដែរ។[១២៤] អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ មានតួនាទីភារកិច្ចធ្វើជាសេនាធិការជូនក្រសួងមហាផ្ទៃក្នុងការដឹកនាំ គ្រប់គ្រង សម្របសម្រួល គោលនយោបាយ អភិបាលកិច្ច ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ សុវត្ថិភាព បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ការងារបណ្តុះបណ្តាល ស្រាវជ្រាវ នវានុវត្តន៍ និងផ្សព្វផ្សាយការអប់រំពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល។[១២៥]

អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំមានតួនាទី និងភារកិច្ច ដូចខាងក្រោម៖

- សហការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ គោលនយោបាយ និងបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដើម្បីធានាដល់ការគ្រប់គ្រង ការអភិវឌ្ឍ ការការពារសន្តិសុខ និងការទប់ស្កាត់បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា
- រៀបចំ គ្រប់គ្រង តាមដាន និងវាយតម្លៃការអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្របច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ
- សហការបណ្តុះបណ្តាល និងផ្សព្វផ្សាយបញ្ជ្រាបចំណេះដឹង អំពីបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល សន្តិសុខសាយប័រ សម្រាប់អង្គភាពចំណុះក្រសួងមហាផ្ទៃទាំងថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ ឬស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត
- សហការជាមួយនឹងអង្គភាពពាក់ព័ន្ធក្នុងការចាត់វិធានការដោះស្រាយ និងឆ្លើយតបលើបញ្ហាសន្តិសុខសាយប័រ ការវាយប្រហារប្រព័ន្ធព័ត៌មាន និងបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល
- សហការជាមួយអង្គភាពពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីរួមចំណែកក្នុងការបង្ការ ទប់ស្កាត់បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា ។ល។[១២៦]

---

[១២៤] អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ នៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ ៣០៣អនក្រ.បក, ៣ តុលា ២០២៣, មាត្រា១។

[១២៥] អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ នៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ ៣០៣អនក្រ.បក, ៣ តុលា ២០២៣, មាត្រា២។

[១២៦] អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ នៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ៣០៣ អនក្រ.បក, ៣ តុលា ២០២៣, មាត្រា៣។

ដូចនេះដើម្បីធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវឱ្យបានកាន់តែស៊ីជម្រៅ យើងនឹងធ្វើការសិក្សាបន្ថែមទៀតនៅចំណុច (២.៣.១.២) ខាងក្រោមនេះដូចតទៅ។

២.៣.១.២ នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា

នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា បង្កើតឡើងតាមរយៈអនុក្រឹត្យលេខ១០៩ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ។[១២៧] យោងតាមអនុក្រឹត្យលេខ១០៩ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា ជានាយកដ្ឋានចំណុះអគ្គស្នងការនគរបាលជាតិនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ មានតួនាទីជាសេនាធិការក្នុងការសិក្សារៀបចំគោលការណ៍ គោលនយោបាយ យុទ្ធសាស្ត្រ ផែនការសកម្មភាពលើការបង្ការ ទប់ស្កាត់ សំដៅរួមចំណែកការពារសន្តិសុខជាតិ រក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ សុវត្ថិភាពសង្គម។[១២៨]

នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាមានភារកិច្ចដូចខាងក្រោម៖

- សិក្សារៀបចំគោលការណ៍ វិធានការ យុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការសកម្មភាពលើការបង្ការ ទប់ស្កាត់ ស្រាវជ្រាវ ស៊ើបអង្កេត និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា
- ស៊ើបអង្កេត និងចាត់វិធានការតាមច្បាប់ចំពោះសកម្មភាពញុះញ៉ង់ ជេរប្រមាថ រើសអើងពូជសាសន៍ បង្កចលាចលក្នុងសង្គម តាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត
- ស្រាវជ្រាវ ស៊ើបអង្កេត និងបង្ក្រាបការជ្រៀតជ្រែកចូល និងបំផ្លិចបំផ្លាញប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យា ការបង្កើតមេរោគកុំព្យូទ័របំផ្លាញឯកសារ ឬបង្កការរំខានដល់ដំណើរការប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា និងការធ្វើចារកម្មទិន្នន័យ
- ស្រាវជ្រាវស៊ើបអង្កេត និងបង្ក្រាបការបើកល្បែងស៊ីសងខុសច្បាប់ តាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិតនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- ស្រាវជ្រាវស៊ើបអង្កេត និងបង្ក្រាបបទល្មើសក្លែងបន្លំលួចប្រាក់តាមប្រព័ន្ធធនាគារ
- សហការជាមួយបណ្តាស្ថាប័នរដ្ឋ និងឯកជន ដែលផ្គត់ផ្គង់សេវាបច្ចេកវិទ្យា និងទូរគមនាគមន៍គ្រប់ប្រភេទដើម្បីគ្រប់គ្រងលិខិតបទដ្ឋានជួល ជាវសេវាទូរគមនាគមន៍បម្រើឱ្យការស្រាវជ្រាវ ស៊ើបអង្កេត ប្រមូលភស្តុតាង និងបង្ក្រាបបទល្មើសតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសុវត្ថិភាពសង្គម។ល។[១២៩]

---

[១២៧] អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ១០៩អនក្រ.បក, ១៩ សីហា ២០១៥, មាត្រា២៩។
[១២៨] អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ១០៩អនក្រ.បក, ១៩ សីហា ២០១៥, ចំណុចទី៥.៦,មាត្រា២៩។
[១២៩] អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ១០៩អនក្រ.បក, ១៩ សីហា ២០១៥, ចំណុចទី៥.៦,មាត្រា២៩។

២.៤ នីតិវិធីនៃការដាក់ពាក្យបណ្តឹង

ចំពោះនីតិវិធីនៃការដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅលើបទល្មើសដែលបានកើតឡើង តាមរយៈការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ឬប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា ឬប្រព័ន្ធប្រតិបត្តិការបច្ចេកវិទ្យា ជាមធ្យោបាយក្នុងការបោកបញ្ឆោតតាមរយៈអនឡាញ (Online) ឬបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាផ្សេងៗទៀតនោះ នាពេលថ្មីៗនេះប្រសិនបើក្នុងករណីដែលអ្នកប្រើប្រាស់ត្រូវបានរងគ្រោះអាចធ្វើការដាក់ពាក្យបណ្តឹងបានដោយផ្ទាល់ ឬ តាមរយៈអនឡាញ (Online)។

២.៤.១ ការដាក់ពាក្យបណ្តឹងដោយផ្ទាល់

ប្រសិនបើលោកអ្នកជួបប្រទះបញ្ហាដូចជា ការលួច(hack) យក Facebook Account ឬការបោកប្រាស់តាមប្រព័ន្ធបណ្តាញសង្គមផ្សេងៗ លោកអ្នកអាចមកដាក់ពាក្យបណ្តឹងនៅ នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា នៅក្រសួងមហាផ្ទៃ មហាវិថីព្រះនរោត្តម ខណ្ឌចំការមន អគារ L។[១៣០]

២.៤.២ ការដាក់ពាក្យបណ្តឹងតាមប្រព័ន្ធអនឡាញ

នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាបានបង្ហាញពីការដាក់ពាក្យបណ្តឹងតាមរយៈអនឡាញ (Online) ក្នុងករណីត្រូវបានទទួលរងការបោកបញ្ឆោតតាមរយៈអនឡាញ (Online) ឬទូរសព្ទ (ការលួចយកគណនីបណ្តាញសង្គម ដើម្បីយកទៅធ្វើការបោកប្រាស់ ការបោកបញ្ឆោតតាមរយៈការផ្ទេរលុយ) ឬបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាផ្សេងៗទៀតនោះ អាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងតាមវិធីដូចខាងក្រោម៖

១.ដាក់ពាក្យបណ្តឹងតាមប្រព័ន្ធអនឡាញ (Online) ដោយធ្វើការទាញយកពាក្យគំរូនៃបណ្តឹងតាមរយៈតំណភ្ជាប់ (https://bit.ly/ACCPKH) ដើម្បីធ្វើការបំពេញពាក្យបណ្តឹង ឬសេចក្តីរាយការណ៍។

២.ភ្ជាប់មកនូវជាមួយអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ ឬសំបុត្រកំណើត ឬលិខិតឆ្លងដែន ព្រមទាំងថតរូបផ្ទាល់ជាមួយឯកសារណាមួយ

៣.សូមភ្ជាប់មកនូវរូបភាព Screenshot នៃការបោកបញ្ឆោត។[១៣១]

បន្ទាប់ពីបានប្រមូលឯកសារទាំងបី អាចផ្ញើមកនាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាតាមរយៈ Messenger ឬដោយផ្ញើមកតាមរយៈ Email : accd.police@cyber.police.gov.kh របស់នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា។[១៣២]

---

[១៣០] https://www.youtube.com/watch?v=៩fumHrPmGIY (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២៤)។

[១៣១] https://www.youtube.com/watch?v=VNrjhb២wGAQ&t=៥៩s (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២៤)។

[១៣២] https://www.youtube.com/watch?v=VNrjhb២wGAQ&t=៥៩s (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២៤)។

ជំពូកទី៣
ផលប៉ះពាល់ ការទប់ស្កាត់ និងវិធានការ
ចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

ជំពូកទី៣
ផលប៉ះពាល់ ការទប់ស្កាត់ និងវិធានការ ចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

ការកើតឡើងនូវបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ឬបទល្មើសដែលកើតឡើងដោយការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ឬប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា ធ្វើជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលជាផ្នែកមួយនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា នៅតែបន្តកើតឡើងមកទល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ក្រោមរូបភាពថ្មីៗ និងមានលក្ខណៈទ្រង់ទ្រាយដ៏ធំប្លែកៗជាច្រើន គ្រប់ទម្រង់ដែលនេះជាកត្តាមួយដែលបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ជាច្រើនដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ក៏ដូចជាបង្កនូវភាពអសន្តិសុខក្នុងប្រទេសជាតិផងដែរ។ ដោយឡែករាជរដ្ឋាភិបាលបានខិតខំយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការទប់ស្កាត់ និងបានដាក់ចេញនូវវិធានការមួយចំនួនក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា។

ដូចនេះដើម្បីសិក្សាឱ្យយល់កាន់តែច្បាស់អំពីផលប៉ះពាល់ ក៏ដូចជាការទប់ស្កាត់ចំពោះបទល្មើស និងវិធានការចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា ក្នុងផ្នែកនេះយើងនឹងធ្វើការសម្រាយចេញជាបីគឺ **ផលប៉ះពាល់នៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** (៣.១) **ការទប់ស្កាត់ចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** (៣.២) និង**ការដាក់ចេញនូវវិធានការរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា** (៣.៣) នឹងធ្វើការសម្រាយបញ្ជាក់ដូចតទៅ។

៣.១ ផលប៉ះពាល់នៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា

យើងឃើញថា បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាបានបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ជាច្រើន ជាពិសេសនោះគឺបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិឯកជនភាព ដែលនេះជាផលប៉ះពាល់មួយដែលចម្បងនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ដោយឡែកនោះយើងសង្កេតឃើញថា បានបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់មួយចំនួនទៀតគឺផលប៉ះពាល់ចំពោះបុគ្គលផ្ទាល់ និងការប្រើប្រាស់សម្រាប់ជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ និងផលប៉ះពាល់ចំពោះសន្តិសុខជាតិ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈផងដែរ ដូចនេះដើម្បីឱ្យយល់កាន់តែច្បាស់អំពីផលប៉ះពាល់ក្នុងផ្នែកនេះយើងនឹងធ្វើការសម្រាយបញ្ជាក់ដូចតទៅ។

៣.១.១ ផលប៉ះពាល់ចំពោះបុគ្គលផ្ទាល់ និងការប្រើប្រាស់ជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ

យើងឃើញថាមាន បទល្មើសដែលកើតឡើងដោយតាមរយៈការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស បានបន្តកើតឡើងជាច្រើន និងក្រោមរូបភាពថ្មីៗក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា កត្តា

ទាំងនេះហើយដែលជាកត្តាមួយបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរចំពោះបុគ្គលផ្ទាល់ និងការប្រើប្រាស់សម្រាប់ជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ ដោយក្នុងនោះរួមមានដូចតទៅ៖

- **ឯកជនភាព**៖ ជាស្ថានភាពមួយដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរព្រោះប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិឯកជនភាព។
- **ការបាត់បង់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ**៖ ផលប៉ះពាល់ទូទៅដែលបង្កឱ្យបុគ្គលត្រូវបានបាត់បង់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ។ ជនល្មើសតែងតែប្រើវិធីសាស្ត្រផ្សេងៗដូចជាការបន្លំ ការលួចចូល និងរូបភាពផ្សេងទៀត ដើម្បីទទួលបានព័ត៌មានហិរញ្ញវត្ថុរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដូចជាលេខកាតឥណទាន ព័ត៌មានលម្អិតគណនីធនាគារ និងពាក្យសម្ងាត់។ នេះអាចបណ្តាលឱ្យបាត់បង់ប្រាក់តាមរយៈប្រតិបត្តិការដែលគ្មានការអនុញ្ញាត។[១៣៣]
- **ការលួចអត្តសញ្ញាណ**៖ ការលួចអត្តសញ្ញាណគឺជាផលវិបាកដ៏សំខាន់មួយទៀត ដែលបង្កឱ្យបុគ្គលងាយរងគ្រោះ។ ជនល្មើសអាចប្រើប្រាស់ព័ត៌មានដែលខ្លួនបានលួចយកដោយគ្មានអនុញ្ញាត ដូចជាលេខអត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ លេខកុងធនាគារ និងផ្សេងទៀត ដើម្បីបើកគណនីថ្មី ដកប្រាក់កម្ចី និងប្រព្រឹត្តការក្លែងបន្លំប្រភេទផ្សេងៗទៀត។ នេះអាចបណ្តាលឱ្យមានការខាតបង់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុមួយផ្នែក និងធ្វើឱ្យមានភាពស្មុគស្មាញលើផ្នែកច្បាប់ផងដែរ។[១៣៤]
- **ផលប៉ះពាល់ដល់ផ្នែកផ្លូវចិត្ត**៖ បន្ថែមពីលើការបាត់បង់ហិរញ្ញវត្ថុ និងការលួចយកអត្តសញ្ញាណ ជនល្មើសអាចបង្កឱ្យជនរងគ្រោះមានផលប៉ះពាល់ដល់ផ្លូវចិត្តផងដែរ។ ជនដែលរងគ្រោះអាចមានអារម្មណ៍ថាមានការបំពានសិទ្ធិឯកជន និងរំលោភលើសិទ្ធិឯកជនភាព ដែលនាំឱ្យមានការភ័យខ្លាច និងមានការព្រួយបារម្ភ។[១៣៥]
- **ការបាត់បង់កេរ្តិ៍ឈ្មោះ**៖ ជនល្មើសអាចបង្កការខូចខាតដល់ផ្នែកកេរ្តិ៍ឈ្មោះបុគ្គលផងដែរ។ ជនល្មើសអាចប្រើព័ត៌មានដែលលួចដើម្បីបង្ហោះខ្លឹមសារអាម៉ាស់ ឬបំផ្លាញខ្លឹមសារលើប្រព័ន្ធអនឡាញ ដែលនាំឱ្យបាត់បង់ភាពជឿជាក់ និងទំនុកចិត្តដល់បុគ្គលដែលត្រូវបានរងគ្រោះ។ ផលប៉ះពាល់នៃការខូចខាតកេរ្តិ៍ឈ្មោះអាចជាការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរ ជាពិសេសនៅក្នុងការបំពេញវិជ្ជាជីវៈ ដែលនាំឱ្យមានការបាត់បង់ការងារ ឬពិបាកក្នុងការស្វែងរកការងារធ្វើផងដែរ។[១៣៦]

---

[១៣៣] https://tinyurl.com/pvkh៥ery (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[១៣៤] https://tinyurl.com/pvkh៥ery (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[១៣៥] https://tinyurl.com/pvkh៥ery (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[១៣៦] https://tinyurl.com/pvkh៥ery (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

៣.១.២ ផលប៉ះពាល់ចំពោះសង្គមជាតិ

បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា បានបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ជាច្រើនដល់ផ្នែកសន្តិសុខ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈផងដែរក្នុងនោះមានដូចជា៖

- បានបង្កឱ្យមានជាបទល្មើសជាច្រើនក្នុងសង្គម តាមរយៈការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា។
- បានបង្កឱ្យមានភាពអសន្តិសុខក្នុងសង្គម និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈនៅកម្ពុជា។
- បានធ្វើឱ្យបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញក្នុងការដោះស្រាយ ក៏ដូចជាពិបាកក្នុងការទប់ស្កាត់។
- និងបានធ្វើឱ្យបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាមានការវិវត្តក្រោមរូបភាពថ្មីៗ ដែលជាហេតុបង្កឱ្យមានភាពអសន្តិសុខក្នុងសង្គម និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈផងដែរ។ល។

៣.២ ការទប់ស្កាត់ចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា

ការទប់ស្កាត់ចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ដើម្បីការពារខ្លួនពីបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ក៏ដូចជាស្វែងយល់អំពីហានិភ័យនានានៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ត្រូវមានការចូលរួមពីកត្តាពីរយ៉ាង ក្នុងនោះមានដូចជា**បុគ្គលដែលប្រើប្រាស់ដោយផ្ទាល់** (៣.២.១) និង**ក្រសួងនិងស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ច** (៣.២.២)។

៣.២.១ បុគ្គលដែលប្រើប្រាស់ផ្ទាល់

ចំពោះបុគ្គលដែលប្រើប្រាស់ដោយផ្ទាល់ ចំពោះការទប់ស្កាត់ដើម្បីការពារខ្លួនពីបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ឬបទល្មើសដែលកើតឡើងតាមរយៈការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស បុគ្គលដែលប្រើប្រាស់ដោយផ្ទាល់ត្រូវមានការប្រុងប្រយ័ត្ន និងស្វែងយល់អំពីហានិភ័យនានានៃបច្ចេកវិទ្យា និងគួរផ្តើមពីវិធីសាស្ត្រក្នុងការទប់ស្កាត់ដូចខាងក្រោមរួមមាន៖

- ធ្វើការអាន ស្តាប់ ទស្សនាវីដេអូ សិក្សា ស្វែងយល់ លើអត្ថបទកាសែត អត្ថបទអប់រំ វីដេអូអប់រំ ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ។
- បន្តផ្សព្វផ្សាយអប់រំ ចែករំលែកជូនដល់សាច់ញាតិ បងប្អូន មិត្តភក្តិ ព្រមទាំងចូលរួមធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ជូនសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធ ក្នុងករណីជួបប្រទះ ឬសង្ស័យថាជាបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា។
- មានការប្រើប្រាស់បណ្តាញសង្គមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។
- ការត្រួតពិនិត្យលក្ខណៈឧបករណ៍បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានជាប្រចាំ។

- កំណត់លេខសម្ងាត់នៅលើឧបករណ៍ឱ្យបានរឹងមាំ។
- ធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពនៃកម្មវិធី ឬទិន្នន័យ និងប្រព័ន្ធប្រតិបត្តិការការរក្សាកម្មវិធីរបស់អ្នកឱ្យមានទំនើបកម្ម។
- ប្រើកម្មវិធីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងមេរោគ។
- ប្រើពាក្យសម្ងាត់ឱ្យមានលក្ខណៈរឹងមាំ។
- ជៀសវាងការប្រើបណ្ដាញ Wi-Fi សាធារណៈ និងបណ្ដាញឯកជននិម្មិត (VPN)។
- កុំបើកឯកសារភ្ជាប់ក្នុងអ៊ីមែលឥតបានការ ដែលធ្វើឱ្យឆ្លងមេរោគ បាត់បង់ទិន្នន័យ ដោយការវាយប្រហារដោយមេរោគ។
- កុំចុចលើតំណភ្ជាប់ក្នុងអ៊ីម៉ែល SPAM ឬគេហទំព័រដែលមិនគួរឱ្យទុកចិត្ត។
- និងតាមដានរបាយការណ៍ធនាគាររបស់អ្នក គឺជាការសម្គាល់ថាអ្នកបានក្លាយជាជនរងគ្រោះនៃបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាយ៉ាងឆាប់រហ័សគឺជារឿងសំខាន់។[១៣៧]

៣.២.២ ក្រសួង និងស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ច

ដោយឡែក ក្រសួង និងស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធបានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ដោយក្រសួង និងស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធបានចូលរួមទប់ស្កាត់ដូចជា៖

- សិក្សារៀបចំគោលការណ៍ វិធានការ យុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការសកម្មភាពលើការបង្ការ ទប់ស្កាត់ ស្រាវជ្រាវ ស៊ើបអង្កេត និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា។
- ផ្សព្វផ្សាយ និងបញ្ជ្រាបចំណេះដឹងអំពីវិធានការក្នុងការទប់ស្កាត់ ការការពារ និងបង្ក្រាបចំពោះបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា។
- បណ្ដុះបណ្ដាល និងបង្កើនសមត្ថភាពមន្ត្រីជំនាញឱ្យមានបច្ចេកទេសខ្ពស់ក្នុងការការពារ ទប់ស្កាត់ បង្ក្រាប និងប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា។[១៣៨]
- ត្រូវមានកិច្ចសហការ និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ គ្រប់បណ្ដាក្រសួង និងស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធជាពិសេសនោះដូចជា ក្រសួងយុត្តិធម៌ ក្រសួងសាធារណការ ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងបណ្ដាក្រសួង ស្ថាប័ន ឬគ្រឹះស្ថានពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត។

---

[១៣៧] What is Cybercrime? How to protect yourself, 'Google', https://www.kaspersky.com/resource-center/threats/what-is-cybercrime (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី១៥ មីនា ២០២៤)។

[១៣៨] https://www.youtube.com/watch?v=oG8sCfF-DNKk&list=PPSV (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី២៩ សីហា ២០២៤)។

- ត្រូវមានកិច្ចសហការ និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការឱ្យបានល្អជាមួយស្ថាប័ន ជាពិសេសខាងធនាគារ ក្រុមហ៊ុនទូរសព្ទជាដើម ដើម្បីសហការក្នុងការផ្ដល់ព័ត៌មានឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក និងទាន់ហេតុការណ៍ជូនប្រជាពលរដ្ឋ។[១៣៩]
- ត្រូវមានកិច្ចសហការ និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ជាមួយ ជាតិ អាស៊ាន និងអន្តរជាតិក្នុងការការទប់ស្កាត់ ការការពារ បង្ក្រាប និងប្រយុទ្ធប្រឆាំងចំពោះបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា។[១៤០]

៣.៣ ការដាក់ចេញនូវវិធានការរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

ដោយឡែករាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានដាក់ចេញនូវវិធានការធំៗចំនួនបីដែលមានគោលបំណងក្នុងការការពារ ការទប់ស្កាត់ ការបង្ក្រាប និងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាស្របពេលដែលបច្ចុប្បន្នភាព កំពុងមានការកកើតឡើងនូវបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាផងដែរ។ ដោយក្នុងនោះគឺមានវិធានការធំៗដូចជា**ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥**[១៤១] (៣.៣.១) **គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថល ២០២២-២០២៥**[១៤២] (៣.៣.២) និងចុងក្រោយ**យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា**[១៤៣] (៣.៣.៣)។

៣.៣.១ ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥

ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥ បានដាក់ចេញនូវចក្ខុវិស័យវែងឆ្ងាយ ក្នុងការកសាងសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលរស់រវើក តាមរយៈការរៀបចំមូលដ្ឋានគ្រឹះជំរុញការទទួលយក និងការធ្វើបរិវត្តកម្មឌីជីថល ដោយផ្អែកលើគន្លង "**ប្រក្រតីភាពថ្មី**"។ បន្ថែមពីការរៀបចំមូលដ្ឋានគ្រឹះ ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥ បានកសាងទំនុកចិត្ត និងភាពជឿជាក់លើប្រព័ន្ធឌីជីថល ដែលជាគន្លឹះដ៏សំខាន់ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ និងកសាងសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថល តាមរយៈការកសាងក្របខណ្ឌច្បាប់ និងសន្តិសុខសាយប័រ ត្រូវបានគិតគូរដោយឈរលើគោលការណ៍ចំនួនពីររួមមាន៖

---

[១៣៩] https://www.youtube.com/watch?v=oGsCfF-DNKk&list=PPSV (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី២៩ សីហា ២០២៤)។

[១៤០] https://www.youtube.com/watch?v=oGsCfF-DNKk&list=PPSV (ចូលទស្សនានៅថ្ងៃទី២៩ សីហា ២០២៤)។

[១៤១] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥*, (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ២០២១)។

[១៤២] ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍, *គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលកម្ពុជា ២០២២-២០៣៥*, (ភ្នំពេញ៖ ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍, ២០២២)។

[១៤៣] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, *យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា*, (ភ្នំពេញ៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, ២០២៣)។

- ការរៀបចំក្របខណ្ឌច្បាប់
- និងការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រ។

វិធានការគោលនយោបាយផ្នែកក្របខណ្ឌច្បាប់

- កសាងច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធ ដែលនៅសេសសល់ ជាអាទិ៍ ដែលរួមមាន ច្បាប់ស្តីពីការការពារទិន្នន័យ និងឯកជនភាព ច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។ល។[១៤៤]
- ធ្វើវិសោធនកម្ម ឬកែសម្រួល បន្តរៀបចំ និងអនុវត្តនូវច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យសន្តិសុខសាយប័រ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបរិការណ៍ថ្មី និងស្ថានភាពជាក់ស្តែង។ល។

វិធានការគោលនយោបាយផ្នែកសន្តិសុខសាយប័រ

- បន្តកសាងច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធ និងរៀបចំគោលនយោបាយ ឬយុទ្ធសាស្ត្រស្តីពីសន្តិសុខសាយប័រ។
- រៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ និងគោលការណ៍ណែនាំ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងពីបញ្ហាសន្តិសុខសាយប័រតាមកម្រិត។ល។[១៤៥]

៣.៣.២ គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថល ២០២២-២០៣៥

រាជរដ្ឋាភិបាលបានដាក់ចេញនូវ គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលកម្ពុជា ២០២២-២០៣៥ ដោយផ្តោតលើចក្ខុវិស័យ **ការកសាងរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលដើម្បីលើកកម្ពស់គុណភាពជីវិត និងទំនុកចិត្តប្រជាពលរដ្ឋ តាមរយៈការបម្រើសេវាសាធារណៈឱ្យកាន់តែល្អប្រសើរ** ដោយក្នុងនោះរាជរដ្ឋាភិបាលបាននឹងកំពុងរៀបចំ **សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន** ក្នុងគោលដៅបង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដើម្បីកំណត់គោលការណ៍ និងយន្តការក្នុងការបង្ក្រាប គ្រប់គ្រង និងឆ្លើយតបចំពោះការគំរាមកំហែងសន្តិសុខឌីជីថល ក្នុងគោលបំណងធានាដល់សាធារណៈជនគ្រប់រូបនូវសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានពីស្ថាប័នសាធារណៈ ស្របតាមស្មារតីនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។[១៤៦]

---

[១៤៤] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥*, (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ២០២១), ៣៦។

[១៤៥] ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥*, (ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ, ២០២១), ៣៧។

[១៤៦] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, *យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា*, (ភ្នំពេញ៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, ២០២៣), ៩។

៣.៣.៣ យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា

សម្រាប់យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា ស្របតាមចលនាការណ៍នៃការធ្វើបរិវត្តកម្មឌីជីថល អាទិភាព **"បច្ចេកវិទ្យា"** ត្រូវបានផ្តោតជាសំខាន់ក្នុងបញ្ចកោណទី ៥ ជាពិសេស ក្នុងការកសាង និងការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឌីជីថល ដែលមាននៅក្នុងមុំទី ៣ និងមានភាពប្រទាក់ក្រឡាយ៉ាងស្អិតរមួត ក្នុងគ្រប់មុំនៃបញ្ចកោណទាំងបួនផ្សេងទៀត។[១៤៧] **បញ្ចកោណទី៥ ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថល** រាជរដ្ឋាភិបាល បានចាត់ទុកបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលជាកាតាលីករថ្មីដ៏មានសារៈសំខាន់ ដែលមានសក្តានុពល និងកាលានុវត្តភាព ក្នុងការជំរុញកំណើនផលិតភាពសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម ក្នុងទិសដៅនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលបានដាក់ចេញនូវក្របខណ្ឌ**គោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥** និង**គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលកម្ពុជា ២០២២-២០៣៥** ក្នុងន័យនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលផ្តោតលើអាទិភាពចំនួន ៥ រួមមាន៖ (១).ការកសាងរដ្ឋាភិបាលឌីជីថល និងពលរដ្ឋឌីជីថល (២).ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថល ធុរកិច្ចឌីជីថល ពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអាឡិចត្រូនិក និងប្រព័ន្ធនវានុវត្តឌីជីថល (៣).ការកសាង និងការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឌីជីថល (៤).ការកសាងភាពជឿទុកចិត្តលើប្រព័ន្ធឌីជីថល និង (៥).ការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាហិរញ្ញវត្ថុផងដែរ។[១៤៨] សម្រាប់យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ-ដំណាក់កាលទី១ នីតិកាលទី៧ នៃរដ្ឋសភា គោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រ គឺការបន្តការពារឱ្យបានជាដាច់ខាត នូវសន្តិភាព, ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ដែលកត្តាទាំងនេះ ជាបុរេលក្ខខណ្ឌមិនអាចខ្វះបាន សម្រាប់ក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ។ ក្នុងនីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា រាជរដ្ឋាភិបាលផ្តោតអាទិភាពលើ **ការពង្រឹង ការអនុវត្តច្បាប់ និងការកសាងសមត្ថភាព ដើម្បីទប់ស្កាត់បទល្មើសតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់**។ល។[១៤៩] ការកសាងភាពជឿទុកចិត្តលើប្រព័ន្ធឌីជីថល ក្នុងគោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រ គឺការកសាងភាពទុកចិត្តលើប្រព័ន្ធឌីជីថល និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីសន្តិសុខឌីជីថលដើម្បីជំរុញការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ឱ្យបានទូលំទូលាយ។

ក្នុងនីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា រាជរដ្ឋាភិបាលផ្តោតលើអាទិភាពលើរួមមាន៖

---

[១៤៧] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, *យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា*, (ភ្នំពេញ៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, ២០២៣), ៣២។

[១៤៨] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, *យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា*, (ភ្នំពេញ៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, ២០២៣), ៨៤។

[១៤៩] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, *យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា*, (ភ្នំពេញ៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, ២០២៣), ៤៥។

ទី១-ការបន្តកសាង និងពន្លឿន ការរៀបចំ និងការអនុម័តសេចក្តីព្រាងច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលពាក់ព័ន្ធ។

ទី២-ការបង្កើតគណៈកម្មាធិការសន្តិសុខឌីជីថល និងមជ្ឈមណ្ឌលសន្តិសុខឌីជីថលជាតិ និងការបង្កើន ការវិនិយោគលើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងប្រព័ន្ធសន្តិសុខឌីជីថល។

ទី៣-ការរៀបចំវិធានការអនុវត្ត ឬវិធានប្រតិបត្តិ ,ស្តង់ដារ ,ក្របខណ្ឌបច្ចេកទេស ,គោលការណ៍ណែនាំ ក្រុមប្រតិបត្តិ និងនីតិវិធីនៃការឆ្លើយតបដើម្បីជាមូលដ្ឋាន សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងប្រព័ន្ធ សន្តិសុខឌីជីថល។

ទី៤-ការរៀបចំក្របខណ្ឌវាយតម្លៃឡើងវិញនូវចន្លោះប្រហោង និងពង្រឹងប្រព័ន្ធសន្តិសុខឌីជីថល សម្រាប់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធចាំបាច់។

ទី៥-ការបណ្តុះបណ្តាល និងការបង្កើនការអភិវឌ្ឍ ជំនាញសន្តិសុខឌីជីថល និងការលើកកម្ពស់ ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាសន្តិសុខឌីជីថល ដើម្បីបញ្ជ្រាបការយល់ដឹងជាសាធារណៈ អំពីបញ្ហាសន្តិសុខឌីជីថល និងកិច្ចការពារខ្លួន និង**ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។**

ទី៦-ការបង្កើតយន្តការនៃកិច្ចសហការ និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយនឹងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ទាំងរដ្ឋ វិស័យឯកជន និងប្រជាជន ដើម្បីចូលរួមរាយការណ៍ ទប់ស្កាត់ បំពាក់សុវត្ថិភាពក្នុងប្រព័ន្ធឌីជីថល និង ឈានឆ្ពោះទៅដល់ការបង្ក្រាបទាន់ពេលនូវបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។

ទី៧-ការបង្កើតក្របខណ្ឌកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ទាំងក្នុងតំបន់ និងជាសកល ក្នុងការចែករំលែកព័ត៌មាន និងការគ្រប់គ្រងហានិភ័យពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តិសុខឌីជីថល ក្នុងបរិការណ៍តំបន់ និងសកល។[៥០]

---

[៥០] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, *យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា*, (ភ្នំពេញ៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, ២០២៣), ៩៤។

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ឆ្លងកាត់តាមការបកស្រាយ ក៏ដូចជាតាមរយៈការសិក្សាស្រាវជ្រាវទៅលើប្រធានបទស្តីអំពី **បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** រួចមកយើងធ្វើការសង្កេតឃើញថា បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា គឺជាប្រភេទបទល្មើសមួយប្រភេទដែលមិនបង្ករបួសស្នាមខាងក្រៅទេ ផ្ទុយមកវិញបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានេះបានបង្កព្យសនកម្មយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅដល់សិទ្ធិឯកជនភាពយ៉ាងខ្លាំង និងបង្កផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងដល់សង្គមជាតិផងដែរ។

បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាដែលបញ្ញត្តិក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចាប់ពីមាត្រា៤២៧ ដល់មាត្រា៤៣២ ជាប្រភេទបទល្មើសមួយប្រភេទដែលមានស្ថានភាពនៃបទល្មើសខុសពីបទល្មើសផ្សេងៗ ដោយហេតុតែបទល្មើសនេះ មានការប៉ះពាល់ទៅដល់ប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តិកម្មស្វ័យប្រវត្តនៃទិន្នន័យ ហើយការប៉ះពាល់បែបនេះជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើសដែលបានបង្កជាឧបសគ្គដល់ដំណើរការបច្ចេកទេសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា។ បន្ថែមពីនេះ ក៏មានអំពើថ្មីៗដែលជាផ្នែកនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា គឺបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា បានលេចឡើងក្រោមរូបភាពជាច្រើនដូចជា ព័ត៌មានមិនពិត, អំពើឆបោកដោយប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា, ការបរិហារកេរ្តិ៍លើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសង្គម ជាអាទិ៍។ បើទោះបីជាប្រទេសកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ននេះពុំទាន់មានក្របខណ្ឌច្បាប់ពិសេសជាក់លាក់នៅឡើយ ទាំងច្បាប់ពិសេស និងច្បាប់នីតិវិធីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាក្តី ក៏ប្រទេសកម្ពុជាមានលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តសមល្មមនឹងដាក់ទោសជនប្រព្រឹត្តបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាបានដែរ។ លើសពីនេះ កម្ពុជាបានព្យាយាមខិតខំប្រឹងប្រែងដោះស្រាយរាល់បញ្ហាទាំងអស់ ដោយស្ថាប័នជំនាញបានធ្វើការការពារ ទប់ស្កាត់ ផ្សព្វផ្សាយ បង្ការ បង្ក្រាប និងជាពិសេសតាក់តែងនូវលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាផងដែរ។ ដោយថ្មីៗនេះ ស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ចលើបញ្ហានេះបានធ្វើការពិគ្រោះយោបល់អំពីសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដើម្បីធ្វើការប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។ គួរបញ្ជាក់ផងដែរថាច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន គឺមាន៩ជំពូកនិង៥៥មាត្រា ដែលមានគោលបំណង ធានាសុចរិតភាពនៃការប្រើប្រាស់ ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ទិន្នន័យកុំព្យូទ័រ និងការពារសន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ព្រមទាំងការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់បុគ្គល ដោយកំណត់អំពីវិធានការបង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាប បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ច្បាប់នេះមានវិសាលភាពអនុវត្តរាល់សកម្មភាពទាំងអស់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុង ឬនៅក្រៅដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ស្របពេលគ្នានេះដែររាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក៏បានដាក់ចេញវិធានការចំនួនបីដែលមានគោលបំណងក្នុងការការការពារ ការទប់ស្កាត់ ការបង្ក្រាប និងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងចំពោះបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា។ ស្របពេលដែលបច្ចុប្បន្ន

កំពុងមានការកកើតឡើងនូវបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជាផងដែរដោយ ក្នុងនោះគឺមានវិធានការធំៗដូចជាក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥, គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថល ២០២២-២០២៥, និងយុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ-ដំណាក់កាលទី១ រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា។

សរុបសេចក្ដីមក បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ឬការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ពិតជាបានបង្កព្យសនកម្មយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅដល់សិទ្ធិឯកជនភាព និងបង្កផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងដល់សង្គមជាតិ។ ដូច្នេះ ដើម្បីចូលរួមទប់ស្កាត់ ការពារ និងប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសប្រភេទនេះត្រូវតែមានការចូលរួមពីសំណាក់ប្រជាពលរដ្ឋដែលជាអ្នកប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាផ្ទាល់ ក្រសួងឬស្ថាប័នគ្រប់លំដាប់ជាន់ថ្នាក់ និងរាជរដ្ឋាភិបាលផងដែរ។

អនុសាសន៍

អនុសាសន៍

ក្រោយពីបានសិក្សា និងធ្វើការស្រាវជ្រាវទៅលើប្រធានបទ **បច្ចុប្បន្នភាពនៃបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យានៅកម្ពុជា** រួចមក ក្រុមយើងខ្ញុំយល់ឃើញថា បទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ឬការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោយបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស បានកើតឡើងជាច្រើន ក្រោមរូបភាពថ្មីៗ ជាពិសេសមានការវិវត្តថ្មីៗប្លែកៗជានិច្ច។ ទន្ទឹមនឹងនេះ សម័យកាលកាន់តែជឿនលឿន បច្ចេកវិទ្យាក៏មានភាពរីកចម្រើន ការកើតមានឡើងនូវបទល្មើសក៏ថ្មីផងដែរ ជាពិសេសនោះគឺការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោបាយនៅក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ ថ្វីត្បិតតែបទល្មើសប្រភេទនេះមិនបានបង្កឱ្យមានរបួសស្នាមខាងក្រៅក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែវាបានបង្កឱ្យមានព្យសនកម្មយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅដល់សិទ្ធិឯកជនភាព សន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសង្គមជាតិ។

ហេតុដូចនេះ ដោយសារតែមើលឃើញពីបញ្ហា និងផលប៉ះពាល់ដែលបានបង្កមកពីបទល្មើសក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យា ឬការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាជាមធ្យោយបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សូមគោរពអនុញ្ញាតលើកឡើងជូនជាមតិយោបល់មួយចំនួន ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមខាងលើនេះដូចតទៅៈ

- ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវចូលរួមអាន ស្តាប់ ទស្សនាវីដេអូ សិក្សា ស្វែងយល់ លើអត្ថបទកាសែត អត្ថបទអប់រំ វីដេអូអប់រំ ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធផ្សេងបន្តផ្សព្វផ្សាយអប់រំ ចែករំលែកជូនដល់សាច់ញាតិ បងប្អូន មិត្តភក្តិ ព្រមទាំងចូលរួមធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ជូនសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធ ក្នុងករណីជួបប្រទះ ឬសង្ស័យថាជាបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាមានការប្រើប្រាស់បណ្តាញសង្គមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ជាពិសេសសូមប្រជាពលរដ្ឋកុំយកប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាប្រើប្រាស់ក្នុងផ្លូវមិនល្អ ដែលជាហេតុនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើសក្នុងសង្គមជាតិ។
- ចំពោះមន្ត្រីដែលមានសមត្ថកិច្ចត្រូវបន្តផ្សព្វផ្សាយ និងបញ្ជ្រាបចំណេះដឹងអំពីវិធានការក្នុងការទប់ស្កាត់ ការការពារ និងបង្ក្រាបចំពោះបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា ជាពិសេសត្រូវបង្កើន និងអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនឱ្យមានបច្ចេកទេសខ្ពស់ក្នុងការការពារ ទប់ស្កាត់ បង្ក្រាប និងប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា។
- ក្រសួង ឬស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ចត្រូវបន្តកិច្ចសហការ និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការឱ្យបានល្អជាមួយស្ថាប័នជាតិ និងអន្តរជាតិ និងស្នើសុំឱ្យបង្កើតការិយាល័យប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យានៅថ្នាក់ក្រោមជាតិគ្រប់បណ្តាខេត្ត ជាពិសេសសូមជម្រុញលើកទឹកចិត្តឱ្យក្រសួង ឬស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ចពន្លឿនការបន្តកសាង ការរៀបចំ និងការអនុម័តនូវសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងទៀតពាក់ព័ន្ធបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។

ឯកសារយោង

ឯកសារយោង

១. ឯកសារយោងជាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត

- រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣។
- ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, លេខ នស/រកម/១១០៩/០២២, ៣០ វិច្ឆិកា ២០០៩។
- ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងមហាផ្ទៃ, ព្រះរាជក្រម នស/រកម/០១៩៦/០៨, ២៤ មករា ១៩៩៦។
- អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ១០៩អនក្រ.បក, ១៩ សីហា ២០១៥។
- អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ, លេខ៣០៣អនក្រ.បក, ៣ តុលា ២០២៣។
- ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ.២០២១. *ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥.* ភ្នំពេញ៖ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ។
- ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍.២០២២. *គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលកម្ពុជា ២០២២-២០៣៥.* ភ្នំពេញ៖ ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍។
- រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា.២០២៣. *យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១.* ភ្នំពេញ៖ រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា។
- សេចក្តីបំភ្លឺទាក់ទងនឹងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន (ICT), លេខ២៦៥៧បទ, ២៥ ឧសភា ២០១៥។

២. ឯកសារយោងជាសៀវភៅនៃនិពន្ធ

- រុន ពណ្ណារិទ្ធ និង ចាំង ស៊ីណាត.២០២២. *នីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅ.* ភ្នំពេញ៖ រោងពុម្ពជោគជ័យ។
- THOMAS J. HOLT និង ADAM M. BOSSLER. *CYBERCRIME IN PROGRESS* [ដំណើរការនៃបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា]. New York: Routledge, 2016។

៣. ឯកសារជាគេហទំព័រ

- ក្រសួងមហាផ្ទៃ https://www.interior.gov.kh/
- ក្រសួងប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍ https://mptc.gov.kh/
- ក្រសួងមហាផ្ទៃ https://www.facebook.com/ministry.interior
- អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ https://www.facebook.com/DTM.MOI/photos?_rdc=1&_rdr
- នាយកដ្ឋានប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា https://www.facebook.com/anti.cyber.crime.department?_rdc=1&_rdr

- គេហទំព័រសារព័ត៌មានFRESH NEWS https://www.freshnewsasia.com/index.php/en/?ref=1
- គេហទំព័រ https://www.linkedin.com/pulse/impact-cybercrime-individuals-businesses-society-join-welance/
- THEGCNPNEWS https://www.youtube.com/watch?v=VNrjhb2wGAQ&t=59s
- BTV NEWS https://www.youtube.com/watch?v=o8sCfF-DNKk&list=PPSV
- Blue TV Cambodia https://www.youtube.com/watch?v=9fumHrPmGIY
- គេហទំព័រ https://www.kaspersky.com/resource-center/threats/what-is-cybercrime

បញ្ជីឧបសម្ព័ន្ធ

បញ្ជីឧបសម្ព័ន្ធ

១. ឧបសម្ព័ន្ធគតិយុត្ត

ឧបសម្ព័ន្ធទី១៖ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ឧបសម្ព័ន្ធទី២៖ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងមហាផ្ទៃ

ឧបសម្ព័ន្ធទី៣៖ អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ

ឧបសម្ព័ន្ធទី៤៖ អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ

ឧបសម្ព័ន្ធទី៥៖ ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា២០២១-២០៣៥

ឧបសម្ព័ន្ធទី៦៖ គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលកម្ពុជា ២០២២-២០៣៥

ឧបសម្ព័ន្ធទី៧៖ យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ ដំណាក់កាលទី១ នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា

ឧបសម្ព័ន្ធទី៨៖ សេចក្តីបំភ្លឺទាក់ទងនឹងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន (ICT)

២. ឧបសម្ព័ន្ធរូបភាព

ឧបសម្ព័ន្ធទី១៖ នីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅ

ឧបសម្ព័ន្ធទី២៖ CYBERCRIME IN PROGRESS

ឧបសម្ព័ន្ធទី៣៖ សេចក្តីរាយការណ៍

ឧបសម្ព័ន្ធទី៤៖ គំរូពាក្យបណ្តឹង

ឧបសម្ព័ន្ធទី៥៖ ទំនើបកម្ម កំណើន និងកង្វះការយល់ដឹង នៃការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា បង្កឱ្យលេចឡើងនូវបទល្មើសថ្មីប្លែក

ឧបសម្ព័ន្ធគតិយុត្ត

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ឆ្នាំទី២៤ លេខ០៥ ត្រីមាសទី០១ ឆ្នាំ២០២៤

រាជកិច្ច

ផ្សាយចេញពី

ទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

សារបាន

ព្រះរាជក្រម ព្រះរាជក្រឹត្យ អនុក្រឹត្យ សេចក្ដីសម្រេច បទបញ្ជា សារាចរ ប្រកាស

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

លេខ : ៣០៣ អនក្រ.បក

អនុក្រឹត្យ
ស្តីពី
ការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅ
នៃអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ នៃក្រសួងមហាផ្ទៃ

រាជរដ្ឋាភិបាល

- បានឃើញរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៨២៣/១៩៨១ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៣ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាល នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០៦១៨/០១២ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៨ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅ នៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានឃើញព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/០៨ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងមហាផ្ទៃ
- បានឃើញអនុក្រឹត្យលេខ ១០៩ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៥ ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅ នៃក្រសួងមហាផ្ទៃ
- បានឃើញអនុក្រឹត្យលេខ ២៣៩ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃ២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ស្តីពីការកែសម្រួលមាត្រា៩ មាត្រា១០ មាត្រា៤២ និងមាត្រា៤៥ នៃអនុក្រឹត្យលេខ ១០៩ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៥ ស្តីពីការរៀបចំ និងប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ
- យោងតាមសំណើរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ

សម្រេច
ជំពូកទី១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា១._

អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយអនុក្រឹត្យលេខ ២៧៩ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៣ ត្រូវបានបង្កើត និងកែសម្រួលរចនាសម្ព័ន្ធឡើងវិញ ព្រមទាំងកំណត់តួនាទីភារកិច្ចនៅក្នុងអនុក្រឹត្យនេះ។

ជំពូកទី២

តួនាទីភារកិច្ច និងរចនាសម្ព័ន្ធ

មាត្រា២._

អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ មានតួនាទីភារកិច្ចធ្វើជាសេនាធិការជូនក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្នុងការដឹកនាំ គ្រប់គ្រង សម្របសម្រួលគោលនយោបាយ អភិបាលកិច្ច ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ សុវត្ថិភាព បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ការងារបណ្តុះបណ្តាល ស្រាវជ្រាវ នវានុវត្តន៍ និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ ពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល លើកលែងតែវិស័យបច្ចេកវិទ្យាទូរគមនាគមន៍ និងព័ត៌មានវិទ្យាពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យសន្តិសុខជាតិ និងវិស័យដែលស្ថិតក្រោមសមត្ថកិច្ចនៃមជ្ឈមណ្ឌលជាតិបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។

មាត្រា៣._

អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ មានតួនាទីនិងភារកិច្ច ដូចខាងក្រោម៖

- សហការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ គោលនយោបាយ និងបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដើម្បីជានាដល់ការគ្រប់គ្រង ការអភិវឌ្ឍ ការការពារសន្តិសុខ និងការទប់ស្កាត់បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា
- រៀបចំ គ្រប់គ្រង តាមដាន និងវាយតម្លៃការអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្របច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ
- សហការ សម្របសម្រួល និងដឹកនាំអនុវត្តគម្រោងបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល សម្រាប់ការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ការគ្រប់គ្រងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឌីជីថល ប្រព័ន្ធការងាររដ្ឋបាល និងជំនាញ ដើម្បីជំរុញការធ្វើទំនើបកម្ម និងបរិវត្តកម្មឌីជីថលក្នុងក្របខ័ណ្ឌក្រសួងមហាផ្ទៃ
- រៀបចំបទដ្ឋានបច្ចេកទេសនៃសម្ភារបច្ចេកវិទ្យា ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលសម្រាប់ឱ្យអង្គភាព និងភាគីពាក់ព័ន្ធយកទៅអនុវត្ត
- សហការ ត្រួតពិនិត្យ វាយតម្លៃ លើការងារផ្គត់ផ្គង់ និងបំពាក់សម្ភារឧបករណ៍បច្ចេកទេស ព្រមទាំងប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍និងព័ត៌មាន
- សហការ វាយតម្លៃ កំណត់អាទិភាព និងលើកយោបល់គម្រោងវិនិយោគវិស័យបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន របស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ និងអង្គភាពក្រោមចំណុះ
- ទទួលខុសត្រូវលើការអភិវឌ្ឍ ការធ្វើទំនើបកម្ម និងការថែទាំប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា និងមជ្ឈមណ្ឌលទិន្នន័យនៅទីស្តីការក្រសួងមហាផ្ទៃ
- គ្រប់គ្រង តភ្ជាប់ និងចែករំលែកផ្លាស់ប្តូរទិន្នន័យឌីជីថលក្នុងក្របខ័ណ្ឌក្រសួងមហាផ្ទៃ និងសេវាបច្ចេកវិទ្យា ដើម្បីឱ្យស្របតាមច្បាប់ បទដ្ឋានគតិយុត្ត និងគោលការណ៍សុវត្ថិភាពបច្ចេកវិទ្យា

- ផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ និងនូវរាល់បទបញ្ញា សារាចរ គោលការណ៍ណែនាំរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល និងក្រសួងមហាផ្ទៃ
- បង្កើតកម្មវិធីស្វែងយល់ពីជំនាញនាទីសិល្បៈ អប់រំ កីឡា និងល្បែងកំសាន្តចូលរួមលើកកម្ពស់វិស័យវប្បធម៌ជាតិ ដើម្បីទទួលបានប្រជាប្រិយភាព
- រៀបចំគម្រោងផែនការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានរយៈពេលវែង-ខ្លី ស្របតាមសភាពការណ៍វិវឌ្ឍន៍នៅក្នុងប្រទេស និងសកលលោក
- អនុវត្តតាមការប្រគល់ភារកិច្ចពីអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ ដើម្បីធ្វើការទំនាក់ទំនងជាមួយស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ស្វែងរកប្រភពព័ត៌មាន ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយឱ្យបានទាន់ពេលវេលា
- ស្វែងរកដៃគូក្រុមហ៊ុនវិនិយោគនៅក្នុង ឬក្រៅប្រទេស ដើម្បីសហប្រតិបត្តិការលើការងារអភិវឌ្ឍន៍ បច្ចេកទេស និងដំណើរការធ្វើអាជីវកម្ម តាមដំណាក់កាលនីមួយៗ។ ការធ្វើអាជីវកម្មត្រូវមានកិច្ចសន្យាច្បាស់លាស់ដោយស្ថានីយ៍វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ ទទួលខុសត្រូវលើខ្លឹមសារនយោបាយ និងវិជ្ជាជីវៈ។ ចំពោះប្រភពមូលធនសម្រាប់ដំណើរការធ្វើអាជីវកម្ម គឺមិនស្ថិតក្នុងប្រភពផ្គត់ផ្គង់ពីថវិកាជាតិឡើយ
- ធ្វើកិច្ចសហការជាមួយស្ថានីយ៍ និងទូរទស្សន៍នានា ដើម្បីផ្លាស់ប្តូរបទពិសោធន៍ ពង្រីកបច្ចេកវិទ្យា បង្កើនគុណភាពផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានឱ្យកាន់តែទូលំទូលាយ
- កសាងគម្រោងផែនការបំពាក់ និងគ្រប់គ្រងថែរក្សា ឧបករណ៍ មធ្យោបាយ និងសម្ភារបច្ចេកទេស របស់អង្គភាព ដើម្បីធានាបានប្រសិទ្ធភាពការងារ
- កសាងគម្រោងផែនការបើកវគ្គបណ្តុះបណ្តាល ហ្វឹកហ្វឺន និងបំប៉នដល់មន្ត្រី បុគ្គលិក ដើម្បីបង្កើនកម្រិតយល់ដឹងពីសកម្មភាពថតរូបភាព ចុះយកព័ត៌មាន តែងនិពន្ធអត្ថបទតាមមុខវិជ្ជាជីវៈសារព័ត៌មាន
- ធ្វើការងារគ្រប់គ្រងឯកសារ ការងារបុគ្គលិក កស្តុភារ និងគណនេយ្យរបស់ស្ថានីយ៍វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍មហាផ្ទៃ តាមការកំណត់របស់ក្រសួង
- ធ្វើរបាយការណ៍បូកសរុបលទ្ធផលការងារ និងទិសដៅបន្តរបស់ស្ថានីយ៍វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍មហាផ្ទៃ តាមការកំណត់ជូនអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ
- អនុវត្តភារកិច្ច និងសិទ្ធិផ្សេងៗទៀតដែលអគ្គនាយកនៃអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ ប្រគល់ឱ្យ។

ជំពូកទី៣
អវសានប្បញ្ញត្តិ

មាត្រា១៥._

មាត្រា១៤ មាត្រា៦៧ និងមាត្រា៧១ នៃអនុក្រឹត្យលេខ ១០៩ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៥ ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃក្រសួងមហាផ្ទៃ អនុក្រឹត្យលេខ ២៧៩ អនក្រ.បក

ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២៣ ស្ដីពីការបង្កើតអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ និងបទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយណាដែលផ្ទុយនឹងអនុក្រឹត្យនេះត្រូវចាត់ទុកជានិរាករណ៍។

មាត្រា១៦.-

រដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមុខងារសាធារណៈ រដ្ឋមន្ត្រីគ្រប់ក្រសួង និងប្រធានគ្រប់ស្ថាប័នដែលពាក់ព័ន្ធ ត្រូវទទួលបន្ទុកអនុវត្តអនុក្រឹត្យនេះ តាមភារកិច្ចរៀងៗខ្លួនចាប់ពីថ្ងៃចុះហត្ថលេខាតទៅ។

ថ្ងៃអង្គារ ៤ រោច ខែភទ្របទ ឆ្នាំថោះ បញ្ចស័ក ព.ស. ២៥៦៧

ធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០២៣

នាយករដ្ឋមន្ត្រី

សម្ដេចមហាបវរធិបតី ហ៊ុន ម៉ាណែត

បានយកសេចក្ដីគោរពជម្រាបជូន

សម្ដេចមហាបវរធិបតីនាយករដ្ឋមន្ត្រី សូមហត្ថលេខា

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ

អភិសន្តិបណ្ឌិត ស សុខា

កន្លែងទទួល ៖

- ក្រសួងព្រះបរមរាជវាំង
- អគ្គលេខាធិការដ្ឋានក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ
- អគ្គលេខាធិការដ្ឋានព្រឹទ្ធសភា
- អគ្គលេខាធិការដ្ឋានរដ្ឋសភា
- ខុទ្ទកាល័យសម្ដេចមហាបវរធិបតីនាយករដ្ឋមន្ត្រី
- ខុទ្ទកាល័យឯកឧត្តមឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី
- ដូចមាត្រា១៦
- រាជកិច្ច
- ឯកសារ កាលប្បវត្តិ

ឧបសម្ព័ន្ធ នៃអនុក្រឹត្យលេខ....៣០៣....អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី..៣...ខែ....តុលា......ឆ្នាំ២០២៣

ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃអគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ នៃក្រសួងមហាផ្ទៃ

អង្គការលេខរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ

អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ

- នាយកដ្ឋានរដ្ឋបាល-សរុប
- នាយកដ្ឋានបណ្តុះបណ្តាល និងអភិបាលកិច្ចបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល
- នាយកដ្ឋានអភិវឌ្ឍកម្មវិធី និងនវានុវត្តន៍ឌីជីថល
- នាយកដ្ឋានហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន
- នាយកដ្ឋានការពារសុវត្ថិភាពបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល
- នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយអប់រំ
- ស្ថានីយ៍វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍មហាផ្ទៃ (ថ្នាក់ស្មើនាយកដ្ឋាន)

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយ
សេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា
២០២១-២០៣៥

ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០២១

“កសាងសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលរស់រវើក តាមរយៈការរៀបចំមូលដ្ឋានគ្រឹះជំរុញការទទួលយក និង បរិវត្តកម្មឌីជីថលនៅក្នុងគ្រប់តួអង្គសង្គម ទាំងរដ្ឋ ទាំងពលរដ្ឋ និង ទាំងធុរជន ដើម្បីជំរុញសន្ទុះកំណើនសេដ្ឋកិច្ចថ្មី និង លើកកម្ពស់សុខុមាលភាពសង្គម តាមគន្លងប្រក្រតីភាពថ្មី”

រៀបចំដោយ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ
ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០២១

បុព្វកថា

ចាប់ពីចុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៨០ និងដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០, កម្ពុជាបានដាក់ចេញនូវការកែទម្រង់មូលដ្ឋានគ្រឹះសេដ្ឋកិច្ច ដោយបែរឆ្ពោះទៅរកសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ និង ការបើកចំហពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ ។ គោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនេះ នាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរទាំងស្រុងនូវជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈ និងសម្រេចបានវឌ្ឍនភាពនៅគ្រប់វិស័យរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ ។ នៅជិតចុងបញ្ចប់នៃទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០, កម្ពុជាខិតខំសម្រេចបាននូវសន្តិភាពពេញលេញបរិបូណ៌ តាមរយៈ **"នយោបាយឈ្នះ-ឈ្នះ"** ។ សរុបមក, ក្នុងរយៈពេលជិតបីទសវត្សរ៍កន្លងមក, រាជរដ្ឋាភិបាល សម្រេចបានសុខសន្តិភាពពេញលេញ, បូរណភាពទឹកដី, សាមគ្គីភាពជាតិ និងស្ថិរភាពនយោបាយ និងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមជាតិ ។ មូលដ្ឋានគ្រឹះដ៏រឹងមាំនេះ បានរួមចំណែកដ៏សំខាន់ក្នុងការរក្សាស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និង អភិវឌ្ឍវិស័យឯកជនឱ្យកាន់តែរស់រវើក តាមរយៈការលើកកម្ពស់បរិយាកាសធុរកិច្ច និង វិនិយោគ ដែលជាប្រភពនៃការបង្កើតការងារក្នុងគ្រប់វិស័យ និង ជាចលករជំរុញសេដ្ឋកិច្ចសម្រេចបានកំណើនល្អប្រសើរ ក្នុងអត្រាជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ ៧ ភាគរយ និងជាពិសេសបានប្រែក្លាយកម្ពុជាទៅជាប្រទេសមានចំណូលមធ្យមកម្រិតទាប ក្នុងឆ្នាំ ២០១៥ ។ នៅពេលបិទបញ្ចប់សតវត្សរ៍ទី ២០, ការសម្រេចបានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់នេះ បានផ្តល់ឱកាសឱ្យកម្ពុជា បង្កើនការវិនិយោគសាធារណៈ, ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស និងកិច្ចគាំពារសង្គម និងបានកាត់បន្ថយអត្រានៃភាពក្រីក្រជាបន្តបន្ទាប់ឈានទៅបង្រួមវិសមភាពសង្គមឱ្យកាន់តែតូចគួរឱ្យកត់សម្គាល់។

កម្ពុជាបានចាប់ផ្តើមទំព័រសតវត្សរ៍ទី ២១ ជាមួយនឹងសមិទ្ធកម្មដ៏ត្រចះត្រចង់ និងការប្រែមុខមាត់ថ្មី ប្រកបដោយក្តីសង្ឃឹម ។ ប្រការនេះបាននិងកំពុងលើកទឹកចិត្តរាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងការបន្តបង្កើនកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង សំដៅធានាជវភាពនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយចីរភាព, រឹងមាំ និង ធន់នឹងវិបត្តិ ក្នុងរយៈពេលមធ្យមខាងមុខ ស្របតាមគន្លងមាគ៌ាអភិវឌ្ឍន៍កន្លងមក ព្រមទាំងបានដាក់ចេញនូវ **"ចក្ខុវិស័យកម្ពុជា ឆ្នាំ២០៥០"** ដែលជាមាគ៌ាក្នុងការបង្កើតនូវចន្ទល់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាថ្មីៗ ជំនួសឱ្យចន្ទល់ចាស់ ដែលមានសញ្ញាថមថយជាបណ្តើរៗ សម្រាប់រៀបចំនូវម៉ូដែលកំណើនថ្មី ដែលមានភាពឆ្លើយតប នឹងភាពធន់ខ្ពស់ទៅនឹងការផ្លាស់ប្តូរនិម្មាបនកម្មសេដ្ឋកិច្ច និង ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិនាពេលអនាគត ។

ជាអកុសល ការចាប់ផ្តើមនៃទសវត្សរ៍ទី ៣ នៃសតវត្សរ៍ទី ២១, កម្ពុជាមិនខុសពីប្រទេសដទៃទៀត និងពិភពលោកទាំងមូល, កំពុងរងនូវផលប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរបណ្តាលមកពីការរីករាលដាលនៃជំងឺកូវីដ-១៩ ដែលមិនត្រឹមតែបានឆក់យកជីវិតប្រជាជនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងដាក់សម្ពាធលើប្រភពកំណើន និង បង្កើតជាបច្ច័យអវិជ្ជមានដល់សកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច និង បញ្ហាជារចនាសម្ព័ន្ធដែលកំពុងប្រឈមស្រាប់ក្នុងរយៈពេលមធ្យមខាងមុខ និង ប៉ះទង្គិចដល់គន្លងអភិវឌ្ឍន៍រយៈពេលវែង ។ ទ្វេគ្រោះនេះតម្រូវឱ្យកម្ពុជាគិតគូរ និង រៀបចំម៉ូដែលកំណើនសេដ្ឋកិច្ចថ្មី ដែលមានភាពឆ្លើយតបនឹងភាពធន់ខ្ពស់ទៅនឹងការផ្លាស់ប្តូរនិម្មាបនកម្មសេដ្ឋកិច្ច និង ពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិនាពេលអនាគតផង ជាពិសេសការស្តារឡើងវិញនូវសេដ្ឋកិច្ចក្រោយវិបត្តិជំងឺកូវីដ-១៩ ។ ទន្ទឹមនឹងស្ថានភាពដ៏ស្រួចស្រាល់នេះ, រាជរដ្ឋាភិបាលបានសម្លឹងមើលឃើញកាលានុវត្តភាព និង វិសាលភាពនៃផលប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចក្នុងវិស័យឌីជីថល ដែលមិនត្រឹមតែអាចប្រែក្លាយទៅជាប្រភពកំណើនសេដ្ឋកិច្ចថ្មីប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងអាចជួយជំរុញបង្កើនផលិតភាពនៃវិស័យផ្សេងទៀតផងដែរ ។ ជាក់ស្តែងនៅក្នុងស្ថានភាពពេលនេះ, ជាជាងពេលណាៗផ្សេងទៀត, បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលដើរតួកាន់តែ

សំខាន់ក្នុងការបង្កើនផលិតភាព, ការជំរុញ ពិពិធកម្មសេដ្ឋកិច្ច និង ការបង្កើតការងារ សំដៅជំរុញវឌ្ឍនភាពសង្គមឱ្យកាន់តែរីកចម្រើនថែមទៀត ។

"ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥" បានដាក់ចេញនូវចក្ខុវិស័យវែងឆ្ងាយ ក្នុងការកសាងសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលរស់រវើក តាមរយៈការរៀបចំមូលដ្ឋានគ្រឹះជំរុញការទទួលយក និង ការធ្វើបរិវត្តកម្មឌីជីថល នៅក្នុងគ្រប់តួអង្គសង្គម ទាំងរដ្ឋ, ពលរដ្ឋ និង ធុរជន ដើម្បីជំរុញសម្ទុះកំណើនសេដ្ឋកិច្ចថ្មី និង លើកកម្ពស់សុខុមាលភាពសង្គម ដោយផ្អែកលើគន្លង **"ប្រក្រតីភាពថ្មី"** ។ សម្រាប់កម្ពុជា, ការធ្វើបរិវត្តកម្មឌីជីថល គឺជាការចាប់យក និង ការទាញយកផលប្រយោជន៍ជាអតិបរមាពីការរីកចម្រើននៃបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និង ព័ត៌មាន និង បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ដើម្បីបង្កើនផលិតភាព និង ប្រសិទ្ធភាពសេដ្ឋកិច្ច ព្រមទាំងជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ចជាតិ និង កសាង សង្គមស៊ីវិល័យដែលពលរដ្ឋឌីជីថល អាចទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ពីការប្រើប្រាស់សេវាឌីជីថលប្រកបដោយបរិយាប័ន្ន, ភាពជឿទុកចិត្ត និង សុវត្ថិភាពខ្ពស់ ហើយដំណាលគ្នានេះក៏រក្សាឱ្យបាននូវ អត្តសញ្ញាណ និង វប្បធម៌ជាតិ ។ ខ្ញុំមានជំនឿចិត្តដ៏មុតមាំថា កម្ពុជាត្រូវខិតខំសម្រេច **"បរិវត្តកម្មឌីជីថល"** ឱ្យខាងតែបាន ទើបអាចប្រែក្លាយសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកម្ពុជា ទៅកាន់កម្រិតអភិវឌ្ឍន៍មួយខ្ពស់ឡើងជាលំដាប់បាន ។ ក្នុងន័យនេះ, ក្រសួង-ស្ថាប័នទទួលបន្ទុកអនុវត្តត្រូវសហការគ្នាជាធ្លុងមួយ ដោយមានការសម្របសម្រួល និងការពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរស្ថាប័នក្នុងស្មារតីបុរេសកម្ម និងអន្តរសកម្មបំផុត ដើម្បីធានាបាននូវការសម្រេចបាននូវគោលបំណងគោលនយោបាយគន្លឹះដែលបានកំណត់ ។

ក្នុងនាមរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា, ខ្ញុំសូមកោតសរសើរ និង វាយតម្លៃខ្ពស់ចំពោះកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ **ឯកឧត្តម អគ្គបណ្ឌិតសភាចារ្យ អូន ព័ន្ធមុនីរ័ត្ន ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ និង ជាប្រធានឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ** ដែលបានដឹកនាំគណៈកម្មាធិការអន្តរក្រសួង និង **ឯកឧត្តម វង្សី វិស្សុត រដ្ឋមន្ត្រីប្រតិភូអមនាយករដ្ឋមន្ត្រី និង ជារដ្ឋលេខាធិការប្រចាំការនៃក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និង ហិរញ្ញវត្ថុ** ដែលបានដឹកនាំផ្ទាល់រៀបចំសេចក្តីព្រាងក្របខណ្ឌគោលនយោបាយនេះ រហូតដល់សម្រេចបាននូវសមិទ្ធផលជាក្របខណ្ឌគោលនយោបាយនេះឡើង ។ ទន្ទឹមនេះ, ខ្ញុំក៏សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះឯកឧត្តម លោកជំទាវ លោក លោកស្រី ដែលជាអនុប្រធាន ព្រមទាំងសមាជិក និង សមាជិកានៃគណៈកម្មាធិការអន្តរក្រសួង និង ក្រុមការងារបច្ចេកទេសរៀបចំក្របខណ្ឌគោលនយោបាយនេះ ចំពោះការចូលរួមយ៉ាងសកម្ម និង ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ។

ថ្ងៃ ចន្ទ ១៤ រោច ខែ ពិសាខ ឆ្នាំឆ្លូវ ត្រីស័ក ព.ស.២៥៦៥

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២១

នាយករដ្ឋមន្ត្រី

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

(Transportation Navigation System) ក្នុងន័យធានាបាននូវប្រសិទ្ធភាព, ភាពទាន់ពេលវេលា និង សុវត្ថិភាពនៃប្រព័ន្ធដឹកជញ្ជូន,

- កសាងយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សនៅក្នុងវិស័យឡូហ្សីស្ទិក ដើម្បីគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍវិស័យនេះ នៅដំណាក់កាលបន្ទាប់, និង
- បន្តជំរុញ និង លើកកម្ពស់ការអនុវត្តវិធានការកិច្ចសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម ដែលមានចែងក្នុង យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ និង ទំនើបកម្មគយ ព្រមទាំងយុទ្ធសាស្ត្រផ្សេងៗ ដែលពាក់ព័ន្ធ ។

ជាមួយគ្នានេះ ដោយហេតុថា ការអភិវឌ្ឍវិស័យដឹកជញ្ជូនគោលដៅចុងក្រោយស្ថិតនៅដំណាក់កាលនៃការចាប់ផ្តើម, ការអភិវឌ្ឍ និង ការពង្រឹងបន្ថែមនៃវិស័យនេះ ចាំបាច់ត្រូវផ្តោតលើការដាក់ចេញ និង ការអនុវត្តនូវវិធានការដាក់លាក់ ដូចខាងក្រោម៖

- រៀបចំកសាងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជំរុញ និង អភិវឌ្ឍវិស័យដឹកជញ្ជូន និង ការចែកបញ្ញើគោលដៅចុងក្រោយ ក្នុងន័យបង្កើតប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី និង យន្តការដាក់លាក់ នៅក្នុងវិស័យ នេះ ដោយឈរលើគោលការណ៍ប្រសិទ្ធភាព, នវានុវត្តន៍, ចីរភាពបរិស្ថាន, ភាពធន់នឹងវិបត្តិ និង អន្តរទំនាក់ទំនង,
- កសាងស្តង់ដានៃអាសយដ្ឋាន និង កែលម្អប្រព័ន្ធកូដប្រៃសណីយ៍ ព្រមទាំងដាក់ឱ្យអនុវត្ត និង ចែករំលែកក្នុងទម្រង់ឌីជីថលដល់គ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធឱ្យបានទូលំទូលាយ តាមការកំណត់ក្នុងផែនការមេឡូហ្សីស្ទិកជាតិ,
- កសាងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់កែទម្រង់ និង ធ្វើទំនើបកម្មប្រព័ន្ធប្រៃសណីយ៍ ដើម្បីធានាបាននូវសេវាប្រៃសណីយ៍ ដែលមានថ្លៃសមរម្យ, ទាន់ពេលវេលា និង វិសាលភាពធំទូលាយ, និង
- ធ្វើវិសោធនកម្ម ឬ កែសម្រួលច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនឹងការដឹកជញ្ជូនការចែកចាយបញ្ញើ និង ភស្តុភារកម្មប្រៃសណីយ៍នៅក្នុងស្រុក ក្នុងន័យធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មសេវានេះ ។

៣.៤.២. ការកសាងទំនុកចិត្ត និង ភាពជឿជាក់លើប្រព័ន្ធឌីជីថល

ភាពជឿទុកចិត្ត គឺជាគន្លឹះសំខាន់ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ និង កសាងសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថល តាមរយៈការកសាងក្របខណ្ឌច្បាប់ និង ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីសន្តិសុខសាយប័រ ។ ការរៀបចំ និង អនុវត្តនូវវិធានការគោលនយោបាយនៃក្របខណ្ឌច្បាប់ និង សន្តិសុខសាយប័រ ត្រូវបានគិតគូរដោយឈរលើគោលការណ៍ចំនួន ២ ដែលរួមមាន៖ (១). ការរៀបចំក្របខណ្ឌច្បាប់ និង (២). ការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រ ។

ក. វិធានការគោលនយោបាយផ្នែកក្របខណ្ឌច្បាប់

ច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តសម្រាប់សេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថល ត្រូវមានវិសាលភាពពេញលេញគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និង មានតួនាទីចូលរួមបង្កើតលក្ខខណ្ឌអំណោយផលសម្រាប់កសាងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីនៃសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថល និង បណ្តុះភាពជឿទុកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមពីតួអង្គពាក់ព័ន្ធ ។ យ៉ាងណាមិញ

ការរឹតបន្តឹងនឹងត្រូវធ្វើឡើងក្នុងទម្រង់ស្រាល (Light Touch Approach) ដើម្បីលើកស្ទួយការចូលរួមក្នុងប្រព័ន្ធ និង ជំរុញឱ្យសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលចាប់ផ្ដើមដំណើរការ និង លូតលាស់យ៉ាងសន្សឹមៗ ជាមុនសិន តាមរយៈការដាក់ចេញ និង ការអនុវត្តនូវវិធានការដាក់លាក់ ដូចខាងក្រោម៖

- កសាងច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធ ដែលនៅសេសសល់ ជាអាទិ៍ ច្បាប់ស្ដីពីការការពារទិន្នន័យ និង ឯកជនភាព (Data Protection and Privacy Law), ច្បាប់ស្ដីពីព័ត៌មានសាធារណៈ (Public Information Law), ច្បាប់ស្ដីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន, ច្បាប់ស្ដីពីអាថ៌កំបាំងពាណិជ្ជកម្ម និង ព័ត៌មានដែលមិនអាចបង្ហាញចេញ, ក្រមសីលធម៌អ្នកប្រើប្រាស់ពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក,
- ធ្វើវិសោធនកម្ម ឬ កែសម្រួល, បន្តរៀបចំ និង អនុវត្តនូវច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យសន្តិសុខសាយប័រ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបរិការណ៍ថ្មី និង ស្ថានភាពជាក់ស្ដែង,
- រៀបចំផែនការកសាងសមត្ថភាពរបស់អ្នករៀបចំ និង តាក់តែងច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ព្រមទាំងមន្ត្រីជំនាញ ឱ្យមានចំណេះដឹងឌីជីថល, និង
- លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជាសាធារណៈអំពីវប្បធម៌នៃការគោរពច្បាប់ជាធរមាន តួយ៉ាងច្បាប់ស្ដីពីពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក និង ច្បាប់ស្ដីពីការការពារអ្នកប្រើប្រាស់ ។

ខ. វិធានការគោលនយោបាយផ្នែកសន្តិសុខសាយប័រ

ប្រសិទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រ នឹងជួយដល់ការកាត់បន្ថយហានិភ័យជាអតិបរមាក្នុងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធឌីជីថល, ផ្ដល់បរិយាកាសអំណោយផលដល់ការរីកចម្រើនយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថល និង ធានាបាននូវសង្គមឌីជីថលមួយដែលមានសុវត្ថិភាព និង សន្តិសុខខ្ពស់ ។ បន្ថែមពីនេះ ការយល់ដឹងពីបញ្ហាពាក់ព័ន្ធនឹងឌីជីថល ជាពិសេសបញ្ហាសន្តិសុខតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត គឺជាកត្តាកំណត់ដ៏សំខាន់ ដើម្បីជំរុញ និង លើកទឹកចិត្តការចូលរួមពីអ្នកប្រើប្រាស់ សំដៅបង្កើនការប្រើប្រាស់ និង ការទទួលយកឌីជីថលឱ្យកាន់តែច្រើនឡើង ។ ក្នុងន័យនេះ ការកសាងសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថល ប្រកបដោយសន្តិសុខ និង សុវត្ថិភាព នឹងសម្រេចបាន តាមរយៈការដាក់ចេញ និង ការអនុវត្តនូវវិធានការដាក់លាក់ ដូចខាងក្រោម៖

- បន្តកសាងច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធ និង រៀបចំគោលនយោបាយ ឬយុទ្ធសាស្ត្រស្ដីពីសន្តិសុខសាយប័រ,
- រៀបចំ និង វិនិយោគលើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និង ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រថ្នាក់ជាតិ ក្រោមគណៈកម្មាធិការថ្នាក់ជាតិ ដើម្បីពិនិត្យ និង តាមដានជាប្រចាំ នូវហានិភ័យ ដែលកើតមាន នៅក្នុងប្រទេស, តំបន់ និង សកល,
- បង្កើតយន្តការស្ថាប័ន នៅតាមក្រសួង-ស្ថាប័ន ទាំងថ្នាក់ជាតិ និង ថ្នាក់ក្រោមជាតិ តួយ៉ាង មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ការឆ្លើយតបទៅនឹងឧប្បត្តិហេតុសន្តិសុខកុំព្យូទ័រ និង អ៊ីនធឺណិត (Center for Computer

and Internet Incident Response) ដើម្បីគ្រប់គ្រង និង ជាបង្គោលក្នុងការផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មានពីបញ្ហា និង ហានិភ័យផ្សេងៗ,

- រៀបចំស្តង់ដា ក្របខណ្ឌបច្ចេកទេស និង នីតិវិធីនៃការឆ្លើយតប ដើម្បីជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការអនុវត្តក្នុងការរៀបចំអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធ និង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឌីជីថល ដែលមានភាពធន់នឹងការវាយប្រហារ,
- រៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ និង គោលការណ៍ណែនាំ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងពីបញ្ហាសន្តិសុខសាយប័រតាមកម្រិត,
- លើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍជំនាញសន្តិសុខសាយប័រ ជាអាទិ៍ ការផ្តល់ការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ (Accreditation) សម្រាប់អ្នកជំនាញសន្តិសុខសាយប័រ, ការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញបច្ចេកទេសផ្នែកសន្តិសុខសាយប័រ, និង
- រៀបចំក្របខណ្ឌសហប្រតិបត្តិការក្នុងក្របខណ្ឌទ្វេភាគី និង ពហុភាគី និង បង្កើតកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយនឹងអង្គការអន្តរជាតិ ឬ សមាគម និង វិស័យឯកជន ដែលធ្វើការពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តិសុខសាយប័រ ដើម្បីចែករំលែកព័ត៌មាន, បទពិសោធ និង ឧត្តមានុវត្តន៍ ។

៣.៤.៣. ការកសាងពលរដ្ឋឌីជីថល

ចំណេះដឹង, ជំនាញ និង ទេពកោសល្យ ជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់ ជាពិសេសក្នុងដំណាក់កាលនៃការចាប់យកឌីជីថល និង ការជំរុញការធ្វើបរិវត្តកម្មឌីជីថល ទាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និង វប្បធម៌ ។ ដូច្នេះ ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយនេះ ផ្តោតទៅលើការអភិវឌ្ឍជំនាញឌីជីថល ទាំងវិស័យសាធារណៈ និង វិស័យឯកជន នៅគ្រប់កម្រិត និង គ្រប់ស្រទាប់ ព្រមទាំងការប្រមូលផ្តុំនូវទេពកោសល្យឌីជីថល និង ការជំរុញពលរដ្ឋឌីជីថល ។

ក. វិធានការគោលនយោបាយផ្នែកអ្នកដឹកនាំឌីជីថល

ក្នុងនិន្នាការនៃការធ្វើឌីជីថលូបនីយកម្មសំដៅទៅបរិវត្តកម្មឌីជីថល ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្សកម្ពុជាក្លាយជាអ្នកដឹកនាំឌីជីថលតម្រូវឱ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់លើការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព ទាំងនៅក្នុងវិស័យសាធារណៈ និង វិស័យឯកជន ។ នៅក្នុងបរិការណ៍កម្ពុជា រាជរដ្ឋាភិបាលជាតួអង្គសំខាន់ឈានមុខក្នុងការត្រួសត្រាយផ្លូវក្នុងដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់បរិវត្តកម្មឌីជីថលនាពេលខាងមុខ ។ ការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលឱ្យលេចចេញជារូបរាង ត្រូវការជាចាំបាច់នូវការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពនៃអ្នកដឹកនាំឌីជីថលនៅក្នុងវិស័យសាធារណៈជាចម្បង ដោយការដាក់ចេញ និង ការអនុវត្តនូវវិធានការដាក់លាក់ ដូចខាងក្រោម៖

- រៀបចំក្របខណ្ឌរួមស្តីពីការលើកកម្ពស់អក្ខរកម្មឌីជីថល ក្នុងចំណោមអ្នកដឹកនាំ និង មន្ត្រីនៅតាមក្រសួង-ស្ថាប័នរដ្ឋ ដែលរួមបញ្ចូលទាំងការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញ និង ការកសាងភាពជាអ្នកដឹកនាំឌីជីថល,
- រៀបចំក្របខណ្ឌត្រួតពិនិត្យ និង វាយតម្លៃការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្សឌីជីថលនៅតាមក្រសួង-ស្ថាប័ន

១០	Cloud (computing) Technology	បច្ចេកវិទ្យាក្លោដ	បច្ចេកវិទ្យានៃហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសម្រាប់ផ្តល់សេវាកម្ម ផ្ទុកទិន្នន័យ និង ធនធានគណនា សម្រាប់ប្រតិបត្តិការប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត ។
១១	Cloud-Based Service	សេវាកម្មក្លោដ	សេវាកម្មនៃការប្រើប្រាស់កម្មវិធីសុស្វវែរដែលប្រតិបត្តិការលើបច្ចេកវិទ្យាក្លោដ ។
១២	Cybercrime	ឧក្រិដ្ឋកម្មសាយប័រ	បទល្មើស ដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងបណ្តាញបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និង ព័ត៌មាន ដូចជា ការចូលលួច ក្លែងបន្លំ ឬ កែឯកសារ ការបញ្ចូលមេរោគ ការផ្ញើសារគំរាមកំហែង ឬចាប់ជំរិត ឬ ការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមជាតិ ។
១៣	Cybersecurity	សន្តិសុខសាយប័រ	ការអនុវត្តនៃការទប់ស្កាត់ ការឆ្លើយតប និង ការការពារប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន រួមទាំង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធបណ្តាញ ប្រព័ន្ធប្រតិបត្តិការ និង កម្មវិធី ពីការជ្រៀតចូល និង ការវាយប្រហារគ្រប់រូបភាព ជាពិសេសតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត ។
១៤	Data	ទិន្នន័យ	បណ្តុំលេខ អក្សរ និមិត្តសញ្ញា សារ រូបភាព សំឡេង វីដេអូ ព័ត៌មាន ឬ កម្មវិធីអេឡិចត្រូនិក ដែលត្រូវបានរៀបចំក្នុងទម្រង់សមស្របសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងមូលដ្ឋានទិន្នន័យ ឬប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក ។
១៥	Data Center	មជ្ឈមណ្ឌលទិន្នន័យ	ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសម្រាប់ផ្តល់សេវាកម្ម ផ្ទុកទិន្នន័យ និង ធនធានគណនា សម្រាប់ប្រតិបត្តិការប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ។
១៦	Data Infrastructure	ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធទិន្នន័យ	ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឌីជីថលដើម្បីផ្ទុក បំប្លែង និង វិភាគទិន្នន័យដើម្បីជំរុញឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ និង ការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យ ។
១៧	Data Privacy (Information Privacy)	ឯកជនភាពនៃទិន្នន័យផ្ទាល់ខ្លួន	នីតិវិធីដែលធានាថាទិន្នន័យរបស់រូបវន្តបុគ្គល និង នីតិបុគ្គលដែលទទួលបានការយល់ព្រមឱ្យកត់ត្រាដោយនីតិបុគ្គលណាមួយក្នុងប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានមិនត្រូវបានចែករំលែក លួចយក ឬ យកទៅប្រើប្រាស់ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតពីម្ចាស់ទិន្នន័យ ។
១៨	Database	មូលដ្ឋានទិន្នន័យ	បណ្តុំទិន្នន័យដែលមានទំនាក់ទំនងគ្នាបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងងាយស្រួលគ្រប់គ្រង និង ស្វែងរក ។
១៩	Data-Driven Governance	អភិបាលកិច្ចដោយផ្អែកលើទិន្នន័យ	អភិបាលកិច្ចដោយប្រើប្រាស់ទិន្នន័យដើម្បីនាំឱ្យមានការសម្រេចចិត្តជាគោលនយោបាយ កំណត់គោលដៅ ផ្លាស់ប្តូរវិធានការគោលនយោបាយ និង តាមដានការអនុវត្តគោលនយោបាយក្នុងន័យបង្កើនតម្លាភាព ។

២០	Digital Technology	បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល	បច្ចេកវិទ្យាដែលប្រើប្រាស់ឧបករណ៍អេឡិចត្រូនិក ឧបករណ៍ឆ្លាត ប្រព័ន្ធទូរគមនាគមន៍ ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និង ធនធានគណនា សម្រាប់បង្កើត ផ្ទុក បំប្លែង និង វិភាគទិន្នន័យ ។
២១	Digital Adaptation	ការសម្របឌីជីថល	សមត្ថភាពរបស់មនុស្សក្នុងការយល់ដឹង និង ការសម្របខ្លួនទៅតាមការវិវឌ្ឍឥតឈប់ឈររបស់បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលដែលចាក់ជ្រៅទៅក្នុងធុរកិច្ច សេដ្ឋកិច្ច និង សង្គម ។
២២	Digital Adoption	ការស្រូបយក ឬ ការចាប់យកឌីជីថល	ស្ថានភាពដែលមនុស្សមានជំនាញក្នុងការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍អេឡិចត្រូនិក ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និង ថ្នាលឌីជីថលតាមបំណង និង ឱ្យអស់លទ្ធភាព ។
២៣	Digital business	ធុរកិច្ចឌីជីថល	ធុរកិច្ចដែលមានអាជីវកម្មចម្បងប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ឬ ផ្តល់សេវាឌីជីថល ឬ បង្កើតផលិតផលជាបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល។
២៤	Digital Citizen	ពលរដ្ឋឌីជីថល	ប្រជាពលរដ្ឋដែលចេះប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលក្នុងកិច្ចការ និង ការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ។
២៥	Digital Content	ខ្លឹមសារឌីជីថល	ខ្លឹមសារនៃព័ត៌មានក្នុងទម្រង់ឌីជីថល ដែលអាចមើល អាន ស្តាប់ ឬ ទាញយកបាន ក្នុងទម្រង់ជាអត្ថបទ រូបភាពសំឡេង វីដេអូ ។ល។
២៦	Digital Government	រដ្ឋាភិបាលឌីជីថល	ដំណើរការនៃការធ្វើទំនើបកម្មលើប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋាភិបាល និង សេវាសាធារណៈតាមរយៈការប្រើប្រាស់នូវបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ដូចជាកុំព្យូទ័រ ឧបករណ៍ឆ្លាត និង ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត សំដៅជួយសម្រួលដល់ការគ្រប់គ្រងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់រដ្ឋ ការសម្រេចចិត្ត និង ការផ្តល់សេវាជូនប្រជាពលរដ្ឋ វិស័យឯកជន និង ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព តម្លាភាព គណនេយ្យភាព និង បរិយាបន្នកម្ម ។
២៧	Digital Identity	អត្តសញ្ញាណឌីជីថល	ព័ត៌មានដែលបញ្ជាក់ពីអត្តសញ្ញាណរូបវន្តបុគ្គល និង នីតិបុគ្គលក្នុងពិភពឌីជីថលដែលព័ត៌មាននេះបានភ្ជាប់ទៅនឹងអត្តសញ្ញាណរូបវន្តបុគ្គល និង នីតិបុគ្គលនៅក្នុងពិភពពិត ។
២៨	Digital Literacy	អក្ខរកម្មឌីជីថល	ជំនាញដែលជំរុញសមត្ថភាពឌីជីថល និង ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និង ទូរគមនាគមន៍ សម្រាប់ការសិក្សារៀនសូត្រ កម្សាន្ត ការងារ និង ការប្រាស្រ័យទាក់ទង ។
២៩	Digital Platform	ថ្នាលឌីជីថល	កម្មវិធីបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានបង្កើតបានជាពិភពឌីជីថលបម្រើក្នុងគោលបំណងជាក់លាក់មួយ និង សម្រាប់សម្របសម្រួលអ្នកប្រើប្រាស់ធ្វើអន្តរសកម្ម និង អន្តរប្រតិបត្តិការជាមួយនឹងអ្នកពាក់ព័ន្ធនានា ។

៣៩	Ecosystem	ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី	ប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងដែលមានភាពប្រកួតប្រជែងគ្នានៃសមាសភាពពាក់ព័ន្ធរួមមាន មនុស្ស ស្ថាប័ន កម្មវិធី នីតិវិធី អន្តរាគមន៍ ទីផ្សារ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ។ល។ បង្កើតបានជាប្រព័ន្ធមួយអាចគ្រប់គ្រង និង អភិវឌ្ឍខ្លួនឯងបាន ប្រកបដោយចីរភាព ។
៤០	E-government	រដ្ឋាភិបាលអេឡិចត្រូនិក	ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និង គមនាគមន៍ ជាពិសេសប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត ដោយរាជរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីសម្រេចបាននូវរាជរដ្ឋាភិបាលមួយដែលល្អប្រសើរ ។
៤១	Electronic Know Your Customer (eKYC)	ការសម្គាល់អតិថិជនឌីជីថល	ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលដើម្បីបង្កើត និង កំណត់អត្តសញ្ញាណរបស់អតិថិជនក្នុងពិភពឌីជីថលតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក ដោយពឹងផ្អែកលើឯកសារសម្គាល់អត្តសញ្ញាណដែលទទួលស្គាល់ដោយរាជរដ្ឋាភិបាល ។
៤២	FinTech (Financial Technology)	បច្ចេកវិទ្យាហិរញ្ញវត្ថុ	បច្ចេកវិទ្យា និង នវានុវត្តន៍លើវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ទាំងវិស័យ ធនាគារ និង វិស័យហិរញ្ញវត្ថុមិនមែនធនាគារ បង្កើតឡើងដើម្បីឱ្យមានការចូលប្រើប្រាស់ ផ្តល់ និង ទទួលសេវាហិរញ្ញវត្ថុបានទូលំទូលាយ ប្រកបដោយបរិយាបន្នកម្ម ។
៤៣	FinTech Regulatory Sandbox	បរិស្ថានសាកល្បងបច្ចេកវិទ្យាហិរញ្ញវត្ថុ	បរិស្ថានសម្រាប់ឱ្យគ្រឹះស្ថានបច្ចេកវិទ្យាហិរញ្ញវត្ថុសាកល្បងនូវផលិតផល និង សេវារបស់ខ្លួនជាមួយនឹងអតិថិជនពិតប្រាកដ ប៉ុន្តែក្នុងទំហំ និង រយៈពេលកំណត់មួយ មុននឹងធ្វើការដាក់ចេញ និង ការជំរុញការប្រើប្រាស់ឱ្យបានទូលំទូលាយ ។
៤៤	Industry 4.0	ឧស្សាហកម្ម ៤.០	បរិបទនៃការវិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មដែលបច្ចេកវិទ្យាអនុញ្ញាតឱ្យមានការបញ្ចូលគ្នានៃទិន្នន័យពីម៉ាស៊ីន ឧបករណ៍ និង សេនស័រ ពីខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្ម និង ពីការប្រើប្រាស់របស់មនុស្ស ហើយដែលផ្តល់ព័ត៌មានច្បាស់លាស់ និង ទាន់ពេល ដល់អ្នកផលិត និង អ្នកពាក់ព័ន្ធ សំដៅធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មទាំងមូល ។
៤៥	Internet	អ៊ីនធឺណិត	បណ្តាញកុំព្យូទ័រសកលដែលភ្ជាប់គ្នាតាមរយៈពិធីសារគមនាគមន៍រួមមួយដើម្បីចែករំលែក និង ផ្តល់ព័ត៌មាន ។
៤៦	Internet of Things (IoT)	ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិតនៃវត្ថុ	ការបំពាក់ឧបករណ៍អ៊ីនធឺណិតទៅនឹងសត្វ មនុស្ស ផ្ទះ អគារ យានយន្ត និង វត្ថុផ្សេងៗទៀត... ដើម្បីប្រតិបត្តិការជាមួយនឹងមជ្ឈមណ្ឌលអ៊ីនធឺណិតនៅគ្រប់ទីកន្លែង គ្រប់ពេលវេលាសម្រាប់បញ្ជូន-ទទួលព័ត៌មាន ។

ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយ
សេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា
២០២១-២០៣៥

ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០២១

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

គោលនយោបាយ
រដ្ឋាភិបាលឌីជីថលកម្ពុជា
២០២២-២០៣៥

“កសាងរដ្ឋាភិបាលឌីជីថល ដើម្បីលើកកម្ពស់ គុណភាពជីវិតនិងទំនុកចិត្តប្រជាពលរដ្ឋ តាមរយៈការបម្រើសេវាសាធារណៈឱ្យកាន់តែល្អប្រសើរ”

រៀបចំដោយ
ក្រសួងប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍
ខែមករា ឆ្នាំ២០២២

៣- ស្ថានភាពរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលកម្ពុជា

៣.១- ដំណើរវិវត្ត

នៅឆ្នាំ២០០០ សេវាសាធារណៈឌីជីថលនៅកម្ពុជាបានចាប់ផ្តើមជាលើកដំបូង ហើយ**អាជ្ញាធរជាតិទទួលបន្ទុកកិច្ចការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ព័ត៌មានវិទ្យា(NiDA)** ត្រូវបានបង្កើតក្រោមទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ អាជ្ញាធរនេះបានស្ថាបនាបណ្តាញហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធព័ត៌មានជាតិ ដែលចាប់ផ្តើមពីការតភ្ជាប់ក្រសួងស្ថាប័ន និងបន្ទាប់មកពង្រីកទៅតាមខេត្តអាទិភាព ចំនួន៩ ដោយមានមជ្ឈមណ្ឌលទិន្នន័យ ចំនួន៣ និងប្រព័ន្ធព័ត៌មានឌីជីថល ចំនួន៣។

នៅឆ្នាំ២០១៣ NiDA ត្រូវបានធ្វើសមាហរណកម្មមកក្រសួងប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍ ហើយបណ្តាញហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធព័ត៌មានជាតិនៅបន្តប្រើប្រាស់ តាមក្រសួងស្ថាប័នរហូតដល់បច្ចុប្បន្ន។ បន្ទាប់មក រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានបន្តអភិវឌ្ឍវិស័យទូរគមនាគមន៍និងបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍និងព័ត៌មាន ដោយបានដាក់ចេញនូវឯកសារគោលនយោបាយ ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តមួយចំនួន ដែលខ្លឹមសារគោលនៃឯកសារទាំងនេះមានសង្គតិភាពជាមួយឧត្តមានុវត្តន៍អន្តរជាតិ និងបានរំលេចភាពជាដៃគូរវាងរដ្ឋនិងឯកជន។ យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណដំណាក់កាលទី៣ ពីឆ្នាំ២០១៣ដល់ឆ្នាំ២០១៨ បានគូសបញ្ជាក់នូវភាពចាំបាច់បន្តអភិវឌ្ឍរដ្ឋាភិបាលអេឡិចត្រូនិក(e-Government) និងជំរុញវិស័យឯកជនឱ្យវិនិយោគកាន់តែច្រើនលើបច្ចេកវិទ្យានិងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឌីជីថល។ នៅឆ្នាំ២០១៤ ***ផែនការមេបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍និងព័ត៌មានកម្ពុជាឆ្នាំ២០២០*** ត្រូវបានអនុម័តក្នុងគោលបំណងជំរុញការអភិវឌ្ឍវិស័យបច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍និងព័ត៌មាន និងពង្រឹងការអភិវឌ្ឍមូលធនមនុស្ស ការតភ្ជាប់ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត សន្តិសុខឌីជីថល និងសេវាសាធារណៈតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក។

នៅឆ្នាំ២០១៤ រាជរដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតវិទ្យាស្ថានជាតិប្រៃសណីយ៍ ទូរគមនាគមន៍ បច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍ និងព័ត៌មាន(NIPTICT) ជាសេនាធិការរបស់ក្រសួងប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍ ដើម្បីចូលរួមការបណ្តុះបណ្តាលមូលធនមនុស្សជំនាញនិងអក្ខរកម្មឌីជីថលដល់មន្ត្រីរាជការ និងជំរុញការស្រាវជ្រាវនិងនវានុវត្តន៍ឌីជីថល ហើយវិទ្យាស្ថាននេះត្រូវបានអភិវឌ្ឍទៅជាបណ្ឌិត្យសភាបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលកម្ពុជា(CADT)នៅឆ្នាំ២០២១។ គិតត្រឹមឆ្នាំ២០២១ បណ្ឌិត្យសភាបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលកម្ពុជាបានបណ្តុះបណ្តាលដល់និស្សិតជំនាញឌីជីថល៥០០នាក់ អក្ខរកម្មឌីជីថលដល់មន្ត្រីរាជការជាង៦ ៧០០នាក់ ពីគ្រប់ក្រសួងស្ថាប័ន និងរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ និងអក្ខរកម្មឌីជីថលដល់សិស្សានុសិស្ស និងមន្ត្រីរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិជាង៥ ០០០នាក់នៅតំបន់ដាច់ស្រយាល ព្រមទាំងស្រាវជ្រាវលើបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលដូចជាបច្ចេកវិទ្យាភាសាខ្មែរ បញ្ញាសិប្បនិម្មិត ជាដើម និងបានចូលរួមជំរុញនវានុវត្តន៍ឌីជីថលនិងការកសាងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីធុរកិច្ចថ្មីឌីជីថល។

នៅឆ្នាំ២០១៥ ***ច្បាប់ស្តីពីទូរគមនាគមន៍*** ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើក្នុងគោលបំណងជានា ១- ការប្រើប្រាស់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនិងបណ្តាញ និងការផ្តល់សេវាទូរគមនាគមន៍ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព សុវត្ថិភាព គុណភាព ភាពជឿទុកចិត្ត និងតម្លៃសមរម្យ ២- ការជំរុញនិងលើកទឹកចិត្តដល់វិស័យឯកជនឱ្យចូលរួមក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យនេះ និង ៣-ការប្រកួតប្រជែងដោយសុចរិតនិងការពារអ្នកប្រើប្រាស់។

នៅឆ្នាំ២០១៦ រាជរដ្ឋាភិបាលបានអនុម័ត ***គោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យទូរគមនាគមន៍បច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍និងព័ត៌មានឆ្នាំ២០២០*** ដោយបានដាក់ចេញនូវវិធានការនិងកំណត់គោលដៅក្នុងការពង្រឹងមូលដ្ឋាននៃការអភិវឌ្ឍវិស័យទូរគមនាគមន៍ បច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍និងព័ត៌មាន ពង្រឹងសន្តិសុខឌីជីថល ជំរុញការអភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្ម និងលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍និងព័ត៌មាន។ លទ្ធផលនៃការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះនៅមានកម្រិត និងមិនទាន់សម្រេចបានតាមគោលដៅ ដោយសារបញ្ហាប្រឈមផ្សេងៗ ដូចជា ធនធានថវិកា មូលធនមនុស្ស ជាដើម។

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៨ រាជរដ្ឋាភិបាលបានចាត់ទុកការអភិវឌ្ឍឌីជីថលជាអាទិភាពសំខាន់ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គម ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងនិន្នាការនៃបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មជំនាន់ទី៤។ ផ្ដើមចេញពីនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលបាននិងកំពុងរៀបចំគោលនយោបាយ ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត សំដៅដាក់ចេញកម្មវិធីសេវាឌីជីថលប្រកបដោយគុណភាព ដោយមានការចូលរួមផ្ដល់មតិយោបល់ពីប្រជាពលរដ្ឋ និងគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់។

នៅចុងឆ្នាំ២០១៩ កម្ពុជាបានអនុម័ត ***ច្បាប់ស្តីពីពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក*** ដែលកំណត់អំពីយថាភូតភាព សុក្រឹតភាព សុវត្ថិភាព និងភាពជឿទុកចិត្តនៃទម្រង់និងទំនាក់ទំនងអេឡិចត្រូនិក និង***ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារអ្នកប្រើប្រាស់*** ដើម្បីលើកកម្ពស់ការប្រកួតប្រជែងដោយសុចរិត។ ជាមួយគ្នានោះដែរ កម្ពុជាក៏បានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មក្នុងក្របខណ្ឌតំបន់ដូចជា ភាពជាដៃគូសេដ្ឋកិច្ចគ្រប់ជ្រុងជ្រោយតំបន់(RCEP) និងកិច្ចព្រមព្រៀងអាស៊ានស្តីពីពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក ដែលបានកំណត់កាតព្វកិច្ចរបស់កម្ពុជាក្នុងការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងទាំងនោះ។ ក្រៅពីនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលបាននិងកំពុងរៀបចំ ***សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន*** ក្នុងគោលដៅបង្ការ ទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ***សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសន្តិសុខសាយប័រ*** ដើម្បីកំណត់គោលការណ៍ និងយន្តការបង្ការ គ្រប់គ្រង និងឆ្លើយតបចំពោះការគំរាមកំហែងសន្តិសុខឌីជីថលនិងឧប្បត្តិហេតុសន្តិសុខឌីជីថល និង ***សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលព័ត៌មាន***ក្នុងគោលបំណងធានាដល់សាធារណជនគ្រប់រូបនូវសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានពីស្ថាប័នសាធារណៈ ស្របតាមស្មារតីនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

គិតត្រឹមឆ្នាំ២០២០ មានគម្រោងអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឌីជីថលនិងប្រព័ន្ធព័ត៌មានឌីជីថលជាច្រើន ដូចជាការរៀបចំមជ្ឈមណ្ឌលទិន្នន័យចំនួន៣និងបន្ទប់សេវូបករណ៍នៅតាមក្រសួងស្ថាប័នចំនួន២០។ ក្រសួងស្ថាប័នបានរៀបចំបណ្ដាញផ្ទៃក្នុងនិងតភ្ជាប់បណ្ដាញអ៊ីនធឺណិតផ្ដល់ដោយក្រសួងប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍ឬក្រុមហ៊ុន ប៉ុន្តែមិនបានតភ្ជាប់ទៅគ្រប់នាយកដ្ឋានឬអង្គភាពពាក់ព័ន្ធមួយចំនួន។

នៅឆ្នាំ២០២១នេះ មានអ្នកចុះឈ្មោះប្រើប្រាស់សេវាអ៊ីនធឺណិតប្រមាណ១៧,៦៥លាន ក្នុងនោះអ្នកចុះឈ្មោះប្រើប្រាស់សេវាអ៊ីនធឺណិតចល័តមានប្រមាណ១៧,៣៥លាន(ដូចមានក្នុងតារាងទី១)។ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធទូរគមនាគមន៍មិនទាន់គ្របដណ្ដប់នៅទូទាំងផ្ទៃប្រទេស ចំណែកបណ្ដាញខ្សែកាបអុបទិកឆ្អឹងខ្នងមានប្រមាណ៤៦ពាន់គីឡូម៉ែត្រ និងបណ្ដាញខ្សែកាបអុបទិកក្រោមបាតសមុទ្រចំនួន២ ក្នុងនោះ ខ្សែកាបអុបទិកក្រោមបាតសមុទ្រទី១ តភ្ជាប់កម្ពុជាទៅប្រទេសថៃនិងម៉ាឡេស៊ី(Malaysia Cambodia Thailand MCT) រីឯខ្សែទី២ តភ្ជាប់កម្ពុជាទៅប្រទេសចំនួន១៨ ក្នុងទ្វីបអាស៊ី អាហ្វ្រិក និងអឺរ៉ុប(Asia Africa Europe 1 AAE-1)។ បណ្ដាញទូរសព្ទចល័តជំនាន់ទី៤(4G) កំពុងផ្ដល់សេវាជូនប្រជាពលរដ្ឋប្រមាណ៨០%។

តារាងទី១ : អត្រាអ្នកប្រើប្រាស់សេវាអ៊ីនធឺណិតនិងសេវាទូរគមនាគមន៍គ្របដណ្ដប់ឆ្នាំ២០២១

អត្រាអ្នកប្រើប្រាស់សេវាអ៊ីនធឺណិត			
ប្រតិបត្តិករ	ចំនួនអ្នកប្រើប្រាស់	អត្រាក្នុង១០០នាក់	ចំណែកទីផ្សារ
សេវាអ៊ីនធឺណិតចល័ត(៥ក្រុមហ៊ុន)	១៧ ៣៤៩ ២៦១	១០៥,៦០	៩៨,៣០%
សេវាអ៊ីនធឺណិតអចល័ត(៣៥ក្រុមហ៊ុន)	៣០៤ ០៧១	១,៨២	១,៧០%
សរុប	១៧ ៦៥៣ ៣៣២	១០៧,៤២	១០០%

គោលនយោបាយ
រដ្ឋាភិបាលឌីជីថលកម្ពុជា
២០២២-២០៣៥

ខែ មករា ឆ្នាំ ២០២២

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ

ដំណាក់កាលទី ១

ដើម្បីកំណើន ការងារ សមធម៌ ប្រសិទ្ធភាព និង ចីរភាព
កសាងមូលដ្ឋានគ្រឹះឆ្ពោះទៅសម្រេចចក្ខុវិស័យកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០៥០

រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា

ធ្វើនៅ រាជធានីភ្នំពេញ, ខែស្រាពណ៍ ឆ្នាំថោះ បញ្ចស័ក ពុទ្ធសករាជ ២៥៦៧
ត្រូវនឹង ខែសីហា គ្រិស្តសករាជ ២០២៣

យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ

ដំណាក់កាលទី ១

ដើម្បីកំណើន ការងារ សមធម៌ ប្រសិទ្ធភាព និង ចីរភាព

កសាងមូលដ្ឋានគ្រឹះឆ្ពោះទៅសម្រេច

ចក្ខុវិស័យកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០៥០

ធ្វើនៅ រាជធានីភ្នំពេញ ខែស្រាពណ៍ ឆ្នាំថោះ ពុទ្ធសករាជ ២៥៦៧

ត្រូវនឹង ខែសីហា គ្រិស្តសករាជ ២០២៣

ទាបជាង ១០% និង បន្តខិតខំទាញទម្លាក់អត្រានៃភាពក្រីក្រ ឱ្យស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតជាអប្បបរមា តាមរយៈ វិធានការបង្រួមវិសមភាពសេដ្ឋកិច្ច; ការអភិវឌ្ឍ និង ការកសាងប្រព័ន្ធគាំពារសង្គមឱ្យមានលក្ខណៈប្រមូលផ្ដុំ និង សង្គតិភាព; ការកាត់បន្ថយបន្ទុកជីវភាពប្រជាជន; និង ការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ប្រកបដោយគុណភាព, ប្រសិទ្ធភាព និង បរិយាបន្ន ។

៤. បន្តពង្រឹងសមត្ថភាព អភិបាលកិច្ច និង លើកកម្ពស់គុណភាពស្ថាប័ន, ទាំងថ្នាក់ជាតិ និង ថ្នាក់ក្រោមជាតិ, ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវប្រសិទ្ធភាពនៃសេវាសាធារណៈ; បន្តពង្រឹងអភិបាលកិច្ចវិស័យឯកជន; និង បន្តកិច្ចប្រឹងប្រែងលើកកម្ពស់បរិយាកាសអំណោយផល សម្រាប់ធុរកិច្ច, ការវិនិយោគ និង ពាណិជ្ជកម្ម ។

៥. ធានាចីរភាពនៃការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និង កសាងភាពធន់ទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដោយធ្វើបរមភាវូបនីយកម្ម (Optimization) ផលលាភប្រជាសាស្ត្រ និង ពង្រឹងភាពធន់នៃប្រជាសាស្ត្រ; លើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រ; គ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយចីរភាព; បង្កើនហិរញ្ញប្បទានចីរភាព និង បៃតង នៅក្នុងបណ្ដុំកម្ចីសរុប ដើម្បីបង្កើនលំហូរហិរញ្ញវត្ថុឆ្ពោះទៅរកការវិនិយោគបៃតង និង សេដ្ឋកិច្ចបៃតង; ជំរុញការវិនិយោគសាធារណៈ ដែលមានភាពធន់នឹងអាកាសធាតុ និង មានការបញ្ចេញកាបូនទាប; និង ធានាចីរភាពបរិស្ថាន ព្រមទាំងត្រៀមខ្លួនជាស្រេច ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។

អាទិភាពគន្លឹះ ៥ រួមមាន ដូចខាងក្រោម ៖

នៅក្នុងការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ក្នុងរយៈកាលកន្លងមក, រាជរដ្ឋាភិបាលបានកំណត់យកអាទិភាពគន្លឹះ ចំនួន ៤ រួមមាន **មនុស្ស ផ្លូវ ទឹក** និង **ភ្លើង** ដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍប្រទេស ដែលលំដាប់នៃសារៈសំខាន់របស់អាទិភាពទាំងនេះ ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរទៅតាមដំណាក់កាលនីមួយៗ ។

យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ-ដំណាក់កាលទី ១ កំណត់យកអាទិភាពគន្លឹះចំនួន ៥ ដោយបន្ថែមបច្ចេកវិទ្យា និង បន្តកំណត់យក **មនុស្ស** ជាអាទិភាពទី ១ ហើយ **ផ្លូវ ទឹក ភ្លើង** និង **បច្ចេកវិទ្យា** គឺជាអាទិភាព បន្តបន្ទាប់តាមលំដាប់ ។ ក្នុងន័យនេះ, បញ្ចកោណយុទ្ធសាស្ត្រ ទាំង ៥ ត្រូវបានគិតគូរឡើងវិញ ទៅតាមអាទិភាពខាងលើ ដោយរៀបចំឱ្យមានលក្ខណៈប្រទាក់ក្រឡាគ្នា ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការ និង ទិសដៅនៃការអភិវឌ្ឍកម្ពុជា ក្នុងដំណាក់កាលថ្មីខាងមុខ ។ អាទិភាព **"មនុស្ស"** ត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងជាចម្បង ក្នុងបញ្ចកោណទី ១ និង បំពេញបន្ថែមដោយមុំទី ១ នៃបញ្ចកោណទី ៣, មុំទី ១ នៃបញ្ចកោណទី ៤, និង មុំទី ១ នៃបញ្ចកោណទី ៥ ។ អាទិភាព **"ផ្លូវ ទឹក និង ភ្លើង"** ត្រូវបានរៀបចំជាចម្បង ក្នុងមុំទី ២ នៃបញ្ចកោណទី ២ និង មានលក្ខណៈបំពេញគ្នា ក្នុងចំណោមមុំផ្សេងទៀតនៃបញ្ចកោណនេះផង ហើយប្រទាក់គ្នាទៅនឹងមុំទី ៣ និង មុំទី ៤ នៃបញ្ចកោណទី ៤ ផង ។ អាទិភាព **"បច្ចេកវិទ្យា"** ត្រូវបានផ្តោតជាសំខាន់ក្នុងបញ្ចកោណទី ៥, ជាពិសេស ការកសាង និង ការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឌីជីថល ដែលមាននៅក្នុងមុំទី ៣ និង មានភាពប្រទាក់ក្រឡាយ៉ាងស្អិតរមួត ក្នុងគ្រប់មុំនៃបញ្ចកោណទាំង ៤ ផ្សេងទៀត ។ ជារួម, អាទិភាពគន្លឹះទាំង ៥ ក្នុង ទម្រង់ **"បញ្ចកោណយុទ្ធសាស្ត្រ"** ត្រូវបានរៀបចំ ដូចខាងក្រោម ៖

បញ្ចកោណទី ១ ៖ ការអភិវឌ្ឍមូលធនមនុស្ស : (១). ការពង្រឹងគុណភាពវិស័យអប់រំ កីឡា វិទ្យាសាស្ត្រ និង បច្ចេកវិទ្យា; (២). ការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញបច្ចេកទេស; (៣). ការលើកកម្ពស់សុខភាព និង សុខុមាលភាពប្រជាជន; (៤). ការពង្រឹងប្រព័ន្ធគាំពារសង្គម និង ប្រព័ន្ធស្បៀង; និង (៥). ការពង្រឹងភាពជាពលរដ្ឋក្នុងសង្គម ដែលមានអារ្យធម៌ខ្ពស់ ប្រកបដោយសីលធម៌, សមធម៌ និង បរិយាបន្ន ។

បញ្ចកោណទី ២ ៖ ការធ្វើពិពិធកម្មសេដ្ឋកិច្ច និង ការបង្កើនភាពប្រកួតប្រជែង : (១). ការអភិវឌ្ឍវិស័យគន្លឹះ និង ប្រភពថ្មី នៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច;

និង ការប្រកបមុខរបររបស់ជនបរទេស; និង ការធ្វើទំនើបកម្មប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យអន្តោប្រវេសន៍ សំដៅបង្ការ និង ទប់ស្កាត់ ការលបលួចជ្រៀតចូល, ការស្នាក់នៅ និង ការប្រកបមុខរបរ ដោយខុសច្បាប់ ។

ទី៩- ការពង្រឹង ការអនុវត្តច្បាប់ និង ការកសាងសមត្ថភាព ដើម្បីទប់ស្កាត់បទល្មើស តាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ ។

ទី១០- ការជំរុញការអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីអត្តសញ្ញាណកម្ម ឆ្នាំ ២០១៧-២០២៦ ដោយបង្កើតឱ្យមានមជ្ឈមណ្ឌលជាតិគ្រប់គ្រងទិន្នន័យប្រជាជន; រៀបចំឱ្យប្រើប្រាស់លេខសម្គាល់អត្តសញ្ញាណបុគ្គល; និង ជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីអត្រានុកូលដ្ឋាន, ស្ថិតិអត្រានុកូលដ្ឋាន និង អត្តសញ្ញាណកម្ម, និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធ ។

មុំទី២. ការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវនយោបាយការបរទេសឯករាជ្យ, ផ្អែកលើច្បាប់ និង ឈ្លាសវៃ

គោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រ គឺការបន្តពង្រឹងការអនុវត្តនយោបាយការបរទេសឯករាជ្យ ផ្អែកលើច្បាប់ ក្នុងកិច្ចការពារ និង ក្នុងការជំរុញបង្កើនផលប្រយោជន៍ស្នូលរបស់ជាតិ; និង ការកសាងមិត្តភាព និង កិច្ចសហប្រតិបត្តិការប្រសើរ ជាមួយប្រទេសទាំងអស់នៅលើសកលលោក និង អង្គការអន្តរជាតិនានា; ព្រមទាំងការចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ចំពោះបុព្វហេតុសន្តិភាព, ស្ថិរភាព, សន្តិសុខ និង វិបុលភាព ក្នុងតំបន់ និង សកលលោក ស្របតាមអភិក្រម **"រក្សាចាស់, បង្កើតថ្មី"** ។

ក្នុងនីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, រាជរដ្ឋាភិបាលផ្តោតអាទិភាពលើ ៖

ទី១- ការបន្តអនុវត្តនយោបាយការបរទេសឯករាជ្យ ដោយផ្អែកលើច្បាប់អន្តរជាតិ និង គោរពដាច់ខាតនូវ អធិបតេយ្យ, បូរណភាពទឹកដី និង ឯករាជ្យរបស់រដ្ឋសមាជិក អនុលោមតាមធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ និង គោលការណ៍ដែលទទួលស្គាល់ជាសកល ។

ប្រសិទ្ធភាព ។

ទី២- ការបន្តជំរុញ និង កសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធទឹក រួមទាំងប្រព័ន្ធប្រព្រឹត្តកម្ម ដើម្បីធានានូវសន្តិសុខទឹក និង ចីរភាពបរិស្ថាន, និង ឆ្លើយតបទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។

ទី៣- ការបន្តបង្កើនការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ភាគរបរិស្ថាន និង ភាគរ-អាកាសធាតុ ដូចជា បច្ចេកវិទ្យា, ដំណោះស្រាយតាមបែបធម្មជាតិ, និង ការ-ប្រើប្រាស់ម៉ូដែល និង បច្ចេកវិទ្យាបញ្ញាសិប្បនិម្មិត ទៅក្នុងការគ្រប់គ្រង សុវត្ថិ-ភាព ទឹក និង បរិស្ថាន ជាដើម ។

ទី៤- ការបន្តពង្រឹងក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្ត និង គោលនយោបាយពាក់ព័ន្ធបរិស្ថាន ទឹក និង គ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ ក៏ដូចជា ការងារការទូតបៃតង ដើម្បីធានានិរន្តរភាពប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី និង ការរួមចំណែកក្នុងការកាត់បន្ថយការប្រែ-ប្រួលអាកាសធាតុ ។

ទី៥- ការបន្តអភិវឌ្ឍ សមត្ថភាពជំនាញ និង ចំណេះដឹងបច្ចេកទេស ព្រមទាំងការសិក្សាស្រាវជ្រាវវិទ្យាសាស្ត្រ លើផ្នែកបរិស្ថាន, ការអភិវឌ្ឍបៃតង, សន្តិសុខទឹក, ការកាត់បន្ថយការបញ្ចេញឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់, ការបន្សាំខ្លួនទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ, និង ការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិ ប្រកបដោយចីរភាព; និង ការចងក្រងផលិតឯកសារឧបទេស សម្រាប់ការអប់រំផ្សព្វផ្សាយដល់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ ដើម្បីជំរុញ និង លើកទឹកចិត្តការចូលរួមអនុវត្ត សាលារៀន និង អារាម ភាគរបរិស្ថាន និង គោលនយោបាយភូមិ-ឃុំ-សង្កាត់ មានសុវត្ថិ-ភាព ប្រកបដោយ អនាម័យ, សោភ័ណភាព និង បរិស្ថានល្អ ។

បញ្ចកោណទី៥. ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថល

រាជរដ្ឋាភិបាល បានចាត់ទុកបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលជាកាតាលីករថ្មីដ៏មានសារៈសំខាន់ ដែលមានសក្តានុពលភាព និង កាលានុវត្តភាព ក្នុងការជំរុញកំណើនផលិតភាពសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គម ក៏ដូចជាប្រសិទ្ធភាពនៃការងាររដ្ឋបាល ។

ឌីជីថល ។

ទី៤- ការរៀបចំក្របខ័ណ្ឌវាយតម្លៃឡើងវិញនូវចន្លោះប្រហោង និង ការពង្រឹងប្រព័ន្ធសន្តិសុខឌីជីថលសម្រាប់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធចាំបាច់ ។

ទី៥- ការបណ្តុះបណ្តាល និង ការបង្កើនការអភិវឌ្ឍ ជំនាញសន្តិសុខឌីជីថល, និង ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាសន្តិសុខឌីជីថល ដើម្បីបញ្ជ្រាបការយល់ដឹងជាសាធារណៈ អំពីបញ្ហាសន្តិសុខឌីជីថល និង កិច្ចការពារខ្លួន និង ការប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ។

ទី៦- ការបង្កើតយន្តការនៃកិច្ចសហការ និង កិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយនឹងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ, ទាំងរដ្ឋ វិស័យឯកជន និង ប្រជាជន, ដើម្បីចូលរួមពារការណ៍, ទប់ស្កាត់, បំពាក់សុវត្ថិភាពក្នុងប្រព័ន្ធឌីជីថល និង ឈានឆ្ពោះទៅដល់ការបង្ក្រាបទាន់ពេល នូវបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ។

ទី៧- ការបង្កើតក្របខ័ណ្ឌកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ, ទាំងក្នុងតំបន់ និង ជាសកល, ក្នុងការចែករំលែកព័ត៌មាន និង ការគ្រប់គ្រងហានិភ័យពាក់ព័ន្ធនឹងសន្តិសុខឌីជីថល ក្នុងបរិការណ៍តំបន់ និង សកល ។

មុំទី៥. ការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាហិរញ្ញវត្ថុ

គោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រ គឺការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាហិរញ្ញវត្ថុ ដោយចាប់យកកាលានុវត្តភាព និង ទាញយកអត្ថប្រយោជន៍ជាអតិបរមាពីបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ដើម្បីលើកកម្ពស់បរិយាបន្នហិរញ្ញវត្ថុ, រក្សាស្ថិរភាពវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ, និង ជំរុញការនវានុវត្តហិរញ្ញវត្ថុ តាមរយៈ ការអនុវត្ត "គោលនយោបាយអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាហិរញ្ញវត្ថុកម្ពុជា ២០២៣-២០២៨" ។

ក្នុងនីតិកាលទី ៧ នៃរដ្ឋសភា, រាជរដ្ឋាភិបាលផ្តោតអាទិភាពលើ ៖

ទី១- ការរៀបចំ ការធ្វើវិសោធនកម្ម និង ការពង្រឹងប្រសិទ្ធភាព នៃការអនុវត្តច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ពាក់ព័ន្ធនឹងបច្ចេកវិទ្យាហិរញ្ញវត្ថុ ដើម្បីកសាងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីគតិយុត្ត សម្រាប់ការធ្វើនិយ័តកម្ម, ការធ្វើសុខដុម-

គំនូរបំព្រួញស្តីពី «យុទ្ធសាស្ត្របញ្ចកោណ - ដំណាក់កាលទី ១»
ដើម្បីកំណើន ការងារ សមធម៌ ប្រសិទ្ធភាព និង ចីរភាព : កសាងមូលដ្ឋានគ្រឹះឆ្ពោះទៅសម្រេចចក្ខុវិស័យកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០៥០

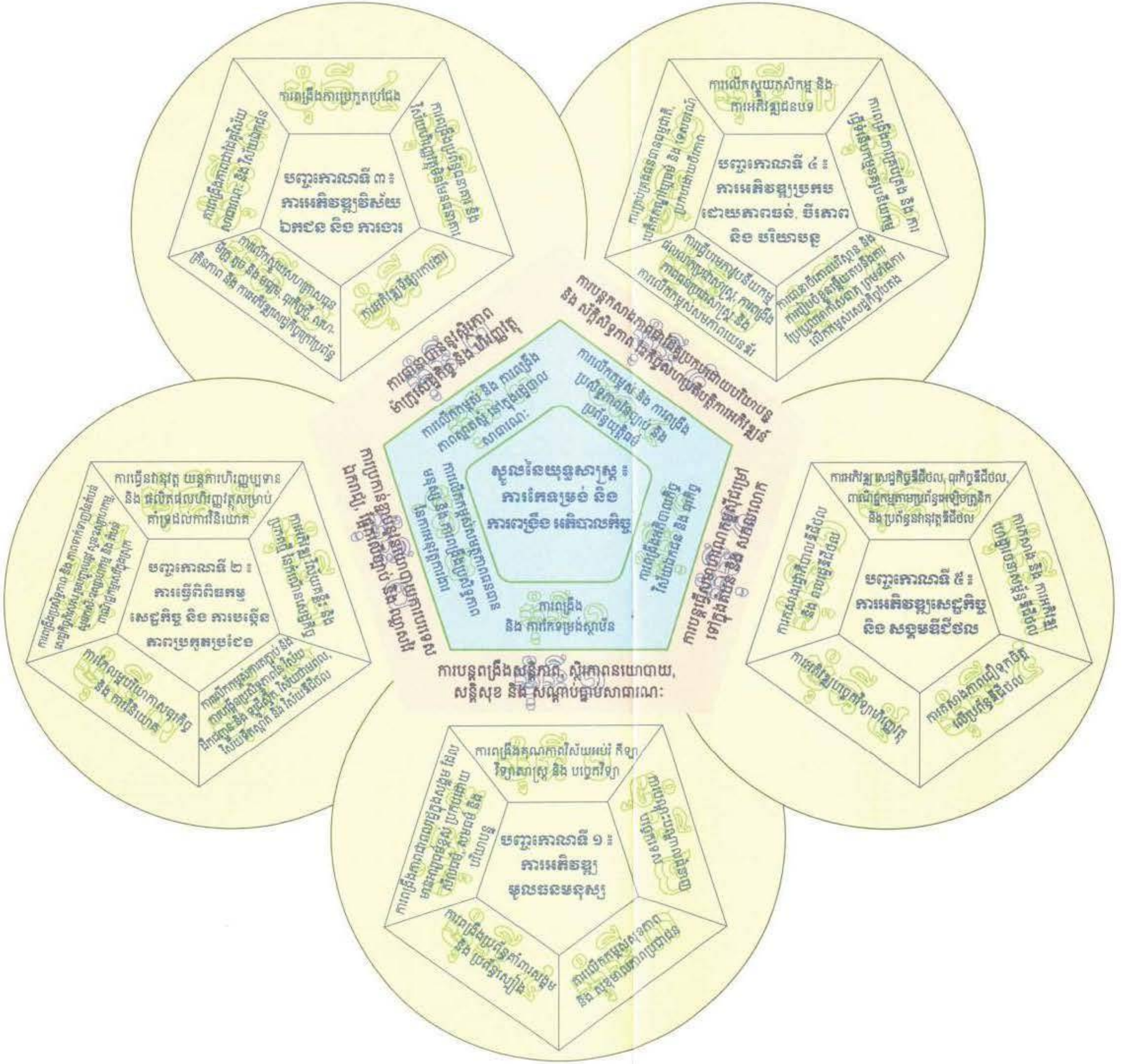

ឧបសម្ព័ន្ធរូបភាព

អគ្គនាយកដ្ឋានបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល
និងផ្សព្វផ្សាយអប់រំ ក្រសួងមហាផ្ទៃ

ទំនើបកម្ម កំណើន និងកង្វះការយល់ដឹង នៃការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា បង្កឱ្យលេចឡើងនូវបទល្មើសថ្មីប្លែក។

តើភាពងាយរងគ្រោះនៃបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា បណ្តាលមកពីកត្តាអ្វីខ្លះ?

តាមរយៈការសិក្សា កត្តារួមផ្សំមួយចំនួនដែលធ្វើឱ្យបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា មានការកើនឡើង ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក៏ដូចជាក្នុងតំបន់ មានដូចជា៖

1- តម្រូវការ និងកំណើននៃការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាពីសំណាក់អង្គភាពពាក់ព័ន្ធ ពិសេសប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ

2- កង្វះការយល់ដឹង ឬភាពធ្វេសប្រហែសលើហានិភ័យនៃការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា និងបច្ចេកទេសការពាររួម ទាំងកម្រិតស្ថាប័ន និងបុគ្គល

3- កត្តាច្បាប់ បទដ្ឋានគតិយុត្ត និងយន្តការពាក់ព័ន្ធនានា ដើរពុំទាន់បរិបទនៃបច្ចេកវិទ្យា (ដោយមើលឃើញបញ្ហាទាំងនេះ រាជរដ្ឋាភិបាល តាមរយៈអង្គភាពជំនាញកំពុងធ្វើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ បទដ្ឋានគតិយុត្ត និងយន្តការពាក់ព័ន្ធនានា តួយ៉ាងច្បាប់ប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចគាំពារអត្តសញ្ញាណបុគ្គល និងច្បាប់សន្តិសុខបច្ចេកវិទ្យា ជាដើម)

4- ភាពអំណោយផលនៃប្រតិបត្តិការផ្ទេរប្រាក់ (Crypto Currency / Digital Payment / Payment System / Bank Transfer)

5- ឧក្រិដ្ឋជនបច្ចេកវិទ្យា ប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រ បច្ចេកទេសខ្ពស់ និងស្មុគស្មាញក្នុងការប្រព្រឹត្តិបទល្មើស

6- ឧក្រិដ្ឋជនចាប់ផ្តើមប្រព្រឹត្តិបទល្មើស ស្ថិតក្រោមរចនាសម្ព័ន្ធចាត់តាំង

បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាធំៗ នៅកម្ពុជារបាយការណ៍សង្ខេបអំពីបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាធំៗទាំង៧ ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ៖

1. បទល្មើសឆបោកប្រាក់ (Money Deposit / Flipping Scam)
2. បទល្មើសលួចកាន់កាប់គណនីអនឡាញខុសច្បាប់ (Account Phishing / Hijacking)
3. បទល្មើសបរិហាកេរ្តិ៍ /សម្លុតឬយាយី (Cyber Defamation / Harrasment / Bully)
4. បទល្មើសថតសកម្មភាពអាក្រាតជម្រិតទារប្រាក់ (Sextortion)
5. បទល្មើសចម្លងមេរោគ /ជម្រិតទារប្រាក់ (Malware/Ransomware)
6. បទល្មើសបន្លំលួចប្រាក់តាមប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា (Money Fraud)
7. បទល្មើសជ្រៀតចូលប្រព័ន្ធដោយខុសច្បាប់ (System Compromise / Hacking)

តើអ្វីជាមូលដ្ឋាននៃឧក្រិដ្ឋវិទ្យាបច្ចេកវិទ្យា?

ដើម្បីដោះស្រាយសមីកា បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា (Cybercrime) កម្រិត ថ្នាក់ជាតិ និងតំបន់ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព យន្តការនៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ បទដ្ឋានបច្ចេកទេស និងច្បាប់ គឺជាធាតុផ្សំសំខាន់ដែលមន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ត្រូវការជាចាំបាច់។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាពជឿនលឿននៃបច្ចេកវិទ្យា ប្រភពហិរញ្ញវត្ថុ និងបច្ចេកទេសនៃឧក្រិដ្ឋជន បានធ្វើឲ្យបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗ ប្លែកៗកើតមានឡើងជារៀងរាល់ថ្ងៃ ជាហេតុធ្វើឲ្យការបង្ការបង្ក្រាប និងកិច្ចការស្រាវជ្រាវកាន់តែលំបាកទៅៗ។ បើទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ដើម្បីកសាងនូវយន្តការដ៏មានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា ថ្នាក់ជាតិ និងតំបន់ អ្នកជំនាញអាចធ្វើការដោះស្រាយសមីកាបទល្មើសឈរលើមូលដ្ឋាននៃឧក្រិដ្ឋវិទ្យា (Criminology) ដែលមាន**ធាតុផ្សំចម្បងចំនួន ៣គឺ៖**

1. ការសិក្សាលើបទដ្ឋាន បទបញ្ញាតិ និងច្បាប់ប្រឆាំងបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា (កម្ពុជាប្រើប្រាស់ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធមួយចំនួន)
2. ការសិក្សាពីប្រភពឬសគលនៃបទល្មើស និងឧក្រិដ្ឋជន
3. ការសិក្សាលើយន្តការគ្រប់គ្រង និងការស្តាស្ថានភាពបទល្មើស (ជនរងគ្រោះ និងឧក្រិដ្ឋជន)។

ដូច្នេះដើម្បីចូលរួមកាត់បន្ថយភាពងាយរងគ្រោះនៃបទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា ពលរដ្ឋគ្រប់រូបគួរស្វែងយល់អំពីបច្ចេកវិទ្យា ហានិភ័យពាន់ព័ន្ធ ដោយធ្វើការអាន ស្តាប់ ទស្សនាវីដេអូ សិក្សាស្វែងយល់ លើអត្ថបទកាសែត អត្ថបទអប់រំ វីដេអូអប់រំ ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ និងបន្តផ្សព្វផ្សាយអប់រំ ចែករំលែកជូនដល់សាច់ញាតិ បងប្អូន មិត្តភក្តិ ព្រមទាំងចូលរួមធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ជូនសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធ ក្នុងករណីជួបប្រទះ ឬសង្ស័យថាជា បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យា។

ទាញយកកម្មវិធី ក្រសួងមហាផ្ទៃ

ANDROID APP ON Google play

Download on the App Store

GD DTM